

T. C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

HAFÎ HAYATI, SANATI, ŞİİRLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

SEDANUR DİNÇER

TEZ DANIŞMANI

Yard. Doç. Dr. İBRAHİM ETHEM POLAT

KIRIKKALE 2010

ÖZET

Klasik edebiyat, günümüzde “Yüksek Zümre edebiyatı, Saray edebiyatı” gibi birtakım manasız ve yersiz eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu düşüncelerin tesirindekiler, Klasik edebiyatın sadece İstanbul’ a, saray ve çevresine hitap ettiği görüşündedir. Tez konusu belirlenirken, bu eleştirilerin ve düşüncelerin payını en aza indirmek hatta ortadan kaldırmak ilk hedef olmuştur. Eğitim durumu, yetişme şartlarına göre nazire mecmularında çok sayıda şiirine rastlanması ve şiirlerinin güzel olması gibi gerekçelerle “Hafî Hayatı, Sanatı, Şiirleri” başlığı altında Hafî adlı şair tez konusu olarak tercih edilmiş ve onun sanatçı kişiliği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

15. yüzyıl şairlerinden Hafî’nin asıl adı bilinmemekle beraber, mahlası da kaynaklarda “Haffî, Huffî, Hufî” gibi farklı şekillerde geçmekteydi. Bu durumda her mahlas farklı bir şairi temsil ediyor izlenimi uyanmaktaydı. Bu karışıklığı gidermek için yapılan araştırmalar neticesinde, hem şairin mesleğine hem de şiirlerindeki vezinlere uygun olması bakımından mahlasın doğru okunuşunun “Hafî” olduğu anlaşılmıştır.

Hafî’nin hayatıyla ilgili bilgilere, dönemin en sağlam biyografik eserleri sayılan tezkireler vasıtasıyla ulaşılmıştır. 15. asırdan itibaren yazılan bütün tezkireler taranmış; fakat sadece beş tezkirenin Hafî’den bahsettiği görülmüştür. Bunların dışında, yine tezkirelerdeki mevcut bilgileri içeren diğer kaynaklardan da Hafî’yle ilgili sınırlı bilgiler elde edilmiştir. Bu kaynaklara göre, Hafî’nin doğum ve ölüm tarihleri bilinmemekle beraber, Hafî Fatih Sultan Mehmet dönemi şairlerindedir. Ailesi hakkında hiçbir malumata ulaşılmadığı gibi, yaşadığı muhit ve memleketi Edirne gösterilmektedir. Eğitimi konusundaki ortak görüş Hafî’nin ümmî oluşudur. Medrese tahsili almadan, ayakkabıcılık

mesleğiyle geçimini sağlarken dükkânına gelen ulema ve sanatkârlarla sohbet ederek veya bizzat edebi meclislere iştirak ederek kendini yetiştirmiştir.

Bazı kaynaklar, onun divanı olduğuna işaret etseler de yapılan araştırmalar sonucunda mürettep bir divanına ulaşılammıştır. Fakat nazire mecmualarında divançe oluşturacak kadar çok sayıda şiirine rastlanmış ve tezde bu şiirler derlenmiştir. Hafî'nin şiirlerinin bulunduğu nazire mecmualarının hem yazma nüshaları hem de mecmualar üzerinde yapılan tezler görülmüştür. Elifba sırası dikkate alınarak, varak ve sayfa numaralarına göre tanzim edilen şiirlerin ortak olanları kısaltmalar kullanılarak gösterilmiş ve farklı okunuşlar dipnotlarda belirtilmiştir. Neticede en çok gazel olmak üzere farklı nazım şekillerinden oluşan toplam 154 şiire ulaşılmıştır.

Hafî'den bahseden diğer kaynaklarda da belirtilmediği gibi, bu şiirler dışında Hafî'nin başka bir eserine de ulaşılammıştır.

Hafî'nin şiirlerinde ilahi ve beşeri aşk başta olmak üzere farklı konuları da işlediği görülmüştür. Şiirleri genel olarak lirik özellikler taşımakla beraber yer yer didaktik özellikler de taşımaktadır. Onun ümmîliğine rağmen işlediği konular ve konuları, tezkirelerdeki değerlendirmelerin de doğrultusunda, işlemekteki ustalığı şaşırtıcıdır. Kaynaklardaki bilgilere istinaden Hafî'nin bu özelliği, dönemin şiirden anlayan, kendisi de şiir yazan padişahı Fatih Sultan Mehmet'in de dikkatinden kaçmamıştır. Fatih Sultan Mehmet Edirne'ye geldiği vakitlerde, Hafî'nin methini duyup, onu huzuruna çağırıp onun şiirlerini bizzat ağızından dinleyerek çok beğenmiş ve çeşitli şekillerde Hafî'yi ödüllendirmiştir. Tezkirelerde nakledilen bu bilgiler, onun tez konusu seçilmesindeki diğer önemli gerekçelerdir.

Hafî'nin şiirleri incelendiğinde kaynakların onun hakkında okuryazarlığının olmadığını söylemesi ilginçtir. Saraydan uzak, esnaf kesiminden sıradan bir insanın kendi imkanlarını zorlayarak kendini yetiştirmesi ve güzel, anlamlı şiirler yazması Klasik edebiyatın sadece belli bir muhit ve kesime hitap ettiği düşüncesini çürütmektedir. Bu ve buna benzer birçok çalışmalarla Hafî gibi birçok şair, tarihin tozlu sayfalarından kurtularak edebiyat dünyasına kazandırılacak ve Klasik edebiyat hakketmediği olumsuz eleştirilerden arındırılacaktır.

ABSTRACT

Nowadays classical literature has been exposed to some meaningless and groundless criticism such as “divan literature, vanity fair literature (high society literature)”. Those under the influence of these ideas consider that, classical literature is just addresses to Istanbul, palace and its surroundings. While determining the subject of thesis; the main target is to minimize and even abolish the effects of these thoughts and criticism. Together with the reasons of his educational status, growing conditions, his numerous and impressive poems in nazires magazines, the poet Hafi under the headline “The life of Hafi, his art and his poems” has been selected as thesis subject and his artistic personality has been studied.

Despite his real name is not known, Hafi who is one of the 15th century poems, his nickname was also mentioned in such different forms as ‘Haffi,Huffi, Hufi’ in various sources. Therefore, his each nickname would give the impression as if each nickname belonged to different poet. As a result of the researches to remove this confusion, to make the name meaningful for both his poems and his art, the correct pronunciation of the nickname has been decided as “Hafi”.

The information related to Hafi’s life, has been reached by collection of biographies which were considered as the most powerful works of that period. Since 15th century, all the written biographies have been scanned but, only five of them have been seen as telling about Hafi. Moreover, limited information about Hafi was obtained from the other resources which also include the existing information in biographies. According to these resources, the birth and death dates of Hafi were unknown and Hafi was the poet of

Fatih Sultan Mehmet period and reign. Also, there is no actual information about his family but his district and country was addressed as Edirne. The common view about his education is that, Hafi was “illiterate”. While providing his livelihood with shoe making and without any school education, Hafi improved himself by participating to literary council and chatting with ulemas and craftsmen who came to his shop. Although some resources indicate that he was court, as a result of the investigations, no rearranged court of him was reached. However, in nazire magazines, there were found his numerous poems which would constitute as small court, and in the thesis these poems were collected. Both the printed copies and magazines of which have Hafi’s poems, were evaluated in theses. Taking into account of Elifba order, the common ones of the poems which were arranged to the folio and page numbers were showed by using abbreviations and different ways of reading were stated in footnotes. Consequently, odes as the most, totally 154 poems formed by different verse forms were reached.

Since no other resources mentioned Hafi, apart from these poems, his no other works were found.

The main themes in Hafi’s poems were divine and humane love. But he also mentioned other social subjects. Although his poems generally have lyric features, didactic features can also be seen. Despite his being illiterate, his subjects and themes in his poems were amazing. According to some resources, this feature of Hafi was not escape from the attention of Fatih Sultan Mehmet who understand, comment poetry and also wrote poems by himself. When arrived Edirne, Fatih Sultan Mehmet heard the reputation of Hafi, invited at his presence and after listening some of Hafi’ s poems from his own mouth, Fatih Sultan Mehmet was greatly admired by his art and rewarded him. These informations from collected biographies are important reasons why Hafi has been selected as thesis subject.

When Hafi's poems were examined, it was interesting that many resources mention his illiterate. Far away from palace, as an average poor craftsman who improved himself by forcing his own opportunities and wrote impressive, meaningful poems, Hafi proved that classical literature doesn't not only belong to specific and high sections and shouldn't only address to high rank of the society. Through this and similar works, many poets like Hafi, will be get rid of the dusty pages of history and will be given to literature world. Thus, classical literature will be purified from its unjust, negative criticism.

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Hafî Hayatı, Sanatı, Şiirleri” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Tarih
Sedanur Dinçer
İmza

ÖN SÖZ

14 asırlık Türk Edebiyatı'nın en büyük zaman dilimini, Anadolu Selçuklu Devleti'nin çöküş yıllarından başlayıp Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine kadar süren “Klasik Türk Edebiyatı” oluşturmaktadır.

Altı asırlık zaman zarfında, dünyaya hakim olan büyük bir imparatorluğun çatısı altındaki rahat ortam, binlerce üretken sanatkarın yetişmesine ve bunun neticesinde binlerce edebî mahsulün ortaya konmasına zemin hazırlamıştır.

Klasik edebiyatın teşekkül etmeye başladığı ilk asırlardan 15. asra gelinceye kadar Fars edebiyatının etkisinde kalınmıştır. 15. asrın başındaki siyasi çalkantıların ardından siyasi birliğin yeniden kurulması ve özellikle II. Murat'ın öncülüğündeki sanatsal hareketlerle, Türk dili yavaş yavaş edebiyat ve sanat dili halini almaya başlamıştır. Babasının oluşturduğu bu kültürel zemini Fatih Sultan Mehmet, katkılarıyla daha da güçlendirmiştir. Sanatın ve sanatçının her zaman muhafaza edilmesi ve maddi manevi açıdan desteklenmesi, Fars eserleriyle yarışabilecek seviyede özgün eserlerin vücut bulmasını sağlamıştır.

İstanbul'un fethinden sonra İstanbul, kültürel ve sanatsal etkinliklerin merkezi konumunu almıştır. Fakat bu esnada, sadece yönetimin merkezinde, saray ve çevresinde değil, Osmanlı'nın karış karış her toprağında bu edebî hareketlilik süregelmiştir. Zevk sahibi, sanattan anlayan ve sanat icra eden birçok kişi, bir araya gelerek ürettiklerini ve bildiklerini edebî toplantılarda paylaşmışlardır. Bu edebî hareketlilik, birçok ismin edebiyat dünyasında yerini almasına olanak tanımıştır.

15. asrın özetlemeye çalıştığımız bu edebî ortamında yetişen bir başka sanatçı da Hafî olmuştur. Hafî, Edirne’ de esnafılık yaparak geçimini sağlayan, kaynakların ifade ettiği kadarıyla okuryazarlığı olmadan, katıldığı edebî meclislerin içinde yetişen bir isimdir. Onun ümmîliğine karşın çok sayıda şiir yazması, kendine yazılan birçok nazireden de anlaşıldığı üzere, taklit edilecek kadar dikkat çeken bir edebî zevke sahip olması ve bunun Fatih Sultan Mehmet gibi âlim ve şair bir padişah tarafından da takdir edilmesi gibi özelliklerinin etkisiyle onun şiirlerini bir araya getirmek istedik.

Çalışmanın başında yaşanan en büyük sıkıntı, şair hakkında bilgi veren kaynaklarda şairin adının farklı şekillerde geçmesidir. Şairin hayatı hakkındaki bilgilere dikkat edilmezse, her okunuşun farklı bir şairi temsil ettiği anlaşılıyordu. Bu karmaşayı gidermek, öncelikli hedefimiz olmuştur. Bu gerekçeyle, mahlası ayrı bir başlıkta değerlendirdik.

Mahlastan sonra Hafî’nin yaşamı hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bunun için 16. asırdan itibaren tertip edilen tezkireler, başvurduğumuz en mühim kaynaklar olmuştur.

Hafî’nin hayatından sonra edebî kişiliğini ele aldık. Bunun için de yine tezkirelerin değerlendirmelerini ön planda tuttuk. Tezkirelerden Latîfi ve Kaf-zâde Fâ’izî, dışında Hafî’nin mürettep bir divanı olduğundan söz eden başka kaynak olmadığını gördük. İki tezkiredeki bu bilgiyi dikkate alarak araştırma yaptık. Fakat Hafî’nin bir divanına ulaşamadık. Dolayısıyla dağınık haldeki şiirlerini derlemeye ve “Şiirlerinde Şekil ve Muhteva” başlığında değerlendirmeye çalıştık.

Hafî’nin şiirlerini tespit edebildiğimiz öncelikli kaynaklar, şüphesiz nazire mecmuaları olmuştur. Fatih Köksal’ın doktora tezi olarak hazırladığı Edirneli Nazmi’nin “

Mecma‘u‘n-nezā‘ir‘i‘i, yine Ege Üniversitesi‘nde Yasemin Markoç‘un doktora çalışması Eğridirli Hacı Kemal‘in “*Cāmiü‘n-nezāir‘i‘i*”, bu hususta bize büyük kolaylık sağlamıştır. *Mecma‘u‘n-nezā‘ir‘i‘i*‘de 55, *Cāmiü‘n-nezāir‘i‘i*‘de ise 133 şiirin Hafî‘ye ait olduğunu gördük.

16. asırda hazırlanan diğer bir nazire mecmuası “*Pervāne Beg*”dir. Oldukça hacimli bir mecmua olan *Pervāne Beg Mecmū‘āsı*, maalesef henüz bir bütün olarak hazırlanamamıştır. Bu mecmuanın çeşitli varakları arası, Ankara Üniversitesi‘nde lisans tezleri ve Marmara Üniversitesi‘nde ise yüksek lisans tezleri olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmalara da ulaşarak Hafî‘nin *Pervāne Beg Mecmū‘āsı*‘ndaki şiirlerini temin edebildik.

15. asırda derleyeni bilinmeyen, Milli Kütüphane‘de Yz. 8839 numarada kayıtlı bulunan ve Ahmet Mermer tarafından bir makaleyle duyurulan bir nazire mecmuasında yedi şairin(Şeyhî, Ahmet Paşa, Nizāmî, Visālî, Atāyî, Adnî, Hafî) 213 şiiri mevcuttur. Bu şiirlerden Hafî‘ ye ait, yalnızca 1 şiir tespit edebildik.

Hafî‘nin bu şekilde elde ettiğimiz şiirlerini, elifba sırasına göre yerleştirirken aynı şiirlerin farklı mecmualarda yer aldığını gördük. Aynı şiirleri PM, CM, MN gibi kısaltmaları kullanarak sayfa numaralarıyla dipnotlarda göstermeye çalıştık. *Pervāne Beg Mecmū‘āsı* farklı kişilerce hazırlandığı için, karışıklığa meydan vermemek gayesiyle varak numaralarına ve alfabetik sıraya göre PMA, PMB, PMC... gibi kısaltmalar kullandık ve buralardaki farklı okunuşları da dipnotlarda belirttik ve çalışmamızı bu şekilde tamamladık.

Derinlemesine yaptığımız çalışmalar neticesinde Hafî‘nin nazire mecmualarındaki şiirleri dışında başka bir eserine de ulaşamadık.

Tez konusunun tespitinde yardımcı olan Osmangazi Üniversitesi'nden **Sayın Prof. Dr. Ahmet KARTAL**'a, araştırma kaynaklarına ulaşmamı sağlayan Yıldız Teknik Üniversitesi rektörü **Sayın Prof. Dr. İsmail YÜKSEK**'e ve Celal Bayar Üniversitesi'nden **Sayın Yard. Doç. Dr. Yasemin MORKOÇ**'a, çalışmalar esnasında bana kılavuzluk eden ve fikirlerinden istifade ettiğim Ankara Üniversitesi'nden **Sayın Dr. Ülkü ÇETİNKAYA**'ya, engin hoşgörüsü ve katkılarıyla yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım değerli hocam **Sayın Yard. Doç. Dr. İbrahim Ethem POLAT**'a ve her zaman arkamda olduklarını hissettiğim aileme, desteklerinden ötürü teşekkürü bir borç bilirim.

Sedanur DİNÇER

Kırıkkale-2010

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar.....	I
Transkripsiyon Sistemi.....	V
A. HAFÎ	
a) Mahlası.....	1
b) Hayatı.....	9
c) Edebî Kişiliği.....	13
d) Şiirlerinde Şekil ve Muhteva.....	17
B. ŞİİRLERİ	
a) Kasideler.....	31
b) Gazeller.....	36
c) Müstezat.....	145
d) Murabbalar.....	146
C. SONUÇ.....	151
D. BİBLİYOGRAFYA.....	154
E. ÖZGEÇMİŞ.....	165

KISALTMALAR

a. g. e. : Adı geen eser

a. g. m. : Adı geen makale

AÜ: Ankara Üniversitesi

BD: Beyazıt Devlet Kütüphanesi

bkz. : Bakınız

C. : Cilt

CN: Yasemin Morko, 2003.

CN (İÜ)a: Ahmet Övü, 1977.

CN (İÜ): Fatma Mürüvvet Erdurmaz, 1972.

D: Der-kenar

G: Gazel

H: Hicri

İÜ: İstanbul Üniversitesi

K. : Kaside

M. : Murabba

MNh: Hıdır Tekin, 1975.

MN: Fatih Köksal, 2001.

MÜ: Marmara Üniversitesi

PMa: Fikret Arıkel, 1983.

PMb: İbrahim Öztürkçü, 2002.

PMc: Üzeyir Bilgin, 2002.

PMd: Hasan Kaya, 2002.

PMe: Erdoğan Taştan, 2001.

PMf: Hamide Güldiken, 1983.

PMg: Saim Güler, 2006.

PMh: Ertuğrul Yazarbaşı, 1983.

PMj: Saadettin Keklik, 2003.

PMk: İsmail Murat Soyer, 2002.

PMm: Ahmet Gözükar, 2004.

PMn: Fatma Başı Çetinkol, 2004.

PMp: Mahmut Pehlivan, 2004.

PMr: Murat Karhan, 1983.

PMs: Esra Güzide Parmaksız, 2004.

PMt: Ayşe Kula, 2004.

PMv: İbrahim Öztürkçü, 2004.

PMy: Aygöl Gökyurt, 2004.

PMz: Ahsen Özönder, 1983.

ö: Ölüm

s: Sayfa

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

Arap harfli alfabede bulunup da yeni Türk alfabesinde yer almayan harfler ve işaretler şöyle gösterilmiştir:

Āā	أ
Ṣṣ	ث
Hḥ	ح
Hḥ	خ
Ẓẓ	ذ
Ṣṣ	ص
ḌḌ Ḍ̣Ḍ̣	ض
Ṭṭ	ط
Ẓẓ	ظ
‘	ع
Ġġ	غ
ḲḲ	ق
Ññ	ك
Ūū	و
Īī	ی, ی, پ

A. HAFÎ

a) Mahlası

Şairle ilgili yapılan çalışmalar ve araştırmalarda dikkati çeken hususlardan biri, şairin adının geçtiği kaynaklarda mahlasının farklı okunuşları olmuştur. Şairin yaşadığı dönem, mesleği ve memleketi dikkate alınmadığı takdirde hepsinde farklı bir şairden bahsediliyor izlenimi uyanmaktadır.¹ Bu gerekçeyle şairin mahlasıyla ilgili karışıklığı gidermek için bu mevzunun, ayrı bir başlık altında değerlendirilmesini uygun gördük.

Şairin mahlasının değişik okunuşları üzerine daha önce Prof. Dr. İsmail Ünver bir makale yayımlamıştır.² Bu makalede şairin mahlasının “Huffî, Haffî Hufî, Hafî” olmak üzere dört farklı şekilde okunduğu saptanmıştır.

Huffî: Kınalı-zâde Hasan Çelebi tezkiresi başta olmak üzere, Rıdvan Canım, Cemal Kurnaz, Osman Nuri Peremeci, Ratip Kazancıgil, Nail Tuman gibi yazarların eserlerinde şair, bu mahlasla değerlendirilmiştir.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi³ tezkiresinin tenkitli baskısında mahlasın bu şekilde harekelendiği görülmektedir; fakat harekelerin yayımcı tarafından konulduğu

¹ İsmail Ünver, “*Bir Mahlasın Değişik Okunuşları Üzerine*”, Türkoloji Dergisi, Ankara 2003, XVI, 9.

² İsmail Ünver, *a.g.m.*, Ankara 2003, 9-18.

³ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü’sş-su‘arâ*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1989, I, 344-345.

düşünülmektedir.⁴ Aynı şekilde Nail Tuman⁵ da *Tuhfe-i Nâ'ili* 'de mahlası bu okunuşla harekelendirmiştir.

Rıdvan Canım⁶ ise mahlası “Huffi” olarak okumuş; fakat mahlasın “Haffi” olarak okunduğunu da belirtmiştir.

Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı⁷, *Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı* adlı çalışmalarında mahlası böyle okumuşlardır; ama şairin örnek gazellerinde mahlas, “Hufi” olarak geçmektedir. Ayrıca Cemal Kurnaz, “Ümmî Divan Şairleri” başlıklı yazısında Latîfi'nin mahlasla ilgili söylediklerini aynen aktarmıştır.⁸

Osman Nuri Peremeci⁹ *Edirne Tarihi* 'nde “Huffi” okunuşunu tercih etmiştir.

Enisü'l-müsâmirîn 'de her ne kadar mahlasın ne şekilde okunacağına dair bir netlik olmasa da Ratip Kazancıgil¹⁰, çevirisinde “Huffi” yi tercih etmiştir.¹¹

Nihat Sami Banarlı' nın *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* 'nde şair bir sayfada “Hafi”, diğer bir sayfada “Huffi” olarak geçmektedir.¹²

⁴ İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003, 10.

⁵ Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâ'ili*, MEB Türk Ansiklopedisi Kitaplığı, Ankara 2001, I, 254.

⁶ Rıdvan Canım, *Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995, 32-33.

⁷ Cemal Kurnaz; Mustafa Tatçı, *Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı*, MEB Yayınları, Ankara 2001, 6.

⁸ İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003, 12.

⁹ Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, İstanbul 1939, 178-179.

¹⁰ Ratip Kazancıgil, *Abdurrahman Hibrî, Enisü'l-müsâmirîn “Edirne Tarihi”*, Edirne Valiliği Yayınları, İl Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1999, 127.

¹¹ İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003, 10.

¹² Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Yayınları, İstanbul 1971, I, 447,467.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu'nda Latîfi tezkiresindeki şair isimleri sıralanırken şairin adı “Huffi” olarak verilmiştir.¹³

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde¹⁴ ve *Tezkirelere Göre İsimler Sözlüğü*'nde¹⁵ de şair, “Huffi” olarak geçmektedir.

Haluk İpekten, Latîfi ve Gelibolulu Ali tezkiresini kaynak göstererek mahlası “Huffi” olarak okumuştur.¹⁶

İsmail Ünver, Latîfi tezkiresinden hareketle şairin mahlası hakkında şöyle demektedir: “*Bu okunuşun, şairin mahlasıyla mesleği arasında bağlantı kuran Latîfi Tezkiresi'nde bu mahlası kimilerinin ‘zamm-ı hâ’ ile okunduğu yolundaki rivayeti destekleyen bir okunuş olduğu düşünülebilir. Öte yandan Latîfi'nin asıl madde başını ‘Haffi’ aldığı kesin değildir ki ‘zamm-ı hâ’ ile ‘Huffi’ okunsun.*”¹⁷ “Huffi” okunuşu, İsmail Ünver'in de belirttiği üzere şairin mesleğiyle bağlantı kurulmasından kaynaklanmaktadır.

“Huffi” sözcüğüne *Meydan Larousse*'da¹⁸ ve İsmail Parlatır'ın *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*'nde özel bir anlam yüklenmiştir.¹⁹ Her iki kaynakta da verilen anlam aynıdır.

¹³ Fehmi Ethem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, İstanbul 1985, I, 393; İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003,13.

¹⁴ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1981, IV, 12.

¹⁵ Haluk İpekten; Mustafa İsen; Recep Toparlı; Naci Okçu; Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, 14.

¹⁶ Haluk İpekten, *Türk Edebiyatında Edebi Muhitler(15.-16.Asırlar)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Erzurum 1969, 32.

¹⁷ İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003,,14.

¹⁸ Huffi: “Eskiden çizmelerin içinde taşınabilecek şekilde ciltlenen kitaplara verilen ad. Bu tür kitapları özellikle tabipler kullanırdı. Ciltler mukavvasız ve deriden yapılırdı.” *Meydan Larousse*, IX, 218.

¹⁹ Huffi: “Çizmelerin içine yerleştirilebilecek biçimde yapılmış olan kitap.” İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları, Ankara 2009, 647.

Ḥaffî: Gelibolulu Ali tezkiresini çeviren Mustafa İsen, mahlası “Ḥaffî” olarak okumuştur.²⁰

Agâh Sırrı Levent *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserinde, “Şair Tezkireleri” başlığında, şairi “Ḥaffî” almıştır.²¹

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu’nda şair, “Ġazeliyyât-ı Ḥaffî” başlığında alınmıştır.²²

Hasîb’in tezkiresinde şair, manzum metin içinde geçtiğinden vezne göre ya “Ḥuffî” ya da “Ḥaffî” olarak okunması gerekir. Araştırmacı, “Ḥaffî” okunuşunu tercih etmiştir.²³

“Ḥaffî” okunuşu da muhtemelen şairin mesleğiyle ilişkilendirmekten kaynaklanmaktadır; fakat bu kullanımın doğru olmadığını İsmail Ünver şöyle izah etmektedir: “*Arap dilinin iştikak kuralları açısından bakıldığında ‘Ḥaffî’ okunması mümkün değildir; çünkü ‘ḥff’ muzaf kökü fu‘l vezninde mastar(isim) dir. Çoğulu ‘ḥifâf’ ve ‘aḥfâf’ tır. Ayağa giyilen nesnelere ad olan bu kelime mubalağa vezinlerinden fa‘‘âl kalıbıyla ‘Ḥaffâf’ türevini verir. Bu da mastarın bildirdiği anlamları meslek edinmiş kişi demektir. ‘Ḥaffî’ biçiminde bir*

²⁰ Mustafa İsen, *Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1994, 135.

²¹ Agah Sırrı Levent, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1973, I, 260.

²² Yücel Dağlı; E.Nedret İşli; Cevdet Serbest; D.Fatma Türe, *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, 125.

²³ İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003, 11; Menderes Coşkun, *Manzum Bir Şairler Tezkiresi, Ḥasîb’in Silkü’l-Le’âl-i Âl-i ‘Osmân*, Bizim Büro Yayınevi, Ankara 2002, 101-102.

okuyuş olsa olsa ħff muzaf kökünün fa‘l vezniyle türemiş mastarının mensubiyet hali olabilir ki ‘hafflik, yeğnilik’ anlamındaki bu kelimenin şairin mesleğiyle ilişkisi yoktur.²⁴”

“Ĥuffi” veya “Ĥaffi” okunuşları, sadece tezkirelerin ve biyografik eserlerin incelenmesinden kaynaklanmaktadır; çünkü bunlardaki örnek beyitler mahlassızdır. Dolayısıyla şairin mahlasının doğru okunuşunu kestirebilmek için şiirlerine bakmak icap etmektedir.²⁵

Ĥufi: Ahmet Atilla Şentürk ve Ahmet Kartal²⁶, hem şairin şiirlerinde vezne uygun olmasına hem de mesleğine bağlayarak bu okunuşu uygun görmüşlerdir. Ahmet Atilla Şentürk mahlasla ilgili şöyle bir açıklama yapmaktadır: “*Gerek şairlerin hâl tercümelerini veren kaynak neşirlerinde gerekse şimdiye kadar hakkında yazılan yazılarda mahlasından ‘Ĥaffi’ yahut ‘ Ĥuffi’ diye bahsedilmişse de şiirlerinde mahlasının doğru okunuşunun ‘Ĥufi’ olduğu anlaşılmaktadır. Eskilerin ‘haffāf’ yahud halk arasında yaygın olarak ‘kavaf’ dedikleri ayakkabıcı esnafından olduğu için bu mahlas kundura demek olan ‘huffa’ mensup anlamına gelmektedir.*”²⁷

Yasemin Morkoç da *Eğridirli Hacı Kemal’in Cāmiü’n-Nezāiri* adlı doktora tezinde şairi “Ĥufi” olarak almıştır.²⁸

²⁴ İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003, 14.

²⁵ İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003, 14.

²⁶ Ahmet Atilla Şentürk; Ahmet Kartal, *Üniversiteler için Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2004, 196-197.

²⁷ Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiir Antolojisi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, 81.

²⁸ Yasemin Morkoç, *Eğridirli Hacı Kemal, Cāmiü’n-nezāir*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2004.

İsmail Ünver, şairin cahil olduğu konusundaki abartılara inanılıp cahil olduğuna göre mesleğini de ifade eden “Huffi” mahlasının hafifletilerek “Hufi” biçiminde kullanılması gerektiği kanısına varılmasının olanaksız olduğunu söyler.

Hafi: Bu okunuş ilk olarak Sehî Bey tezkiresinde harekeli olarak gösterilmiştir. Sehî Bey, bu okunuşun öncüsüdür.²⁹

Şemseddin Sami, *Kâmûsu'l-A'lâm*' da mahlası harekeli olarak okumuştur.³⁰

Kâtip Çelebi Keşfü'z-Zünûn' da şairin mahlasını harekelendirmemiş ve mahlasla ilgili herhangi bir izahta bulunmamıştır.³¹ Fakat eserin Türkiye Türkçesi'ne aktarılmış metninde mahlas “Divân-ı Hafi” başlığıyla geçmektedir.³²

Ahmed Bâdî'nin *Armağan* adlı eserinde şairin bir beyitine yer verirken onu “Haffâf Hafi” olarak tanıtmıştır.³³

Fuad Köprülü de *Türk Edebiyatı Tarihi*' nde Fatih Sultan Mehmet dönemindeki edebi etkinlikleri ve şairleri anlatırken mahlası “Hafi” olarak kaydetmiştir.³⁴

²⁹ Günay Kut, *Heşt Behişt, The Tezkire by Sehî Beg*, Harvard Üniversitesi, Boston 1978, 200-201; Fahrettin Uçan, *Sehî Beg Tezkiresi(Heşt Bihîşt) Metin ve Lugat(s.1-73)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul 1975, 84.

³⁰ Şemseddin Sami, *Kâmûsu'l-A'lâm*, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, III, 2052.

³¹ Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn 'an-Esâmi'l-Kütübi ve'l-Fünûn*, İstanbul 1941, I, 788.

³² Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, Türk Tarih Vakfı Yayınları, Ankara tarihsiz, II, 649.

³³ Süreyya Ali Beyzadeoğlu; Müberra Gürgendereli; Fatih Günay, *Edirneli Ahmed Bâdî, Armağan (Divan Şiirinde Atasözleri ve Deyimler)*, Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, Boston 2004, 1.

³⁴ Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1981, 366-367.

Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu'nda şair, “Hâfi” olarak geçerken dizin kısmında mahlas “Hâfi” olarak yazılmıştır. Fakat bu durumun dizgi yanlışından kaynaklandığı düşünülmektedir.³⁵

Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu'nda, *Mecma‘u'n-nezâir*'deki şiirleri yer alan şairler içinde tanıtılan şair “Hâfi” olarak geçmektedir.³⁶

Evliyâ Çelebi'nin *Seyâhat-nâmesi*'nde de mahlas “Hâfi” olarak yazılmıştır.³⁷

Fatih Köksal, Edirneli Nazmî'nin *Mecma‘u'n-nezâir* isimli çalışmasında bu çelişkili okumalara son noktayı koyarak “Hâfi” ve “Huffi” okunuşlarının yanlış olduğunu kesin bir dille ifade etmiştir: “*Mecma‘u'n-nezâir*'deki onlarca şiirinden mahlasının Hâfi olduğu açıkça anlaşılan bu şairin bazı şuarâ tezkirelerinden en yeni kaynaklara kadar adının çoğunlukla Huffi, bazen de Hâfi olarak geçmesinin doğru olmadığını düşünüyoruz. Biz de bu kanaati oluşturan şey, şairin mahlasının geçtiği bütün beyitlerde vezin gereği kelimenin ilk hecesinin açık oluşudur. Kaynaklarda şairin ayakkabıcılıkla uğraştığı için Huffi mahlasını almış olduğunun kaydedilmesi, muhtemelen bütün bir şiirini görmemiş diğer kaynakların da aynı yanlışta tekrara düşmelerine yol açmış olmalıdır. Tezkirelerdeki bazı beyitlerin *Mecma‘u'n-nezâir*'de de bulunması Hâfi'nin başka bir şair olması ihtimalini ortadan kaldırmaktadır.³⁸”

³⁵ *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu*, Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Türk Tarih Kurumu Yayinevi, 34/I, Ankara 1981, 120, 122.

³⁶ *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1971, 69.

³⁷ Orhan Şaik Gökyay, *Evliyâ Çelebi Seyâhat-nâmesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996, I, 304.

³⁸ Fatih Köksal, *Edirneli Nazmî, Mecma‘u'n-nezâir (İnceleme Tenkitli Metin)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2001, I, 205-206.

Latîfi tezkiresinde mahlasın nasıl okunduğunu gösteren bir işaret, hareke yoktur.³⁹ Kınalı-zâde Hasan Çelebi’de ise, muhtemelen tezkireyi yayımlayan İbrahim Kutluk⁴⁰un tasarrufundan ileri gelerek “Huffi “okunmuştur. Yani “Huffi “ okunuşu Latîfi’yle başlamış, daha sonra yaygınlaşmıştır.⁴¹

Câmiü’n-nezâir, Mecmu’âtu’n-nezâir yanında, şairin şiirlerinin mevcut olduğu *Pervâne Beg* mecmuâsında da şairin mahlasının “Haffi” ve “Huffi” okunduğuna dair hiçbir işaret yoktur.⁴²

Şairin mahlasının geçtiği ve tanıtıldığı *Zübdetü’l-Eş’âr*’da ise mahlasla ilgili bir açıklama yoktur; fakat eserle ilgili doktora çalışmasında mahlas, “Hâfi” olarak transkript edilmiştir.⁴³

Sonuç olarak, şairin mesleğiyle ilişkilendirilerek okunan “Huffi” veya “Haffi” okunuşları yanlıştır ve bu yanlışa, yalnızca şairi tanıtan biyografik eserlerin incelenmesinden düşülmüştür. Dolayısıyla İsmail Ünver ve Fatih Köksal’ın yukarıda sözü edilen çalışmalarında da savunulduğu üzere, şairin nazire mecmualarındaki bütün şiirleri tek tek incelendiğinde ve bu şiirlerde vezin gereği ilk hecenin açık hece olduğu görüldüğünden “Haffi” okunuşunun doğru olduğu görüşüne katılmaktayız.

³⁹ Rıdvan Canım, *Latîfi, Tezkiretü’ş-şu’arâ ve Tabsiratü’n-nuzemâ*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 2000, 249-250.

⁴⁰ İbrahim Kutluk, *a.g.e*, Ankara 1989, I, 443-444.

⁴¹ İsmail Ünver, *a.g.m*, Ankara 2003, 16, 18.

⁴² Pervâne Bey, *Pervâne Beg Mecmû’âsı*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat, 406.

⁴³ Bekir Kayabaşı, *Kâf-zâde Fâ’izî’nin Zübdetü’l-Eş’âr’ı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya 1997, 284.

b) Hayatı

Ḥafî'nin yer aldığı tezkire ve diğer biyografik eserlerden tespit edildiği üzere, doğum ve ölüm tarihiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Latîfi' nin: "...*merḥūm Sultān Meḥmed Ḥān Ğāzî ol nükte-gūy-ı suḥān-sāz 'izz-i ḥuzūrında ḥāzır idüp güftār-ı gevher-bārına semi' kâbül tutup ğūş-ı iltifāt u i'tibār ile istimā' u iṣṣā -erzānî kıldı.*⁴⁴", Gelibolulu Alî' nin: "... *Sultān Meḥammed Ḥān mezbūrı ki işitdi getirdüp kelimātına ğūş-ı iltifāt tutdı.*⁴⁵", Kınalı-zāde Hasan Çelebi' nin: "... *Sultān Meḥammed Ḥān zamanında olan ḳudemā-ı şu'arādandır.*⁴⁶ ", Kāf-zāde Fā'izî ise: "...*devr-i bü'l fethīde gelmişdür.*⁴⁷" ifadelerinden şairin Fatih Sultan Mehmet döneminde yaşadığı anlaşılmaktadır.

17. asırda Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünūn* adlı eserinde: "...*İstānbul Fātihî şāirlerindendir.*⁴⁸", Şemseddin Sami, *Kāmūsu'l-A'lāmda*: "... *Ebu Fātih Sultān Meḥmed Ḥān-ı şānī devri şu'arāsındandır.*⁴⁹" şeklinde kullandığı cümleleriyle tezkirelerdeki bilgileri tekrarlamaktadır. Evliyā Çelebi *Seyāhāt-nāmesi*' nde Hafî'yi, "...*Ebü'l fethūñ zamān-ı şa'adetlerindeki şu'arāları bildürür.*⁵⁰" başlığı altında Fatih Sultan Mehmet Han döneminde değerlendirmiştir. Ayrıca Osmanlı tarihçilerinden

⁴⁴ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

⁴⁵ Mustafa İsen, *a.g.e*, Ankara 1994, 135.

⁴⁶ İbrahim Kutluk, *a.g.e*, Ankara 1989, I, 345.

⁴⁷ Bekir Kayabaşı, *a.g.e* Malatya 1997, 284.

⁴⁸ Kâtip Çelebi, *a.g.e*, İstanbul 1941, 788; Kâtip Çelebi, *a.g.e*, Ankara tarihsiz, II, 649.

⁴⁹ Şemseddin Sami, *a.g.e*, Ankara 1996, III, 2052.

⁵⁰ Orhan Şaik Gökyay, *a.g.e*, İstanbul 1996, I, 335.

Abdurrahman Hibrî 'nin *Enîsü'l-Müsâmirîn*'deki⁵¹ bilgiler de dikkate alındığında Hâfî'nin, 15. asır şairi olduğunu söylemek mümkündür.

Asıl adı bilinmeyen Hâfî'nin, bu mahlası nasıl, neden aldığı konusu gibi bu mahlasın nasıl okunduğu da tartışmalıdır. Fakat mahlasın okunuşu ve doğru yazılışı ayrı bir başlıkta değerlendirileceği için burada sadece şairin mahlası nasıl aldığından bahsedilecektir. (bkz. s. 1-8) Latîfî'nin “*erbâb-ı hırefden huff olduğu münâsebetle Hâfî, taḥallüş itmişdür.*”⁵² sözlerine Kınalı-zâde Hasan Çelebi⁵³ ve Gelibolulu Alî⁵⁴ yakın bir ifade kullanarak şairin mesleği sebebiyle bu mahlası aldığını vurgulamaktadırlar. Eldeki bilgilerin çoğu da bu kanıyı destekler niteliktedir.

Hâfî'nin doğum ve ölüm tarihleri gibi ailesi hakkında da hiçbir bilgiye ulaşamamıştır. Fakat *Sehî Beg, Latîfî, Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Kaf-zâde Fâ'izî, Gelibolulu Alî* tezkireleri yaşadığı muhit ve memleketi olarak Edirne'yi göstermektedir. Son yıllarda Edirneli şairleri, “*Edirne Şairleri*” adlı yapıtta bir araya toplayan Rıdvan Canım, mevcut kaynaklardaki bilgileri de dikkate alarak : “*Fatih Sultan Mehmet devri şairlerinden olan Hıffî, Edirnelidir.*”⁵⁵ demiştir. Yakın zamanda yazılan ve Hâfî'den bahseden diğer eserlerde de görüş belirtilmiştir.⁵⁶ Hâfî'nin Edirne'de yaşadığı şu beyitinden de anlaşılmaktadır:

⁵¹ Abdurrahmân Hibrî, *Enîsü'l-musâmirîn*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 451, İstanbul tarihsiz; Ratip Kazancıgil, *a.g.e.*, İstanbul 1999, 127.

⁵² Rıdvan Canım, *a.g.e.*, Ankara 2000, 249.

⁵³ İbrahim Kutluk, *a.g.e.*, Ankara 1989, I, 345.

⁵⁴ Mustafa İsen, *a.g.e.*, Ankara 1994, 135.

⁵⁵ Rıdvan Canım, *Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995, 32.

⁵⁶ Ahmet Atilla Şentürk, *a.g.e.*, İstanbul 1999, 81; Ahmet Atilla Şentürk; Ahmet Kartal, *a.g.e.*, İstanbul 2004, 196.

Zeyn olalı serv-i bālâlarla bâğ-ı Edirne
Yaşını âb-ı revân eyledi gözüm nice var (G. 40, s. 64)

Mesleki anlamda esnaf şairler içinde değerlendirilen Hafî, halk arasında “Huffâf Hafî” olarak tanınmaktadır. Divan şiirinde atasözleri ve deyimlerin derlendiği bir eser olan *Armağan* ‘da, şairin adı bu lakapla geçmektedir.⁵⁷ Yani Hafî, mahlasından da anlaşılacağı üzere ayakkabıcılık mesleğini icra etmektedir.

Kaynakların müttefik olduğu hususlardan biri de şairin ümmî oluşudur. Kınalı-zâde Hasan Çelebi’nin, elif harfini bile sevgilinin boyuna benzediği için öğrendiğini⁵⁸, Gelibolulu Ali’nin bir harf okumadığını⁵⁹ söylemesi bu yargıyı kanıtlamaktadır. Hatta Latîfî, “ümmî“ ibaresini direk kullanarak Hafî ‘nin bu vasfıyla halk arasında tanındığını belirtir.⁶⁰ Dolayısıyla Hafî, medrese kültüründen ırak, kendi kendini yetiştiren bir isim olarak tanınmıştır. Kaynakların da bildirdiği gibi kendini o derece iyi yetiştirmiştir ki müftü ve müderris olabilmıştır.⁶¹

Herhangi bir eğitime tabi olmamasına rağmen ilim ve irfan sahibi kişilerle bir arada olup onların sohbetlerine iştirak etmekten büyük haz duyan Hafî, böylelikle şair kimliğini kazanmaya başlamıştır. Bu şekilde edindiklerini, şiirlerine ustaca uygulayabilmiş ve güçlü, doğru ifadelerle haiz şiirler söylemiştir. Gelibolulu Ali bu durumu şöyle ifade eder: “*Ba‘zı lûğât u elfâz u ‘ibârâtı ehinden işitmekle zâbt idüp istima‘a kıâbil gâzeller*

⁵⁷ Süreyya Ali Beyzadeoğlu, *a.g.e*, Boston 2004, 95.

⁵⁸ İbrahim Kutluk, *a.g.e*, Ankara 1989, I, 345.

⁵⁹ Mustafa İsen, *a.g.e*, Ankara 1994, 135.

⁶⁰ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

⁶¹ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

*nazm eyledi.*⁶²” Şairin; tahsil görmeden, sadece kulaktan dolma bilgilerle, kusursuz sayılabilecek nitelikte şiirler söylemesine şaşırın Fatih Sultan Mehmet, Edirne’ye geldiği vakit Hafî’yi huzuruna çağırılmış ve şiirlerini bir de onun ağzından dinlemiştir.⁶³Edebi ve ilmi faaliyetleri her yönüyle desteklendiği bu şanslı dönemde Hafî, padişahın maddi ve manevi iltifatlarına mazhar olabilmıştır. ⁶⁴

Sonuç olarak, Hafî’nin asıl adı bilinmemektedir. En yetkin kaynaklar olarak görülen tezkirelere istinaden mesleği ayakkabıcılık olduğu için bu mahlası aldığı düşünülmektedir.⁶⁵ Memleketi Edirne olup mektep yüzü görmemiştir. Gerekli bilimsel ve sanatsal ilimleri, âlim ve sanatkâr kesimiyle bir arada olması neticesinde öğrenmiş ve bu anlamda kendini çok iyi yetiştirmiş, geliştirmiştir. Donanımlı bir şair olarak padişahın da dikkatini çekmiş ve takdirini kazanabilmiştir.⁶⁶

⁶² Mustafa İsen, *a.g.e*, Ankara 1994, 135.

⁶³ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 1995, 32.

⁶⁴ Fuad Köprülü, *a.g.e*, İstanbul 1981, 366; Haluk İpekten; Mustafa İsen; Recep Toparlı; Naci Okçu; Turgut Karabey, *a.g.e*, Ankara 1988, 214.

⁶⁵ İbrahim Kutluk, *a.g.e*, Ankara 1989, I, 345; Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

c) Edebî Kişiliği

15. asırda Fatih Sultan Mehmet'in himayesindeki şairlerden olan Hafî' nin edebî yönüyle ilgili değerlendirmeler, mevcut kaynaklarda oldukça kısıtlıdır.

Latîfi'nin: "...*Fezâyl-i muhtesebeden bî-behre ve ümmîlik ü âmilikde beyne'l-avâm pür-şöhre iken feşâhat u belâgat ile pür-şöhre idi.*⁶⁷" ifadesinden anlaşıldığı üzere Hafî, ilmî bir eğitim almamış, halk arasında ümmîliğiyle tanınmış olmasına karşın, şiir sanatının anlam ve estetik inceliklerini bilen bir şair olarak ün kazanmıştır. Onun bu özelliğini Sehî Bey şöyle ifade eder: "...*'Ulûmdan çendân behre-mend ve fenn-i ma'ânî ve bedî' kısmından ol deñlü sūd-mend degül 'ulûm-ı muktesebeden 'ârî ve fûnûn-ı ma'ârif-i eş'ârdan berî bir kimesne idi.*⁶⁸"

Hafî tezkire yazarlarının değerlendirmelerinden ve şiirlerinden de anlaşılacağı üzere, tahsil almadığı hâlde zekâsı ve gayretleri sayesinde kendini iyi yetiştirmiştir. Latîfi'nin özellikle: "...*Fe keyfe ki ' 'Akıllı ve zekî meclisinde rızkılarırlar.' mazmûnınca müdâm müşâhabeti kâmiller ile ve münâsebeti fâzıllar ile idüp "ilmi büyük adamları ağzından al.' mefhûmınca ervâh u elsine-i dâñadan ol kadar luğât u 'ibârât ve masâ'il-i 'akliyyât u nakliyyât-ı hâtır-nişân u iz'ân idinmiş...*⁶⁹" sözlerini temel alan Haluk İpekten⁷⁰, Cemal Kurnaz⁷¹, ve Fatih Köksal⁷²'ın da ortak yorumu, onun iyi bir şair olabilmesinde, katıldığı edebî meclislerin payının büyük oluşudur. İlim ve irfan sahibi

⁶⁷ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

⁶⁸ Günay Kut, *a.g.e*, Boston 1978, 200.

⁶⁹ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

⁷⁰ Haluk İpekten, *a.g.e*, Erzurum 1969, 32.

⁷¹ Cemal Kurnaz; Mustafa Tatçı, *a.g.e*, Ankara 2001, 6.

⁷² Fatih Köksal, *a.g.e*, Ankara 2001, I, 206.

kişilerle bir arada olmayı çok sevmesi, onların sohbetlerine katılması ve “*son derece güçlü bir hafızasının olması*”⁷³ onun şiirle ilgili pek çok şeyi öğrenmesini sağlamıştır.

“... *Ba‘zı luġāt u elfāz u ‘ibārātı ehlinden işitmekle zabt idüp istima‘a kâbil ġazeller söylemiştir.*”⁷⁴ ifadelerinden Hafî’nin, nitelikli şiir yazabilmek için gerekli ifade biçimlerini işin ehlinden öğrenerek güzel gazeller söyleyebildiği anlaşılmaktadır. Fakat Sehî Bey: “...*Selik-i t̡ab‘ olup t̡abi‘at kuvvetiyle didügi eş‘ârı lâtif ü dil-keş...*”⁷⁵ sözleriyle Hafî’nin, zaten yaradılış itibarıyla güzel şiirler söylemeye meyilli olduğunu belirtir. Bu konuda Latîfî de tezkiresinde “...*Ammā zâtında kâbiliyet ve t̡ab‘ında selâkât olmaġın cem‘-i elfāz ‘ibārātı be-ġāyet faşih ü şahih idi.*”⁷⁶ diyerek Sehî Bey’ in söylediklerini desteklemiştir.

Sehî Bey’in şu sözlerinden ise “...*Nazmı şîrîn ve elfāzı rengîn bu bir kaç maṭla‘ onun meşhûr olan eş‘ârındandır.*”⁷⁷ Hafî’nin şiirlerinin hoş ve şiirlerinde kullandığı sözcüklerin ise latif olduğu anlaşılmaktadır. Onun şiirlerinin mükemmelliğini devrin üstadlarının bile onayladığını Latîfî’nin “...*bedāyi-i şî‘iriyesine bedī‘ ü beyân ehli kâ’ildür*”⁷⁸ cümlesinden anlıyoruz. Okuryazarlığı olmadığı hâlde, doğuştan getirdiği birtakım meziyetlerini iyi kullanarak ve kültürlü kişilerle münasebet kurarak güzel olmasının yanında açık ve anlaşılır birçok şiir yazabilmiştir. Bu durum Kınalı-zâde Hasan Çelebi’nin ağzından şöyle dile getirilir: “...*Lâkin mücâleset-i erbâb-ı kemâl ve fehvâ-yı*

⁷³ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 1995, 32.

⁷⁴ Mustafa İsen, *a.g.e*, Ankara 1994, 135.

⁷⁵ Günay Kut, *a.g.e*, Boston 1978, 200.

⁷⁶ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

⁷⁷ Günay Kut, *a.g.e*, Boston 1978, 200.

⁷⁸ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

huzzu'l-‘ilmi min-efvāhi’r- ricāl ile ‘ibārāti şahīh ve kelimāti belig ü faşīh idi.’⁷⁹

Şemseddin Sami de ümmiliğine rağmen Hafî'nin şiirlerini çok anlamlı bulur.⁸⁰

Görüldüğü gibi biyografik eserler Hafî'nin şairliği konusunda birbirine yakın ifadeler kullanarak, onun üstün yetenekli bir şair olduğuna işaret etmişlerdir. Şairin nazire mecmualarında birçok şiirine rastlanması, devrin tanınmış şairlerinin onun şiirlerini tanzir etmesi tezkirecilerin görüşlerinde çok da haksız olmadıklarını göstermektedir.⁸¹

Mecma‘u'n-nezā'ir' de Hafî'nin zemin şiiri 6, nazire sayısı ise 106 olarak geçmektedir. Hafî'nin şiirlerine nazire yazan şairler *Abdî, Âhî, Ahmet Paşa, Ârifî, Atâ, Bihiştî, Tâcî-zâde Cafer Çelebi, Câmî-i Emîn, Celîlî, Cinânî, Derûnî, Emrî, Enverî, Fakîrî, Fasîhî, Ferîdî, Gülâbî, Hadîdî, Harîmî, Hasbî, Hayâlî, Hayretî, Hıfzî, Hızrî Beg Çelebi, Hicrî Hilâlî, İshak Çelebi, Kemâl Paşa-zâde, Kemâl-i Zerd, Kıyâsî, Lâmî'î, Mâtemî-i Acem, Mesîhî, Mihrî, Muhibbî, Münîr, Nazmî, Nihâlî, Rahîkî, Rahmî, Razî, Refikî, Remzî, Remzî-i Âmidî, Revânî, Sehî, Selîkî, Subhî-i Kâdî, Sun'î- i Gelibolî, Sun'î- i Pîr, Sühâyî, Sürûrî-i Müderris, Şâhidî, Şem'î, Şemsî, Şevkî, Tal'atî, Usûlî, Vasfî, Vechî, Yakînî, Zâtî, Zihni*⁸² gibi şairlerdir. Bunlar arasında en çok nazire yazan Nazmî'dir (ö. 1554). Kendisine yazılan nazire sayısı çok olmakla birlikte Hafî de başka şairlerin şiirlerini tanzir etmiştir. Bunlardan en tanınmış olanı Ahmet Paşa'nın “*Gönül*” redifli murabba'dır.⁸³ (bkz. s.147) Hafî'nin devrin diğer önemli şairlerinden Şeyhî'yi de kendine örnek aldığı, aşağıdaki beyitinden anlaşılmaktadır:

⁷⁹ İbrahim Kutluk, *a.g.e*, Ankara 1989, I, 345.

⁸⁰ Şemseddin Sami, *a.g.e*, Ankara 1996, III, 2052.

⁸¹ Ahmet Atilla Şentürk; Ahmet Kartal, *a.g.e*, İstanbul 2004, 197.

⁸² Fatih Köksal, *a.g.e*, Ankara 2001, I, 157.

⁸³ Nihat Sami Banarlı, *a.g.e*, İstanbul 1971, I, 467.

Şeyhî şî'ri gibi sa' y eyle Hufî şî' ründe
Ki selâmet bulunup hûb u hoş-âyende ola⁸⁴

Osmanlı padişahları içinde Fatih Sultan Mehmet, iyi bir siyaset adamı olmasının yanında sanatçı kişiliğiyle de tanınmıştır. Dolayısıyla şiirden anlayan bir padişah olarak Fatih Sultan Mehmet, Hafî'nin şiirlerinin methini duyunca, şiirlerini bizzat dinlemiş ve şaşırmıştır. Onun eğitim durumu ve yetişme koşullarına göre oldukça güzel şiirler yazdığını düşünerek onu takdir etmiş, desteklemiştir. Bu durum Gelibolulu Ali'nin ağzından şöyle dile getirilir: “...*Hattâ Sultân Mehemmed Han mezbûrı ki işitdi getirdüp kelimâtına gûş-ı iltifât tutdı. Sevâd-hân degül iken sevdâ-yı nazma düşdügini görüp ta'acub idüp nice in'âm ü ihsân ile ri'âyet itdi.*⁸⁵” Fatih Köksal da Latîfî'nin: “...*kitâb u deftersüz güyâ ki müftî ve müderris olmuş idi.*” sözüne istinaden Hafî'nin yetişmesini, Fatih Sultan Mehmet'in Hafî'yi huzuruna çağırarak dinlediği şairlerden olmasına bağlamaktadır.⁸⁶

Sonuç olarak Hafî, yetişme koşulları ve eğitim durumu göz önüne alındığında zekâsının ve kabiliyetinin sınırlarını zorlayarak, çok sayıda şiir yazmış ve çağdaşlarıyla yarışabilecek düzeye erişmiştir. Bu da klasik şiirin itham edildiği gibi sadece saray ve çevresince okunmadığını, az çok okuma yazma bilen hemen hemen her kesimden insan tarafından sevilip okunduğunu, toplumdan kopuk bir edebiyat olmadığını kanıtlamaktadır.

⁸⁴ Yasemin Morkoç, *a.g.e.*, İzmir 2003, 2038.

⁸⁵ Mustafa İsen, *a.g.e.*, Ankara 1994, 135.

⁸⁶ Fatih Köksal, “*Hafî Maddesi*”, Atatürk Kültür Merkezi Türk Dünyası Edebiyatçılar Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi, Ankara 2004, IV, 336.

d. Şiirlerinde Şekil ve Muhteva

Hafî'nin eserleriyle ilgili *Kâf-zâde Fâ'izî* ve *Latîfî* onun mürettep bir divanı olduğunu söyler. Hatta *Kâf-zâde*: "... *dîvânı görilüp andan yazılmışdur*,⁸⁷ " diye özellikle belirtir. Ancak henüz bir divan nüshası ele geçmiş değildir. Buna karşın nazire mecmualarında, bir divançe oluşturacak kadar şiiri bulunmaktadır. Hafî bu durumu kendi ağzından şöyle dile getirir⁸⁸:

Ḥafî dîvâne bir dîvân idüpdür zülfünüñ vaşfın
Ki olur dîvâne her 'âkil nazar kılsa bu dîvâna (G. 112, s. 118)

Ḥüsnüñüñ mecmû' asından ey perî-peyker Ḥafî
Ter ğazeller cem' idüp dîvân defterler yazar (G. 52, s. 72)

Çün yüzüñ mecmû' asından bağladı defter Ḥafî
N'ola terciḥ itse dîvânın devâvin üstine (G. 99, s. 108)

Bir ğazel yazdum yine mecmû' asında ḥüsnüñüñ
Kim ḥayâlâtından anuñ nice dîvân bağlanur (G. 49, s. 70)

Hafî'nin mevcut şiirleri irdelendiğinde, gazel nazım şeklini daha çok kullandığı görüldüğünden kendisine "gazel şairi" demek yanlış olmaz. Ancak şair kaside, murabba, müstezat gibi farklı nazım şekillerini de denemiştir.

⁸⁷ Bekir Kayabaşı, *a.g.e*, Malatya 1997, 285.

⁸⁸ Ahmet Atilla Şentürk; Ahmet Kartal, *a.g.e*, İstanbul 2004, 197.

Hafî şiirlerini sade bir Türkçeyle yazmış, dile son derece hâkim bir şairdir. Ayrıca halkın arasında yetişmiş bir kişi olması ve mesleği dolayısıyla gündelik söyleyişlere ve deyimlere de şiirlerinde sıkça rastlanır. “Utandır yerlere geç- (G. 4, s. 39), içi yan- (G. 9, s. 42), yüzü kızar- (G. 10, s. 42), baş üzere koy- (G. 13, s. 44) can at- (G.18, s. 48) , el yu- (G. 30, s. 56) gönül al- (G. 30, s. 56), ocağına düş- (G. 31, s. 57), murâda ir- (G. 32, s. 58), ağzın ara-(G. 41, s. 65), el bir it-(G. 45, s. 67), yüz sür- (G. 57, s. 76), gönül vir- (G. 65, s. 82), kulağına gir- (G. 108, s. 115), göz segir- (G. 62, s. 80), dış bile- (G. 44, s. 67), dile gel- (G. 107, s. 114) gibi deyimler, onun şiirlerindeki örneklerdir. Ayrıca irsal-i mesel yoluyla bazı beyitlerinde atasözlerine de yer vermiştir:

Lebüne teşneyüm zülfüne hey di

Ki şahş şu içerken ejder urmaz (G. 53, s. 73)

‘Aşğ odına yanmayan gönlünde şevk olmaz Hafî

Bu meşel rüşendür olmaz nür-ı şem‘ün nârsuz (G. 55, s. 75)

Sehî Bey, Hafî'nin tüm şiirlerinin yanında özellikle matla beyitlerini çok başarılı bulur ve bunu şöyle dile getirir: “...eş‘ârı laîf ü dilkeş ve ekşer-i ebyâtı ve matla‘ları gâyet hoş vaqı‘ olmuşdur.⁸⁹” Bu düşüncesini desteklemek maksadıyla Hafî'nin meşhur matla beyitlerinden birkaç örnek de tezkiresine almıştır:

Hîç ele mâl-ı yetim ile mey almalı degül

Ger birin al deseler sana mey almalı degül

⁸⁹ Günay Kut, *a.g.e*, Boston 1978, 200.

Ayuram aġyārı Hāq yārı kılursa yārdan
Furşat el vire yitem item düşürem yārdan

Tezkirelerde: “... Şanāyi‘den tecnīs san‘atı kullanur.⁹⁰”, “...Ekşeriyā şan‘at-ı tecnīse māil idi.⁹¹”, “...Şanāyi‘-i şiiiriyeden ekşeriyā tecnīs-i meţāli‘ā māyıldür.⁹²” şeklinde nakledilen bilgilerden hareketle Hafı’nin, söz sanatlarından en çok cinas sanatını kullanmaya yatkın olduğu anlaşılmaktadır. Kaynaklar, bu durumu onun ümmî oluşuna bağlamaktadır.⁹³ Gerçekten de teşbih, istiare gibi mecazlar ve tenasüp, leff ü neşr, telmih, tezat, hüsn-i ta’lil, mübalaġa, istifham, tecahü’l-arif, irsal-i mesel gibi anlam sanatları dışında, iştikak, akis, tevriye, iham...gibi söz ve anlam sanatlarına şiiirlerinde pek rastlanmamaktadır. Aşağıdaki birkaç beyit, onun şiiirlerinde kullandığı farklı edebi sanatlara örnektir:

Pādişāh anlar degüldür kim cihāndār olalar
Pādişāh oldur ki kūyuñda gedādur dostum (G. 75, s. 89)

Ey ġonce-dehen gördi yüzüñi utanup ġül
Kızardı ġayādan (s. 145)

Muġyī lebi dil-mürdelerin kim ider iġyā
Ta‘līm alur andan gelüp enfās-ı Mesīġā (G. 2, s. 37)

Göz mi bu yā nergis-i mestāne yā sīmīn-zeġan
Yüz mi bu yā lāle mi yā berg-i ġül yaġud semen(G. 83, s. 95)

⁹⁰ Günay Kut, *a.g.e*, Boston 1978, 200.

⁹¹ İbrahim Kutluk, *a.g.e*, Ankara 1989, 345.

⁹² Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 2000, 249.

⁹³ Rıdvan Canım, *a.g.e*, Ankara 1995, 32; Osman Nuri Peremeci, *a.g.e*, İstanbul 1939, 178-179.

Müntehā didigini Sidre yüce kâmetüñe

İşidüp kendüyi alçağda tutar serv-i sehî (G. 123, s. 125)

Cinas sanatının cinas-ı tam, cinas-ı mürekkep, cinas-ı muharref, cinas-ı nâkıs, cinas-ı lâhık, cinas-ı mükerrer, cinas-ı hat olmak üzere yedi çeşidi vardır.⁹⁴Hafî'nin özellikle matla beyitlerindeki cinaslar, daha çok cinas-ı tam ve cinas-ı mürekkep özelliğindedir:

Gözi kirpik oğın ki gizler çaşı yâsına

Yâ cāndur gözledüğü anuñ yalvaram her lahza yasına (G. 117, s.121)

İki 'âlemde dil dâr olmayaydı

Dem olmazdı ki dildâr olmayaydı (G. 139, s. 137)

Fitneden gerçi anuñ hâli dağı hâli degül

Lîk cān u dil alan gözleridür hâli degül (G. 69, s. 85)

Hafî'nin şiirlerinin temel konusu aşktır. Hafî, aşkı hem ilahi hem de beşerî (mecazî) yönüyle işlemiştir; fakat şiirleri tek tek incelendiğinde, Hafî'nin şiirlerinde daha çok beşeri aşkın hakim olduğu görülmektedir.

Hafî , aşkı işlediği şiirlerinde sevgiliye duyduğu aşkı ve özlemi, Klasik şiirin bilinen estetik kurallarına bağlı kalarak ifade etmiştir.

⁹⁴ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2000, 467, 480.

Aşkın konu edildiği beyitlerde pek çok şair gibi sevgilinin fiziksel özelliklerinden en çok saç ve yüz güzelliğine ilişkin unsurlar üzerinde durmuştur Saçı şekil olarak: “kalem, kejdüm, mār, çevgān, efisi, halka, zincir, cāzū, sünbül, çīn ...”; renk olarak: “şeb, leyl, leylā, şam, hindū, küfr, kāfir...”; koku bakımından ise: “misk, anber, müşk...” sözcükleriyle yaptığı teşbih ve istiarelerle tarif etmiştir:

‘ Anberīn zūfūnden urdı dem meger bâd-ı şabā

Kim ser-â-ser bû-yı miskīnümle tölmişdur hevā (G. 1, s. 36)

Hümāyūn zūlfi göz üzre şalar her şubḥ-dem sāye

Atar Hindū saçı her şeb kemendi ḥalkāsın aya (G. 116, s. 120)

Cāzū gözi bu devr-i ḳamerde ne siḥr ider

Kim zūlfi gāh gejdüm olur gāhi mār olur (G. 23, s. 51)

Yüzü de şekli ve parlaklığından dolayı: “meh (māh), meh- rû, bedr, sipihr kamer, āfitāb, hurşīd, şems; münevver, nūr, pertev, envār, fer, sūz, mir’āt, ayīne, gözgülü ...” sözcüklerini kullanarak mecazlar yapmıştır:

Dīdār ‘ arz ḳılmayacaḳ dost ḳişiye

Cennet serāyı nedür dūzāḥ bucāḡına

Ṭā ki ḳalur her gice mihrūnle ey meh-rū ḳamer

Āfitāb olur yüzüñ görmege her gün müşterī (G. 133, s. 133)

Mihr-i ruhsâr ile varsa sîne sîne sen mehûn
Nûr indi diyeler görenler ol sîn üstine (G. 99, s. 108)

Yüzü genel itibariyle tarif ettiği gibi yüzün diğer uzuvlarını da şiirlerin de tek tek ele almış, bunların içinde en çok göz ve dudağı, Klasik şiirin genel kaideleri ne de bağlı kalarak tasvir etmiştir:

Muhyî lebûn bir demde kim biñ ölmüşî ihyâ ider
‘Âlemde bu i‘ cāzı ne Mūsā vü ne ‘İsâ ider (G. 33, s. 58)

Çeşm-i hûn-rîzi ki ‘uşşâkuñ döküpdür kanını
Gitmemişdür dahı kan ol tîğ-ı müjgânındadır (G. 35, s. 60)

Bunların dışında “serv, kâmet, ar’ar, tûbâ...” gibi ibareleri sık kullanarak sevgilinin boyunu da çeşitli benzetmeliklerle anlatmıştır:

Ey ruhları lâle yüzi gül gözleri ‘abher
Tûbâ boyuñuñ bendesidür servle ‘ar‘ar (G. 27, s. 54)

Müntehâdur sidreden kıddûn nihâl-i rastı
Nisbet itmezdüm aña Tûbî vü serv ‘ar‘arı (G. 133, s. 133)

Müntehâ didigini Sidre yüce kâmetüne
İşidüp kendüyi alçağda tutar serv-i sehî (G. 123, s. 125)

Klasik şiirdeki aşk konusu genellikle “aşık, ma’şûk, rakip” üçlemesinde ele alınır.

Aşk, daha çok aşığı ilgilendiren bir durumdur ve aşıkta haddinden fazla varken maşukta yok denecek kadar azdır.⁹⁵ Aşık sevgiliye, uğruna canını verecek kadar derinden bağlıdır. Buna rağmen sevgili aşığa asla yüz vermez. Aşık, bu sevgisi içinde bir de rakiplerle(ağyarlarla) uğraşmak durumundadır. Rakipler, her zaman aşığın sevgiliye ulaşması yolunda engeldir.⁹⁶ Çünkü maşuk aşıkla değil, ağyarla ilgilenir. Bu durum aşığı harap eder. Hafî özetlemeye çalıştığımız aşkın bu özelliklerini şiirlerinde işlemiştir:

Ma' şūḳ öñünde ' āşıkṣañ cān-feşānlık it

Da' vāya ma' nā ' aşқа bilürsin nişān gerek (G. 60, s. 78)

Ger ' āşık iseñ irmege ma' şūḳa ey Ḥafî

' Aşq yolında sen saña sa' y eyle rehber it (G. 7, s. 41)

Yāruñ Ḥafî raḳībini gördükce ' izzet it

K' ıssın ağırlayan itine üstüñ ģān atar (G. 18, s. 48)

Ma' şūḳdan ne denlü ki cevṛ ü cefā gelür

Virür şafāyı ' āşıkā luḫ u vefā gelür (G. 42, s. 65)

Dilberüñ ' ayn-ı vefā imiş cefāsın bilmedüm

Ol cefānuñ ey dirīgā kim şafāsın bilmedüm (G. 76, s. 90)

Dem-ā-dem görürem yāri k' olur ağıyār ile hem-dem

Perişān oldu bu göñlüm gözüm hem yaş dök hem (G. 78, s. 91)

⁹⁵ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995, 54.

⁹⁶ İskender Pala, *a.g.e.*, Ankara 1995, 52.

Diñ iñen yüz virmesün āyīneye cānāneye
Āşinālık sūretin göstermesün bīgāneye (G. 115, s.120)

Ey Hāfi şanma ḥabīb ile enīs ola raķīb
Yine ḥardur ne ķadar ‘ İsāya yoldāş olsa ḥar (G. 46, s. 68)

Aşık üçlemesi, çeşitli benzetmeliklerden yararlanılarak Klasik şiirde iş lenir. Bu üçleme genelde “gül-bülbül” ilişkisinde sunulur. “Gül” sevgiliyi, “bülbül” a şığı, “gülün diken” de rakibi temsil eder. Hafî de bu teşbih ve istiare unsurlarını şiirle rinde kullanmıştır:

Her seḥer ki kim cemālin ‘ arz ider gül bülbüle
Gülistān içre düşer ol dem fiġān u ġulgule (G. 111, s. 117)

Ġayret dikenî baġrumı tañ mı paralarsa
Kim tıtdı ġülün çevresini ḥār u ḥas ey dost (G. 8, s. 41)

Bülbül-i cān ġülşen-i ḥüsnünde itdükçe niyāz
Şād olup ey ġonce-leb sen aña ķarşu ġonce var (G. 40, s. 64)

Hafî “Kāfir, it, Bū-Leheb, İblīs, seg ...” gibi genelde dini terimlerden oluşan benzetmelikleri de kullanarak rakibe atıflarda bulunmuştur:

‘ Āşık raķīb ķapuña geldüġin istemez
Mü’min tavāf-ı ḥacere ķomaz kimse kāfiri (G. 142, s. 140)

Ḥamleñe durmaz Ḥafī senüñ raḳīb-i Bū Leheb
Kim Muḥammed devridür kāfir müselmāndan ḳaçar (G. 19, s. 49)

Öldürürse seg raḳībī ğam degül ‘āşıḳlaruñ
Mü’mine ḳanı ḫelāl olmuş durur kāfirlerüñ (G. 65, s. 82)

Dür idüpdür bini kūyuñdan raḳībüñ nitekim
Ādemi cennetden itdi dūr İblīs-i la‘īn (G. 86, s. 97)

Şeytān melekle cennete girmiş şanur Ḥafī
Kūyında gördüğünce raḳībī Ḥabīb ile (G. 105, s. 113)

Klasik şiirde “aşık-ma’suk” ilişkisi dile getirilirken “padişah-kul” benzetmelerinden de yararlanır. Bu durumda gönül veya can ülke, sevgilinin güzelliği devlet bu ülkenin sultanı da sevgili olur.⁹⁷ Aşık ise sevgilinin kulu, kölesidir. Aşığın her şeyi sultanı ile vardır. Onun sevgiliden beklentisi adalet, hoşgörü ve cömertliktir. Aşık sevgiliye tüm sadakatiyle bağlıdır. Bu uğurda sevgiliden bin türlü eziyet görür.⁹⁸ Bu kompozisyon Hafî’nin şiirlerinde de görülmektedir:

Serverā bir pādişāhsın sen ki her bir kūşede
Çü Ḥafī gibi hezārān biñ ola çākerlerüñ (G. 65, s. 82)

Hafî, kasideleri ve murabbası başta olmak üzere bazı gazellerinde ilahi aşkı, tasavvufi remizleri kullanarak dile getirmiştir. Tasavvuf konulu şiirlerinde genelde “rind, zahid” kavramlarını kullanmıştır. “Rind” iyiyi, kötüyü hoş gören, üzüntü ve neşeyi

⁹⁷ Harun Tolasa, *Ahmet Paşa’nın Şiir Dünyası*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001, 155-156.

⁹⁸ İskender Pala, *a.g.e*, Ankara 1995, 84, 439.

birlikte yaşayandır. ⁹⁹ Gönülden anlayan, arif kişidir. Şeriate uymaz, Tanrı sevgisini gönülde yaşar.¹⁰⁰ “Zahid” ise rindin tam tersi özellikler taşır. İlim ve iman kuralları bütünü olarak algılayan, hakikati özümseyememiş, işin özünü kavrayamamış kişidir. Bu zıt özellikleri sebebiyle “rind” ve “zahid” sürekli çatışma halindedir. Şairler kendilerini “rind” olarak görürler ve riyakâr olmaları gerekçesiyle “zahid” leri sürekli eleştirirler. “Klasik şiirde zahidin yanında sufi, sufilik mesleğinde takva sahibi, samimi dindar, duyarlılık sahibi insan anlamından çok; mutaasıp, ham ruhlu, dinin özünden habersiz, şekilci, katı kişi, softa anlamları ön plana çıkarılarak değerlendirilmiş ve bu özelliklerin her biri şairlerin beyitlerine konu olmuştur.¹⁰¹” Hafî de bu kavramları şiirlerinde bu yönleriyle kullanmıştır:

Ṭavāf-ı ḥaccuñ ey zāhid şevābı gerçi a‘ lādur

Velî gönül ṭavāf itmek bilesin andan evlādur (G. 32, s. 58)

Riyā vü zerķ ço zāhid müdām iç

Ki zerķ ile kimesne olmaz iflāḥ (G. 15, s. 46)

Rinde sen şūfî mey¹⁰² içer diyü ṭa‘ n eyleme kim

Kendünüñ aqçasıdur kimsenenüñ mālî degül (G. 69, s. 85)

Zāhidā sanma seni zühdüñ ider cennete lîk

Ol Ḥaḳḳuñ fażlı durur kimsenüñ a‘ mālî degül (G. 69, s. 85)

⁹⁹ İskender Pala, *a.g.e*, Ankara 1995, 52.

¹⁰⁰ Metin Akkuş, *Hicvîn Ankaları: Nef’î ve Sihâm-ı Kazâ*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998, 72.

¹⁰¹ Metin Akkuş, *a.g.e*, Ankara 1998, 73.

Baňa ŧufi dem-be-dem zerę u riyāsın ‘ arz ider

Kendü gibi bini ŧanur kim çürük sevdādayum (G. 74, s. 89)

Çünkü hāliŧ itmedüñ zāhid riyādan ęalbüñi

Hıręaňa gerekse ŧuf yama gerek ise pelās (G. 57, s. 76)

Zāhid ü ‘ ābid lebüñ devrinde oldu mey-perest

Terk idüp ŧavm u ŧalātı zühd ü taęvādan geçer (G. 29, s. 56)

Klasik ŧiirde tasavvuf konusu, iğki ile ilgili kavramlar üzerinden yapı lan mecazlarla da iŧlenir. “ŧarap, kadeh, saki, meyhane...” gibi kavramların tasavvuf konulu ŧiirlerin her birinde özel bir anlamı vardır. Coŧkunluk ve neŧe veren, insanı kendinden geğirip ŧuurunu kaybetmesine neden olan “ŧarap” ilahi aŧkı, vahdeti; “kadeh” i lahi aŧkın tecelli ettiği gönlü; “meyhane” *her çeŧit ihtirastan uzak aŧk ve ŧevk dolu bir ālemi*; “saki” aŧıęı ilahi aŧka ulaŧtıran bir çeŧit yol göstericiyi simgeler.¹⁰³

Hafi, nefsi öldürmek, dünyanın geğiciliği, aldatıcılığı, kahrı, cennet-ce hennem kavramları, tevhid inancı, Tanrı’ya kavuŧma arzusu ve yakarıŧ, Hz.Peygamber’ e övgü, felekten ŧikayet, aŧk ıztırabı, gönlün temizliği, nasihat gibi tasavvufun temel konularına da deęinmiŧtir:

Derün-ı zikr ile ider eflāk

Hālięi hālę anuñla idrāk

¹⁰³Kaplan Üstüner, *Divan ŧiirinde Tasavvuf*, Birleŧik Kitabevi, Ankara 2007, 245, 251, 255, 261.

Gönül āyīnesinin ol eyler pāk
İdelüm lā ilāhe illallāh (M. 3, s. 149)

Ẓıkr-i miftāh-ı bāb-ı cennetdür
Ẓıkr-i haqqdan kişiye raḥmetdür
Çoma ẓıkr ki ‘ayn-ı devletdür
İdelüm lā ilāhe illallāh (M. 3, s. 149)

Gel ey haqq isteyen ṭalib murāda irmek isterseñ
Gönülde iste kim gönül maḳāmı sırr-ı Mevlādur (G. 32, s. 58)

Nefsi öldürdüm diyü zāhid ḳara giyer velī
Kāfir öldüğüne mü’min midür ol kim ṭuta yās (G. 57, s. 76)

Bu dehrün zehri vü çarḫuñ cefāsı cevri ḳahrından
Ciger mecruḫ u dil ḫaste yürek pür-ḫün u dil pür-ğam (G. 78, s. 92)

Dün ü gün bāṭıl işlere dürişüp ḫaqqı unutduñ
Anuñ için ğamı ḫalk itdi bu ‘ālemde sini yarı (G. 140, s. 138)

Günehkārum meded gerçi diledüm yarlıgaya ḫaqq
Ki kārı yarlıgamaḳdur anuñ her dem günehkārı (G. 140, s. 138)

Dīde bir dīdāre ḳalmışdur iki ‘ālemde bes
Cenneti ‘arz itseñ ‘aynuma gelmez yārsuz (G. 55, s. 75)

Yaradılmış bu cihân içre bilürem ne ki var
Bu felek döne döne iniledüp durur ey yâr
Beni de bir gün eline alısar âhîr kâr
Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegüñ (M. 1, s. 146)

Bu çarh-ı dünüñ işi inqılâb imiş bildük
Şoñı ‘imâret-i dehrüñ harâb imiş bildük (G. 64, s. 81)

Ṭâkatüm ṭâk oldı çekmeden bu çarhuñ qahrını
Yüregüm qan ṭoldı yudmağdan bu dehrüñ zehrini (G. 145, s. 141)

Hafî, ilahi ve beşeri aşkı işlerken en çok “Safa, Merve, Arafat tepeleri, sa’y it-, Ka’be, tavaf, savm, salat, mushaf, kafir, İblîs, Lâhût, Firdevs, Kevser, müselman, mü’min, Kur’an, Kirâmen-Kâtibîn melekleri, Tübâ...” gibi dini terimleri kullanmıştır. Hatta Kur’an’dan, tarihten, masallardan “ Yûsuf, Yakûp, Muhammed (Ahmed), Nûh, Mûsâ, İsâ, Davûd” peygamberlere; Bilâl-ı Habeşî, Ali, Hasan, Hüseyin, Süleymân Çelebi, Bû-Leheb, Hızır, Ebû Derdâ, Veysî, Mânî...” gibi şahsiyetlere; “ Leylâ, Mecnûn, Ferhât, Şîrîn...” masal kahramanlarına telmihler yapmıştır:

Göñül Ṭırında ey cân gel münâcât eyle Mûsâ-veş
Kim andan görinen ‘ayne’l-yaqîn nûr-ı tecellîdür (G. 32, s. 58)

Göñli ṭavâf-ı Ka’be vaşlına anuñ Ḥafî
Sa’y eyledüğü Merve haqıçün şafâ gelür (G. 42, s. 65)

Hafî'nin şiirlerinde aşk, din, tasavvuf gibi manevi haller dışında gündelik yaşamın, dönemin sosyal ve cemiyet yaşantısının izlerini de görmek mümkündür:

Görmedin dil-i tāk-ı ebrūsın kaçan bayrām ider

Kim hilāl-i 'ıydı şavm ehline ol kaç şandırur (G. 44, s. 67)

Hafî maş'ûk ışiginde öle 'uşşâk

Ziyâret-gâh idineler mezâruñ (G. 61, s. 79)

Sonuç olarak Hafî'nin sade bir Türkçeyle yazdığı şiirleri ekseriyetle ilahi ve beşeri aşk, din ve tasavvuf içeriklidir. Fakat Hafî, gazel ağırlıklı şiirlerinde devrin sosyal yaşamını da aşk konusu içinde yansıtmıştır. Bu durum Klasik şiirin toplumun farklı kesimlerine de hitap ettiğini göstermektedir.

B. ŐİRLERİ

a) Kasideler

1¹⁰⁴

Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Oldı fetḥ ey gōñül bi-ḥamdillāh
Ma' den-i lā ilāhe illallāh
- 2 Eyle gel ḥāne-i dil ü cān
Maḥzen-i lā ilāhe illallāh
- 3 Gördüğünü virür iseñ olmaz
Şemeni lā ilāhe illallāh
- 4 Her ni kim ḥüsn dir iseñ anuñ
Aḥseni lā ilāhe illallāh
- 5 Dil ü cān ṭıflımuñ ğıdāsıdur
Leben-i lā ilāhe illallāh
- 6 Pür ider güldüğünce ḳand ile her
Dehen-i lā ilāhe illallāh
- 7 ˆAndelib-i dil ider gūyā
Gülşeni lā ilāhe illallāh
- 8 Ravza-i cān eyledi ṭezyīn
Semeni lā ilāhe illallāh

¹⁰⁴ CN: Varak BD nüshasında D 318b, 1752-1753.

- 9 Ravza-ı şahm-ı cennete açılır
Revzeni lâ ilâhe illallâh
- 10 Almasa hulle dikmez idi İdrîs
Sûzen-i lâ ilâhe illallâh
- 11 Göge çıkılmağa ‘İsâ oldu sebab
Reseni lâ ilâhe illallâh
- 12 Bir anuñdur ki tutan irdi haqqa
Dâmen-i lâ ilâhe illallâh
- 13 Mü’min ol kim oldu mü’minüñ kalbi
Mesken-i lâ ilâhe illallâh
- 14 Qalbe virdi sürürü sürdi kamu
Hazeni lâ ilâhe illallâh
- 15 Hazret-i eyledi yakîn Veysî
Qurbını lâ ilâhe illallâh
- 16 Sevdürür haqqa kendüyi cân
Seveni lâ ilâhe illallâh

2¹⁰⁵

Fe‘ ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ ilün

- 1 İrdi cân-ı sem‘e bi hamdillâh
Haber-i lâ ilâhe illallâh
- 2 Ol haberden qalupdurur dilde
Eşer-i lâ ilâhe illallâh

¹⁰⁵ CN: Varak BD nüshasında D 319a-b, 753-56.

- 3 Her kelāmı ki söyler ehl-i kemāl
Bihteri lâ ilāhe illallāh
- 4 H̄āb-ı ğafletde olan nedür ne bilür
Seheri lâ ilāhe illallāh
- 5 Şeb-i zulmetden itdi ‘ālemi pāk
Seheri lâ ilāhe illallāh
- 6 ‘Ālem-i rūhı kıldı nūrāni
Kameri lâ ilāhe illallāh
- 7 Nefsini anlar zebūn ider ki çeker
Hañçeri lâ ilāhe illallāh
- 8 Bürümüşdür bu yidi eyvāmı
Çader-i lâ ilāhe illallāh
- 9 Çarhı halka itdi bāb-ı hayretde
Çenberi lâ ilāhe illallāh
- 10 Şafhası oldı levh-ı maḥfūzuñ
Mazharı lâ ilāhe illallāh
- 11 Nürdur ‘ālem içre āteş-i ‘aşq
Şereri lâ ilāhe illallāh
- 12 Bildi cevher-şinās olan ki nedür
Güher-i lâ ilāhe illallāh
- 13 Baḥr-ı cāndan süzüldi geldi dile
Dürer-i lâ ilāhe illallāh
- 14 Bezedi ḥāne-i dil ü cānı
Zīver-i lâ ilāhe illallāh
- 15 Cennet-i dīni eyledi ser-be-ser
Kevşeri lâ ilāhe illallāh

- 16 Hāne-i dilde iki söz nedür
Manzarı lâ ilāhe illallāh
- 17 Sidreden müntehā vü a' lādur
Şeceri lâ ilāhe illallāh
- 18 Çemen-hāne virdi neşv ü nemā
Maṭarı lâ ilāhe illallāh
- 19 Her fevākihden oldı lezzetlü
Şemeri lâ ilāhe illallāh
- 20 Cān dimāğını hoş mu' aṭṭar ider
'Anber-i lâ ilāhe illallāh
- 21 Hāne-i ÇİN dilde naqş oldı
Şuveri lâ ilāhe illallāh
- 22 Hāydi cünd-i şeyātinüñ
Leşkeri lâ ilāhe illallāh
- 23 Buldı vaḥdet deñizi ğavvāşı
Güheri lâ ilāhe illallāh
- 24 Feth ide gör ki hoş vilāyetdür
Kişveri lâ ilāhe illallāh
- 25 Başa tîĝ-ı belā inerse şavar
Mîĝferi lâ ilāhe illallāh
- 26 Gelse tîĝ-ı kazâyı def eyler
Siperi lâ ilāhe illallāh
- 27 Küfr şirk olmaz o gönülde k'olur
Eseri lâ ilāhe illallāh
- 28 'İṭrla itdi mu' aṭṭar āfāķı
Micmeri lâ ilāhe illallāh

- 29 Nāme-i küfri dürdi açalı
Defteri lâ ilāhe illallāh
- 30 Düŝicek hāke kīmyā eyler
Muṭribi lâ ilāhe illallāh
- 31 İtdi yine gönül göginde ṭulū^ç
Aḥteri lâ ilāhe illallāh
- 32 ^çArŝa pervāz urur kimüñle k'olur
Ŗehperi lâ ilāhe illallāh
- 33 Padiŝāh-ı cihāndur ol ki ola
Çākeri lâ ilāhe illallāh
- 34 Buldı ^çizzet şular ki ola
Kemeri lâ ilāhe illallāh
- 35 Ey Ḥafī eyle kim mübārekdür
Seferi lâ ilāhe illallāh
- 36 Ṭoğrı yoldan seni ḥaqa iledür
Rehberi lâ ilāhe illallāh
- 37 Ağzumu itdi telḥ iken ŝirīn
Ŗekeri lâ ilāhe illallāh

b) Gazeller

HARFÜ'L -ELİF

1¹⁰⁶

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fe^ç ilün

- 1 ^ç Anberīn zülfünden urdı dem meger¹⁰⁷ bād-ı şabā
Kim ser-ā-ser bŷy-ı miskīn ile¹⁰⁸ tōlmıřdur hevā
- 2 Ay hilālin řařuñuñ gōrdŷkçe ey meh mařv olur
Gŷn cemālŷñ āfitābınuñ şatında bir sŷhā
- 3 Haste-diller derde em řordŷđı la^ç lŷnden bu kim¹⁰⁹
Pŷr-řifādur bir cevābında bulunur yŷz¹¹⁰ devā
- 4 Ebr-i bārān dōkmesŷn¹¹¹ bād itmesŷn hergiz gŷzer¹¹²
Yoluña yŷzŷm çŷ ferrāř oldu gōzlerŷm sařā
- 5 Çŷn řarāmī çeřmŷñe¹¹³ şanın řelāl itdi Hıfı
Leblerinden şer^ç ile şordum buyurmaz hŷn behā

2¹¹⁴

¹⁰⁶ PM: Varak 11 a orta, 116; MN: Varak 2a, 320-321.

¹⁰⁷ meger: MN' de baña.

¹⁰⁸ miskīn ile: PM' de mŷřgīnŷmle

¹⁰⁹ Bu beyit, MN' de 4. beyittir.

¹¹⁰ yŷz: MN' de biñ.

¹¹¹ dōkmesŷn: PM' de degmesŷn.

¹¹² hergiz gŷzer: PM' de ayruş.

¹¹³ çeřmŷñe: MN' de gōzŷñe.

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fa'ülün

- 1 Muhyî lebi dil-mürdelerin kim ider ihyâ
Ta'lim alur andan gelüp enfâs-ı Mesîhâ
- 2 Gülşende görelî yüzün ol gönçe-dehânuñ
Çurudı hayâsından utanup gül-i hamrâ
- 3 Tübâ boyuñuñ dikmesidür¹¹⁵ serv ü sanevber
Pervîn dişinüñ çâkeridür lü'lü-yi lâlâ
- 4 İştise lebi vaşfını Ferhâd ola Şîrîn
Görse saçı zünnârını Mecnûn ola Leylâ
- 5 Mercân dudağüñ dür dişüñüñ¹¹⁶ reşkine cânâ
Gözüm ağıdup kanlu yaşın eyledi deryâ
- 6 Luţf eyle leb-i la' l-i şeker-bâruñı ' arz it¹¹⁷
Güftâre gelüp tütî-i dil tâ k'ola¹¹⁸ gūyâ
- 7 Çaşuñ kim¹¹⁹ ura ğamzeñ oğın cânına ğayrūñ
Çaddini Hâfînüñ büküben¹²⁰ ğayret ider yâ

HARFÜ'L –BE

3¹²¹

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

¹¹⁴ PM: Varak 20b-21a orta, 243; MN: Varak 31b, 451.

¹¹⁵ dikmesidür: MN' de bendesidür.

¹¹⁶ dür dişüñüñ: PM' de derd-i şükük.

¹¹⁷ Bu beyit, MN' de makta beyitidir.

¹¹⁸ tâ k'ola: MN' de tâ ola

¹¹⁹ kim: MN' de ki.

¹²⁰ büküben: MN' de bükeyin.

¹²¹ CN: AÜ nüshasında varak 42b, BD nüshasında 45b, 135; MN: 490-491.

- 1 Her kaçan ki ol meh-liķā refi ʿ ide yüzinden niķāb
Hacletinden zerre-veş ditrer felekde āfītāb
- 2 Kaddini kim görse Tūbā çü beçe gelmez gözine
Yüzini görmege ider hūr-ı cennetden şītāb
- 3 İlteli Çine saçuñ bŷyın nesīm-i şubḥ-dem
Düşdi şahrāya oldı sevdāyı ol hevādan müşg-nāb
- 4 Lāleyi yakdı oda şevķ-i ruḥuñ ey gonce-leb¹²²
Kıldı lŷlŷyi dişuñ reşki şadef ķamında āb
- 5 Derdine em şordı la ʿ linden devā iķün gŷñŷl
Ol řabīb-i derd-i dil virdi devā iķün cevāb
- 6 Dilberā la ʿ lŷñ meyinden mest olalı cān u dil
Āteş-i ʿ aşķuñ ider bağrumı nuķl iķün kebāb¹²³
- 7 Ol ḥabībŷñ işigin yaştan iti gibi Ḥafı
Kim saña andan olur bir gün olursa fetḥ-i bāb¹²⁴

HARFŪ'L-TE

4¹²⁵

Mefā ʿ ilŷn Fe ʿ ilātŷn Mefā ʿ ilŷn Fe ʿ ilŷn

- 1 Sŷzi ḥalāveti ķand u nebātı eyledi māt
Yŷzi letāfeti berg-i güle ķomadı şebāt

¹²² şevķ-i ruḥuñ ey gonce-leb: MN'de ey gonce-leb şevķŷñ odi.

¹²³ ʿ aşķuñ: MN'de ʿ aşķa; bağrumı: MN'de bağrını; iķün: MN'de çŷn.

¹²⁴ bir gün olursa fetḥ-i bāb: MN'de olursa bir gün fetḥ-i bāb.

¹²⁵ CN: Varak AŪ nŷshasında 45b, BD nŷshasında 26b, 146.

- 2 Lebi zülâlini gördi eridi hacletden
Utandı yerlere geçdi odından âb-ı hayât
- 3 Şafâ vü Merve haqqıçün cihânda sa' yum var
K'eşigin idem anuñ Ka' be kuyımı ' Arafât
- 4 Müşkîn saçuñı göreliden oda yandı ' üd
Şîrîn lebüñi şoralı vardı şuya nebât
- 5 Pür oldı hânesi nür-ı tecellî şevki ile
Züccâc-ı çeşmüm olalı cemâline mir'ât
- 6 Hâfî çün ruḡ ruḡa ḡodı cemâl-i naḡ' ında
Bu manşüb ile ide Leclâc olursa ḡaşmımı mât

5¹²⁶

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Sürmedin naḡ' üzre ferzîn ü piyâde fil ü at
İtdi iy gül-ruḡ felek Leylâc' ı niçe şâhı mât
- 2 Hızr-veş âb-ı hayât içdüñ tut ey cân-ı cihân¹²⁷
Çün bilürsin her ḡayâtuñ kim soñı olur memât
- 3 Degmeden ey dil kerem umma kerîmi gözle kim
Şehd gelmez her megesden ḡand virmez her nebât
- 4 Bûriyâya şarlanup şahrâda dîtrer ney-şeker
Şoḡanuñ egninde dîbâciyyeler var ḡat ḡat¹²⁸
- 5 Mâcerâmi ḡanlu yaşumla yüzüm üzre Hâfî
Her ḡaçan yazsam müjemdür ḡâme çeşmümdür devât

¹²⁶ MN: Varak 41a, 572; PMb: varak 74a, 47.

¹²⁷ cân-ı cihân: PMb'de cân ü cihân.

¹²⁸ dîbâciyyeler: PMb'de zîbâ cübbesi.

6¹²⁹

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Ey ağzı şadef dişleri dürr lebleri yâķüt
Ne baķtlu şol cān kim aña la' lüñ ola ķut
- 2 Siķr ile gözüñ çāh-ı zenaķdānuña şaldı
Cān ile dili nite ki Hārūt ile Mārūt
- 3 İñen gurūr itme şehā ħüsñüñe kim çarķ
Ālemde neçe ħüsn iyesin eyledi fertüt
- 4 Reyĥān ĥatıuñı gördi gönül bildi muĥaķķaķ
Kim nesh olur ķanda ki var nüşā-ı yāķüt
- 5 Ālemde Ĥafı cevır ü cefā çekmek için mi
Ĥalk eylemiş evlāsını ol Ĥazret-i Lāĥūt

7¹³⁰

Mef'ülü Fā'ilätü Mefâ'ilü Fā'ilün

- 1 Şal süñbüñle sāye vü sen ĥāki ' anber it
Ĥamlat lebüñ zülālını her ābı Kevşer it
- 2 Gönder saçuñ ķoĥusını bād-ı şabā ile
Ol büy ile dimāģını dehrüñ mu' atıtar it
- 3 Keşf eyle gül niķābuñı yüzüñden ey ķamer
Nūr-ı cemālüñ ile cihānı münevver it

¹²⁹ CN: Varak AÜ nüshasında 56a, BD nüshasında D 32a, 180-181.

¹³⁰ CN: Varak AÜ nüshasında 48a, BD nüshasında 27b, 156.

- 4 İrmek muḥāl Ka'be-i ḥüsñüñ şafāsına
Zāhid gerekse sa'y ile biñ ḥacc-ı ekber it
- 5 Ger 'āşık iseñ irmege ma'şūka ey Ḥafī
'Aşq yolında sen saña sa'y eyle rehber it

8¹³¹

Mef'ülü Mefā'ilü Fa'ülün

- 1 Cān bülbüli gül yüzüne eyler heves ey dost
İllā nidem oldı aña bu ten kafes ey dost
- 2 Ḥālūñi leb-i şirīnūñ üzre gören ider
Ṭūtī gibi bu şekkere ḳonmuş meges ey dost
- 3 Ğayret dikenı bağrumı tañ mı paralarsa
Kim ṭıtdı gülñ çevresini ḥār u ḥas ey dost
- 4 Vermiye añı 'ālemlere 'arz eyleseler ger
Gözüm yüzüne baqđıđımı bir nefes ey dost
- 5 Yaqlaşdı Ḥafī ḳāfile-i 'aşqa kim ire
İrişdi ḳulađına çübānuñ ceres ey dost

9¹³²

Mefā'ilün Mefā'ilün Fa'ülün

- 1 Çü dil derdine la'lün emdür ey dost
Anı biz ḥastalara emdür ey dost

¹³¹ CN: Varak AÜ nüshasında 64a, BD nüshasında D 37a, 215-216.

¹³² CN: Varak AÜ nüshasında 63a, BD nüshasında 37b, 203.

- 2 Göñül ğuşşañla şād olur hemīşe
Ġamuñla cān u dil ħurremdür ey dost
- 3 Egerçe cāna ğamzeñ urdı zaĥmı
Yine bu zaĥma ol merhemdür ey dost
- 4 İçüm yandı fūrāk odına ğāyet
Gözüm ħasret yaşıyla nemdür ey dost
- 5 Perīşān zūlfūñ ucundan Ĥafīnūñ
Şikeste ħātırı dirhemdür ey dost

10¹³³

Mef ūlü Mefā' ilü Mefā' ilü Fa' ūlün

- 1 Şanarsın ola cān u göñül bendedür ey dost
Sen şāh-ı şeker-ĥande bular bendedür ey dost
- 2 Ĥurşīd-i felek aĥter-i a' zamdurur insden
Yüzüñ günü her vechile tābendedür ey dost
- 3 Görüp leb-i cān-baĥşuñı göz dildigi dil bu
Tūṭī nazarı ħande ise ħandedür ey dost
- 4 Cūyı gözümün āb-ı revān oldı vü gitdi
Bulmaġa boyuñ servini çü nidedür ey dost
- 5 Gülşende görüp yüzünü kızardı ĥayādan
Gül ġarĥ-ı ' araĥ oldı vü şermendedür ey dost
- 6 Pervīn reşküñ nazmını işidürse Ĥafīden
Ġuşına daĥıp ĥalkā olur bendedür ey dost

¹³³ CN: Varak AÜ nüshasında 64b, BD nüshasında D 37b, 216-217.

11¹³⁴

Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fa' ülün

- 1 Oldı ruḥuñuñ mihrile rüşen günüm ey dost
Alnuñ ḳameri nürile enver dünüm ey dost
- 2 Bir zerrece gelmez gözüme encüm ü eflāk
Alnuñla yüzüñ olalı ayım u günüm ey dost
- 3 Gördükçe senüñile raḳıbi kinüm artar
Bir gün beni āh öldürüser bu kinüm ey dost
- 4 Bu taḫt-ı serādan erişür fevḳ-i ' alāya
Sem' üñe ' acebdür ki erişmez ünüm ey dost
- 5 Vaşluñ ḫaḳḳıçün ka' be yüzüñ olalı ḳıblem
Bir yaña daḫı tutmamışidüm yönüm ey dost
- 6 ' Arz it ruḫ u zülfüñ baña luṫf eyle Ḥafiyüm
' Iyd eyleyen günümi ḳadr it dünüm ey dost

12¹³⁵

Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fa' ülün

- 1 Her dem ki gözümnden dökülür ḫün-ı dil ey dost
Hiç ḳanda bilür bilmezem ol ḫünü dil ey dost
- 2 Ağzında sözi oldum olur ḳand-ı mükerrer
Kim leblerüñüñ zıkrine depreşe dil ey dost

¹³⁴ CN: Varak AÜ nüshasında 63b, BD nüshasında 38a, 205.

¹³⁵ CN: Varak AÜ nüshasında 65b, BD nüshasında D 38b, 219.

- 3 Kim nokta dir ise dehenüñ haqqına başın
Qat' eyle qalem gibi dilin iki dil ey dost
- 4 Ağladuğımı tā ki görüp gülmiye düşmen
Merdümlük idüp yaşımı yinüñle sil ey dost
- 5 Hāk itdi Hafī yüzünü gözyaşına qardı
Oldurur işigüñde biten āb degül ey dost

13¹³⁶

Mef'ülü Fā' ilätü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Şād ol gönül kim oldı müyesser vişāl-i dost
Luţfile cān gözine görindi cemāl-i dost
- 2 Merdümleri hışm gibi gitdi revān çıkup
Mihmān geleli hāne-i çeşme hayāl-i dost
- 3 Dil murğı gitdi kendüye gelmez meger anı
Şayd itdi dām u dāneyle zülf ü hāl-i dost
- 4 Her şey'e gerçe nağme-i Dāvūd hoş gelür
Yegdür bu vechile baña andan maqāl dost
- 5 Her baş üzere qoya gubāruñ Hafī qadem
Ger kendüzüñi eyler iseñ pāymāl-i dost

14¹³⁷

Mef'ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fa'ülün

¹³⁶ CN: Varak AÜ nüshasında 66a, BD nüshasında D 38b, 208.

¹³⁷ CN: Varak BD nüshasında 38b, 194-195; CN(İÜ)a: Varak BD nüshasında 59b, 32; PMb: Varak 78a, 49; MN: 605. Bu gazel, CN ve MN' de 8, CN(İÜ)a' da 6, PMb' de 7 beyittir.

- 1 Her dem ki çözer zülfüñi bād-ı seher ey dost
Yellere varur neçe dil ü cān ü ser ey dost
- 2 Kırbān olalı kıara kıaşıñ yāsına itdüm¹³⁸
Kırpüklerüñüñ oķına sīnem siper ey dost
- 3 ‘Uşşāķuñ işidürse irür āhımı āhen¹³⁹
Āh-ı seherinden bularuñ kııl hāzer ey dost
- 4 Dest urduķı müşgīn şaçuña şāne ne müşkil¹⁴⁰
Kim nice dil-i miskin¹⁴¹ ayaķa düşer ey dost¹⁴²
- 5 Pervāne gibi şem‘ -i ruķuñ şevķine her dem¹⁴³
Yanmaķa açar cān u göñül bāl ü per ey dost¹⁴⁴
- 6 Sīnemdeki hecr odı gerek yandura cāmı¹⁴⁵
Sīnemden öliceķ kim iderse güzer ey dost
- 7 Bezmüñi görüp zehre ider Zühre seni çāke¹⁴⁶
Mıhrüñe olur müşteri şems ü kıamer ey dost
- 8 İtdükçe Hāfı şehd-i lebün şerħini tekrār
Dilinden anuñ kıand-ı mükerrer yaķar ey dost¹⁴⁷

HARFÜ’L-Ĥİ

¹³⁸ Bu beyit, MN ve CN(İÜ)a’ da 3, PMb’ de 4. beyittir. İtdüm: MN’ de anda.

¹³⁹ Bu beyit, PMb’ de 2, MN’ de 4. beyittir, CN(İÜ)a’ da ise yoktur.

¹⁴⁰ Bu beyit, PMb’ de 3, MN ve CN(İÜ)a’ da 2. beyittir. miskin: PMb’ de müşgīn.

¹⁴¹ miskin: CN, CN(İÜ), PMb’ de müşgīn.

¹⁴² nice: CN(İÜ)a’ da bunca; müşkin: PMb’ de miskin.

¹⁴³ Bu beyit, CN(İÜ)a’ da yoktur.

¹⁴⁴ Yanmaķa: PMb’ de Yakmaķa.

¹⁴⁵ cāmı: CN ve PMb’ de anı.

¹⁴⁶ Bu beyit, PMb’ de yoktur. Bu mısra ise CN ve CN(İÜ)a’ da şöyledir: “Yüzüñi görüp zāhid eder sīnesini çāk”

¹⁴⁷ Dilinde: PMb’ de La‘ linden.

15¹⁴⁸

Mefā'ılün Mefā'ılün Fa'ülün

- 1 Yine baħr oldu bāde mevc urur rāħ
Kadeħ zevraħ olupdur sākī mellāħ
- 2 Riyā vü zerķ ķo zāhid müdām iç
Ki zerķ ile kimesne olmaz iflāħ
- 3 Dimāğun şūfiyā varmış fesāda
Şarāb-ı şaf ile it anı ıslāħ
- 4 Muķaffel kıldı ğam gönül serāyın
Taķarruħdur bilürsiñ aña miftāħ
- 5 Şabāħ oldu çü şākī şun şabūħı
Ki oldur rāħat-ı cān ķüt-i ervāħ
- 6 Maķām iden Ĥafi meyhāne küncin
Ki her bāb-ı saña fetħ ide fettāħ

HARFÜ'L DAL

16¹⁴⁹

Mef'ülü Mefailün Fa'ülün

- 1 Rüşen yañağunđa māh-ı mes'üd
Pinhān dehenüñde dürr-i manzüd
- 2 Zülfün ki ruħuña şaldı sāye
Çekdi güneş üzre zıll-ı memdüd

¹⁴⁸ CN: Varak AÜ nüshasında 75a, BD nüshasında 44b, 238.

¹⁴⁹ CN: Varak AÜ ve BD nüshasında 55b, 287-288.

- 3 Bu revzen-i çeşm ola mı rüşen
Kim dil ocağından irişür dūd
- 4 Cānum megesi qalur lebūnde
K'ola per ü bāli şeker-ālūd
- 5 Yiridür edinse mesken Aḥmed
Kūyuñda k'odur maḳām-ı Maḥmūd

HARFÜ'L-RE

17¹⁵⁰

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Tā çemen şahnın cemāli ' aksi kıldı lāle-zār
Gül ruḥından şerm-sār oldu ḥadinden lāle-zār
- 2 ' Arza kılalı ḳad-i bālāsın ol serv-i revān
Bu sebebden būsitānda servi el aldı çenār
- 3 Nuṭṭa geldükce dehānı tañ mı peydā olsa ḳand
Kim bu mevcūdāt-ı eşyā cümle yoḳdan oldu var
- 4 Tār u mār olsa ne tañ ' aḳlum ki kılduḳca nazār
Gözüme su' bān saçınıñ görünür her tārı mār
- 5 Varam öldürem dimiş ḡamzeñ Ḥafī bī-çāreyi
Ḳoḳaram ol gelmeden öldürmeseydi rüzigār

18¹⁵¹

¹⁵⁰ PMc: Varak 157a, 182-183.

¹⁵¹ PMc: Varak 152a, 148-149.

Mef' ulü Fā' ilätü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Қауñ кемәни ғамзеñ оқын kim revān atar
Dil aña қаршу sīne тұтар ol revān atar
- 2 Kırpüklerüñ ki yüregüme ura һаңçerin
Ol dem ғamarlar içre gelüp cūşa қан atar
- 3 Dil murğı bāl u perrini pervāne-veş açup
Dilber cemāli şem' ine yanmağa cān atar
- 4 Қurup қаşı кемәнини vü tiri ғамzesin
Тurup kemінде gözleri her nihān atar
- 5 Yāruñ Һafi raқībini gördükce ' izzet it
K' issın ağırlayan itine üstüһ' ān atar

19¹⁵²

Fā' ilätün Fā' ilätün Fā' ilätün Fā' ilün

- 1 Şol şafāsız bā-һaber kim cevr-i cānāndan қаçar
Göñül istikrāh ider gördükçe cān andan қаçar
- 2 Zülfi yüz döndürse һаттından ta' accüb eyleme
Bu muһaққақdur ki keçdüm büy-ı reyһāndan қаçar
- 3 Āhum u yaşum görüp yüzin gözümден yaşarur
Kimde kim şem' olsa lābüd bād u bārāndan қаçar
- 4 Yaşarursa yüzüñi gözden ' aceb mi ol şanem
Kim perī her қande kim tüş olsa insandan қаçar
- 5 Şāne urmaz zülfüñe inlemesün dir cān u dil
Girmesün dir sem' ine feryād u efgāndan қаçar

¹⁵² CN(İÜ): Varak BD nüshasında 101b-1 ve 102a-1.

- 6 Yine şūfi tövbemi itdi dir imiş rinde çün
Çurtulmaz nice ki ol bī-çāre bühtāndan kaçār
- 7 Çözme zülfüñ görmesün çāh-ı zenaḥdāñuñda dil
Destine vezirüñ resen virme ki zindāndan kaçār
- 8 Ḥamleñe durmaz Ḥafī senüñ raḳīb-i Bu Leheb
Kim Muḥammed devridür kāfir müselmāndan kaçār

20¹⁵³

Mef[˘]ülü Fā[˘]ilätü Mefā[˘]ilü Fā[˘]ilün

- 1 Ol dil-rübā ki mülk-i behā pādişāsıdur
Mıhr-i sipıhr-i ḥüsni zekātı gedāsıdur
- 2 [˘]Uşşāḳı gerçi kirpigi oḳıdur öldüren
Beni depeleyen kaçınıñ yayḳarasıdur
- 3 Bālāsı öñinde çöpce görünmez belā budur
Sidre egerçi her şecerüñ müntehāsıdur
- 4 Şabrum dükendi indi yaşum intihāsına
Anuñ henüz cefālarınıñ ibtidāsıdur
- 5 La[˘]li ḥadışi zıkrüñi ol dil-berüñ Ḥafī
Dilden ḳoma ki zıkr-i lebi cān ḡidāsıdur

21¹⁵⁴

Mefā[˘]ilün Fe[˘]ilätün Mefā[˘]ilün Fe[˘]ilün

¹⁵³ PMe: Varak 209a, 61; PMf: Varak 209a orta, 71; MN: Varak 188a, 1147.

¹⁵⁴ CN: Varak 211a-b, 384; PMe: Varak 211a, 74-75; PMf: Varak 211a, 194; MN: Varak 196b, 1182.

- 1 Lebünde sūre-i Kevşer haṭ-ı gubāruñdur
Muḥakkaḳ oldu ki Cennet senüñ ‘izāruñdur
- 2 Ğamuñ ile şād olur iy cān çü bu dil-i miskīn¹⁵⁵
Ğamuñdan anı unutma ki yār-i ğam-güsāruñdur
- 3 Bu kūh-ı Kāf-ı maḥabbetde yine ‘Anḳāsın
Çün ol Hümā bu gün ey dil senüñ şikāruñdur
- 4 Kaçan ḥayāl-i gönül mülkine gelür ey cān
Du‘ālar it yolına var ki şehryāruñdur
- 5 Yaşını çünki revān itdi gözlerüm ey serv¹⁵⁶
Kenāre gel kerem eyle ki cūy-bāruñdur
- 6 Ḥoten’de nāfenüñ iden yüregini pür-ḥūn
Hevā-yı būy-ı ḥaṭṭ u zūlf-i müşg-bāruñdur
- 7 Ḥafi ḥabīb itine ‘izzet it kim işiginüñ¹⁵⁷
Taşında sensin içinde¹⁵⁸ o hem-civāruñdur

22¹⁵⁹

Mef’ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ülün

- 1 Şol yerde ki anuñ izi tozınuñ eşeri var
Andan gözümüzüñ daḥı ḥaḳḳ-ı nazarı var

¹⁵⁵ Ğamuñ ile: PMe ve PMf’de Senüñle.

¹⁵⁶ Yaşını çünki revān itdi gözlerüm ey serv: MN, PMe, PMf’ de “Yaşın revān idüpdür gözüm ey serv-i revān”

¹⁵⁷ kim: PMe ve PMf’ de ki.

¹⁵⁸ içinde: MN’ de içerde

¹⁵⁹ CN: Varak AÜ nüshasında 209a, BD nüshasında 131a, 762; MN: 1117; PMd: 63. Bu gazel, CN ve MN’ de 7, PMd’ de 5 beyittir.

- 2 utmuş lebinũn dāyiresini haṭṭ-ı sebzi
Bir tũṭidũr ağzında Őanasın Şekeri var
- 3 Ne alnuñ ayı gibi kâmer bedr olur ey meh
Őemsũn ne yũzũn gũni gibi nũr u feri var
- 4 Gönderme hayālũn gözũme gönlũme gelmesũn ¹⁶⁰
Deryā seferin eylesesũn kim haṭarı var
- 5 Cān atdı ruđuñ Şevkine dũşdi dil-i miskān
Pervāne gibi yağdı ne kim bāl u peri var
- 6 Bir dem bu benũm nāleme hem-dem olımaz nāy¹⁶¹
Bilinde egerçi nice ğayret kemeri var
- 7 Őunlar ki yanmadı bu fũrķāt oduna ¹⁶²
Hālũn ne bilũr Hāfĩ senden anuñ ne haberı var

23¹⁶³

Mef' ũlü Fā' ilātũ Mefā' ilũ Fā' ilũn

- 1 Bũy-ı Őađuñla bād-ı Őabā müşg-bār olur
Őevķ-ı ruđuñla rũy-ı zemān lāle-zār olur
- 2 Őađn-ı ħemende kâmetũñũñ vaşfın ey Şanem
İşitdũgince serv-i sehĩ Şerm-sār olur
- 3 Cāzũ gözi bu devr-i ķamerde ne sihr ider
Kim zũlfi gāh gejdũm olur gāhi mār olur
- 4 Haṭṭı ' izārı dāyiresin tũtsa ne ' aceb
Ābuñ kenārı ķanda ise¹⁶⁴ sebze-zār olur

¹⁶⁰ gelmesũn: CN' de gelsũn.

¹⁶¹ Bu beyit, PMd' de yoktur.

¹⁶² Bu mısra, PMd' de "Anlar ki Hāfĩ yanmadı bu ğayret odına " olarak geħmekte dir.

¹⁶³ PMe: Varak 209b, 66; PMf: Varak 209b kenar, 179; MN: Varak 191b, 1162.

- 5 Gül-zâr-ı hüsni güllerin ol lâle-çihrenüñ
Bir kez görürse cânı Hâfî'nün hezâr olur

24¹⁶⁵

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

- 1 Yazılmış hüsni-i haṭla Āyet-i nūr
Muḥaḳḳaḳ muṣḥaf-ı hüsni'd' oḳunur
- 2 Ruḥı şevḳın göñül nic'ide pinhân
Zücâc ile olur mı şem' mestūr
- 3 Özin dildâr-ı zülfe itdi ber-dâr
Yetişdi nuşret-i Hâḳḳ oldı mansūr
- 4 Gözümden gitmesün ḥâlün ḥayâli
Göñülden vird-i derdüñ olmasuñ dūr
- 5 Hâfî ölse bu gün tîr-i müjeñden
Yarın şeksüz olur merḥûm u maḡfūr

25¹⁶⁶

Mef' ülü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fa' ülün

- 1 Dîdâruñla dîde olubdur yine pür-nūr
Gözümden anuñ nûrını ḥaḳ eylesün dūr
- 2 Târik oluben zulmet-i ḥayretde ḳalaydı
Görseydi anuñ zülfini sevâdın şeb ü deycūr

¹⁶⁴ ḳanda ise: PMe ve PMf' de ḳandırsa.

¹⁶⁵ PMe: Varak 205b, 39; PMf: varak 205b orta, 133.

¹⁶⁶ CN: Varak AÜ nüshasında 217b, BD nüshasında 137a, 807.

- 3 Dārında gönül zülfine olmasadı ber-dār
Ne çekdüğünü bilmezdi ol dil-i Manşūr
- 4 Kılduğca nazar āyīneye ‘ aks-i cemālin
Görüp olur ol mählikā ḥüsnine mağrūr
- 5 Mi‘ mār-ı ğam-ı ‘ aşkı anuñ urmıya bünyād
Olmazdı Ḥafnūñ dil-i vīrānesi ma‘ mūr

26¹⁶⁷

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 Tābişi ruḥlarıñuñ mihr-i dirāḥşāna güler
Sāyesi kāmētüñüñ serv-i ḥırāmāna güler
- 2 Ağzuñuñ yüzüñüñ evşāfını gülşende işidüp
Ṭa‘ n ider ğonceye bülbül gül ḥandāne güler
- 3 Faḥr ider āb-ı ḥayāt içdüğine Ḥızr anuñ
Ağzı yārin görelī çeşme-i ḥayvāna güler
- 4 İzinüñ sürme edinelī tozı cevherini
Merdümi gözlerümüñ kuḥl-ı Şıfāhāna güler
- 5 Ol şehüñ ḥātem-i la‘ lin görelī Āşaf -ı dil
İşirup barmağını mühr-i Süleymāna güler
- 6 Ḥafī ol server-i ḥübān eşigi bendesidür
Kim anuñ kūy-ı gedāsı şeh-i İrāna güler
- 7 Derddür dīni anuñ nūş idelī ḥaste gönül
Serzenişler ider ü şıḥḥat u dermāna güler

¹⁶⁷ CN: Varak AÜ nüshasında 181b, BD nüshasında 106a, 600.

27¹⁶⁸

Mef'ülü Mefā'ülü Mefā'ülü Fa'ülün

- 1 Ey ruḥları lāle yüzi gül gözleri 'abher
Ṭübā boyuñuñ bendesidür servle 'ar'ar
- 2 Zülfüñle boyuñ sāyesini gün yire şaldı
Serv itdi nebātını .ḳamu ḥākini 'anber
- 3 Utandı boyuñ gördi gül-āb oldı şabādan
İşitdi sözüñ oldı ḥacet ḳand-ı mükerrer
- 4 Mey-gün lebüñüñ āyīnede 'akisini gördi
Mest oldı gözüñ cāne çeker tıḡla ḥançer
- 5 Keşf itdi meger bürḳa'ı yüzünden o meh-rū
Kim oldu cihan nūrla düşer yine münevver
- 6 Başında şehā devleti var ise Ḥafinüñ
Yüz sürüp işigüñe ḳapuñda ola çāker

28¹⁶⁹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Gördügünce ḡamzeñüñ cellādını cānlar ḳopar
Çekdügünce ḥançerin ol ḥūnı eḡānlar ḳopar
- 2 Çeşm-i fettānuñdan uğranurlar ey meh fitneyi
Ne ḳadar kim bu ḳamer devrinde fettānlar ḳopar

¹⁶⁸ CN: Varak AÜ nüshasında 218b, BD nüshasında D 134b, 796.

¹⁶⁹ CN: Varak AÜ nüshasında 166b, BD nüshasında 96b, 540; CN(İÜ): 97b-1.

- 3 Şānenüñ dendānı irdükçe perişān zūlfüñe
Cān u diller inleşür feryād u efgānlar kıpar
- 4 Baħr olur ser-ā-ser ‘ālem mevc urur tā ğarb u şark
Dem-be-dem çeşmüm şehābından ki bārānlar kıpar
- 5 Görmeyen Tufān-ı Nūhı ‘aynuma kılsun nazār
Kātresinden yaşumuñ görsün ne tūfānlar kıpar
- 6 Dāmen-i vaşla yetişmez cidd ü cehd idüp bir el
Fürkāt elinden nice yüz biñ girībānlar kıpar
- 7 Büstān-ı cānda seyr itdükçe ol ruħ-ı revān
Sāyesinden kıddinüñ serv-i hırāmānlar kıpar
- 8 Güldügünce hokķa-i yāķüt açup dürr gösterür
Söyledükçe leblerinden la‘l ü mercānlar kıpar
- 9 Çeşme-i hayvāna beñzer dirler ağızı yārini
Billāh insān şüretinde görine hayvānlar kıpar
- 10 Gül yüzüñ şevkıyle bülbül-veş Hāfi güyā olub
Kānde kim gül-zār ola murğ-ı hoş-elhānlar kıpar

29¹⁷⁰

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Kūyuñı mesken iden¹⁷¹ Firdevs-i a‘ lādan geçür
Bes yetiş menzīl-i a‘ lāya ednādan geçür¹⁷²

¹⁷⁰ PMd: Varak 190b, 162-163; CN: Varak AÜ nüshasında 175b, BD nüshasında 102a, 575-576. Bu gazel CN’de 7, PMd’de 5 beyittir.

¹⁷¹ iden: PMd’de ider

¹⁷² Bes: PMd’de Pes .

- 2 Haddüñ ü kıaddüñ leb-i la' lüñ zülâlini gören
Cennet ü Kevşerden¹⁷³ el yur şâh-ı Tübâdan geçer
- 3 Muşhaf-ı haddüñde reyhân hatıtuña nür sermege¹⁷⁴
Dest-res bulan kıalem gibi ser ü pâdan geçer
- 4 Zâhid ü ' âbid lebüñ devrinde oldu mey-perest¹⁷⁵
Terk idüp şavm u şalâtı zühd ü taqvâdan geçer
- 5 Düşse tañ mı ' aks-i ruşârı gözümden göñlüme¹⁷⁶
Kim âfitâbuñ pertevi câm-ı mücellâdan geçer
- 6 Dem-be-dem ki ider hayâl-i zülfi gözümden güzer
Bir neheng-i bahridür güyâ ki deryâdan geçer
- 7 Levh-i dilden naķş diyü naķķâşı bulduñise Hafî
Kim dil-i Mecnûn ki ire Mevlâya Leylâdan geçer

30¹⁷⁷

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fa' ülün

- 1 Kimüñ kim hem-demi ol ğonce lebdür
Müdâm işi anuñ ' ıyş u tarabdur
- 2 Leb-i la' li meyini ideli nüş
O şudan el yudı k' âb-ı ' inebdür
- 3 Göñül almaķ dilersenñ gözi cândur
Kim aña cân virmek müsteħabbdur

¹⁷³ Cennet ü Kevşer: CN' de Cennet-i Kevşer

¹⁷⁴ Bu beyit, PMd' de yoktur.

¹⁷⁵ Bu beyit, PMd' de yoktur.

¹⁷⁶ Bu beyit, PMd' de 3. beyittir.

¹⁷⁷ CN: Varak AÜ nüshasında 119a, BD nüshasında D 70b, 374.

- 4 İnen yüz verdi haṭṭına o meh-rū
Yüzine gir götürmezse ʿacebdür
- 5 Göñül mihmān iken yārūñ hayāli
Gözüne uyḡu getürmek edebdür
- 6 Ne yüzden ola gözüm yaşı sāil
Ki merdüm-zāde vü ʿālī-nesebdür
- 7 Ḥafī yāri görüp aḡyār iledür
Bu gūyā Aḡmed ü ol Bū-Leḡebdür

31¹⁷⁸

Mef ʿülü Mefāʿilü Mefāʿilü Faʿülün

- 1 Sünbül saçı kim lāle yañaḡına düşüpdür
Sevdāsı anuñ nāfe dimāḡına düşüpdür
- 2 Bir zerre alınca izi tozını o māhuñ
Ḥurşid-i felek yüz kez ayaḡına düşüpdür
- 3 Ḥāl-i siyehi kim biter anuñ ruḡı üzre
Pervāne dūrür ḡüsni-i çerāḡına düşüpdür
- 4 Göz qarasıyla dāne-i ḡālīn görüp anuñ
Dil-i murḡı kara zülfinüñ aḡına düşüpdür
- 5 Saʿy etdi mezār almaḡa bülbül alımadı
Gül tıflımı kim ḡār ḡuçaḡına düşüpdür
- 6 Şāf eyle ḡalbüñi Ḥafī şal pūte-i mihre
ʿAşḡ āteşi çün göñlüñ ocāḡına düşüpdür

¹⁷⁸ CN: Varak AÜ nüshasında 119a, BD nüshasında 73a, 376.

32¹⁷⁹

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 avâf-ı haccuñ ey zâhid şevâbı gerçi a' lâdur
Velî gönül tavâf itmek bilesin andan evlâdur
- 2 Gönül Tırında ey cân gel münâcât eyle Mûsâ-veş
Kim andan görinen 'ayne'l-yaqîn nûr-ı tecellîdür
- 3 Gel ey haqq isteyen talib murâda irmek isterseñ
Gönülde iste kim gönül maqâmı sırr-ı Mevlâdur
- 4 Şular kim 'aşık-ı dîdâr olupdur cenneti n'etsün
Ki hür u cennet ü Kevşer şamu anuñ tufeylâdur
- 5 Kişi kim her neyi sevse olur zikri vü fikri
Nite kim dilde Mecnûnuñ dün ü gün zikri Leylâdur
- 6 El irmez vaşluña çünkim hayâlün gitmesün gözden
Hafinün bir pâre gönli anuñ ile tesellâdur

33¹⁸⁰

Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün

- 1 Muhyî lebün bir demde kim biñ ölmişi ihyâ ider
'Âlemde bu i'câzı ne Mûsâ vü ne 'İsâ ider
- 2 Cân-bağş la' lüñden gönül em şorduğı bu kim anuñ
Bilür devâsın derdünün la' l revân-efzâ ider

¹⁷⁹ CN: Varak AÜ nüshasında 116a, BD nüshasında 70b, 366-367.

¹⁸⁰ CN: Varak AÜ nüshasında 146a, BD nüshasında D 85a, 474-475; CN(İÜ): Varak 85b-1-k.

- 3 Ey lāle- ḥadd u ḡonce-leb ʿ arz it cemālūñ gülşenūñ
Kim görse anuñ güllerin cān bülbülin ḡüyā ider
- 4 Zülfüñ hevāsı başuma añduḡca cāna ḡöñlüme
Şol deñlü sevdālar ḡolar kim ʿ aḡlumı şeydā ider
- 5 ʿ Aşḡuñ bu ḡöñlüm şehrini aldı musahḡḡar eyledi
İrdi maḡabbet gülşeni mülk-i dili yaḡma ider
- 6 Ḥaddüñe ḡaḡtuñ ḡāmesi bir nāme yazmış müşkle
Ki gördi kim bir münşī bu vech ile inşā ider
- 7 Çün ʿ aşḡa baş ḡoşduñ ḡöñül Ḥafī artıḡ selāmet isteme
ʿ Aşḡuñ melāmetdür işi ʿ aşḡ ehlini rüsvā ider

34¹⁸¹

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

- 1 Şabā yeline uyar dil diyār-i yāre gider
Ki yār ḡande olursa dil ol diyāra gider
- 2 Uyuben itine ʿ uşşāḡ gitdi kūyuna şan
Bulaşdı kelb ile aşḡāb-ı kehf ḡāra gider
- 3 Fūrāḡı kim cigerüm ḡoḡramışdı açmadan
Aḡup ḡözüm yaşı seliyle pāre pāre gider
- 4 ʿ Aceblerüm ḡözüme kim nihān gelür yaşum
Ḥaçan çıḡup gide peydā o āşikāre gider
- 5 Raḡīb aḡladalı bini çıḡdı ḡözümden
Ki baḡr cūş idecek ḡār u ḡas kenāre gider

¹⁸¹ CN: Varak AÜ nüshasında 149b, BD nüshasında D 86b, 482; CN(İÜ): Varak 88a-1.

- 6 Eline nîze alup ğamzeleri ‘uşşâķuñ
Girüben içine ğalbüñ yare yare gider
- 7 Ğafî Şu kim göre bir yüzi āĝı yüz çevire
Ğaçan ki ol āĥirete gide yüzi ğara gide

35¹⁸²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Nāzil olan āyet-i ĥüsn ol perî Őânındadır
Kim dil-i ‘uşşâķ anuñ zülf-i perîŐânındadır
- 2 Gevher-i ğānda bulunmaz dir dil-i cevher-Őinās
Ol nezāket kim anuñ la’l-i dür-efŐânındadır
- 3 Yāsemīn ü lāle vü nesrīn ü gülde görmedüm
Reng ü bû kim mehüñ gül-berg-i ĥandānındadır
- 4 Nūr u zulmet kim ruĥ u zülfinde var Őevķi anuñ
Kāfirüñ küfrinde vü mü’mīnler īmānındadır
- 5 Zülf-i müŐĝinini çevĝān eylemiş Őüb urmaĝa
Ğāl-i ‘anber-bārını kim ĥüsn meydānındadır
- 6 Çeşm-i ĥün-rīzi ki ‘uşşâķuñ döküpdür ğanını
Gitmemişdür daĥı ğan ol tīĝ-ı müĝānındadır
- 7 Dāmen-i vaşla Ğafî dil bulmayısar dest-res
Dest-i ğudret nitekim anuñ girībānındadır

36¹⁸³

¹⁸² PMd: Varak 198a, 211-212; PMf: 98-a.

¹⁸³ PMd: Varak 169b, 31; MN: Varak 135b; 917-918.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ol mehün qaşı hilâli ki âfitâb üstindedür
‘ Anberin sünbüllerinüñ pîçi tâb üstindedür
- 2 ‘ Aks-i ruhsârı yüzüm üzre düşerse tañ mıdur¹⁸⁴
K’âfitâbuñ pertevi her dem¹⁸⁵ türâb üstindedür
- 3 Nisbet itme leblerin âb-ı hayâta yârumuñ¹⁸⁶
Ki ol türâb altında vü bu la‘ l-i nâb üstindedür
- 4 Şuffe-i Firdevsi¹⁸⁷ n’itsün hür u ‘îni n’eylesün
Yâr ile şol kimseler kim câme-h‘âb üstindedür
- 5 Baħr olupdur hün-ı dil her dem gözümde mevc urur
Yaşumuñ her qaçresi hünin habâb üstindedür
- 6 Hâne-i çeşmüme gelmege hayâli havf ider¹⁸⁸
Pây-dâr olmaz bilür bünyâdı âb üstindedür
- 7 ‘ Uqde-i zülfi şümârında tağıtısa ‘aqlını¹⁸⁹
Dil ‘aceb midür Hafî müşkil hisâb üstindedür

37¹⁹⁰

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

¹⁸⁴ tañ mıdur: PMd’ de tañ degül.

¹⁸⁵ dem: MN’ de dâyim.

¹⁸⁶ leblerin âb-ı hayâta yârumuñ: MN’ de âb-ı hayâta lebleri barın anuñ.

¹⁸⁷ şuffe-i Firdevsi: MN’ de şafha-i Firdevsi.

¹⁸⁸ Bu beyit, MN’ de makta beyitidir ve şu şekilde geçmektedir: “ İşiginde hâk olanlaruñ ğubâr-ı zerre-ves / Mihri şevqinden ‘urüc eyledi tâb üstindedür ”

¹⁸⁹ Bu beyit, MN’ de 6. beyittir.

¹⁹⁰ CN: Varak AÜ nüshasında 161a, BD nüshasında D 92a, 521; CN(İÜ): Varak 93a-1-K, PMd: Varak 174b, 59. Bu gazel, CN ve CN (İÜ)’de 7, PMd’ de 5 beyittir.

- 1 Nesīm-i şubḥ-dem zülfüñ kaçan depretse cān dıtrer
Ne cān kim tende reşkinden ser-ā-ser üstüḥñ dıtrer
- 2 Ne envār-ı tecellīdür cemālūñ pertevi ey meh
Kim anuñ mihri şevķinden zemīn ü āsumān dıtrer
- 3 Şabā beñzer ki ķaddūñden ḥaber virüp durur serve¹⁹¹
Ki ḥayretde ķalup şaḥn-ı ķemende her zaman dıtrer
- 4 Bu gözümnden aķan yaşum ne tañ mevc itse āhumdan¹⁹²
Aña bād irse elbetde ki çün āb-ı revān dıtrer
- 5 Görūñ ol çeşm-i maḥmūrın nigāruñ tez ider ḥançer¹⁹³
Ķılupdur cānı ‘ uşşāķuñ ķemende her zamān dıtrer
- 6 Gözüñ cellādı çekdükçe dem-ā-dem ğamzeñüñ tığın¹⁹⁴
Düşer endāmına lerze tamarlar içre ķan dıtrer
- 7 Ḥafī la‘ l-i lebūñ vaşfin nice medḥ ider ey dilber
Ki añduķça anı her dem dehān içre zebān dıtrer

38¹⁹⁵

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 Gül işıtdükce yüzüñ vaşfin özin ḥāk eyler
Ġonce añduķça dehānuñ yaķasın çāk eyler
- 2 Leb-i lā‘ lüñ ne müferriḥ virür ey rūḥ-ı revān¹⁹⁶
Kim anuñ zıķri dil ü cāmı ferāḥ-nāk eyler

¹⁹¹ virüpdurur: PMd’de virmiş durur.

¹⁹² Bu beyit, PMd’de yoktur.

¹⁹³ Bu beyit, PMd’de yoktur.

¹⁹⁴ Gözüñ: PMd’de Gözi; tığın: PMd’de tîrin.

¹⁹⁵ CN: Varak AÜ nüshasında 185a, BD nüshasında 110b, 629-630; PMz: Varak 119a, 307; MN: 111a, 1015. Bu gazel, CN’de 7, PMz ve MN’de 6 beyittir.

¹⁹⁶ Bu beyit, PMz ve MN’de yoktur ve diĝer beyitlerin sırası CN’deki gibidir.

- 3 Göñül āyīnesinüñ jengini şol k'itmedi pāk¹⁹⁷
Yüzi mahiyyetini nicesi idrāk eyler
- 4 Hāli haddinde k'ider zülfini cārüb-ı cinān
Haremi sanki Bilāl-i Hābeşī pāk eyler
- 5 Şaçı ef' isi ne ğam zaḥm ura ger cān u dile
Aġzı yār ile¹⁹⁸ anuñ zehrini tiryāk eyler
- 6 Kişi ne deñlü za'if olur ise 'aşkuñ anı¹⁹⁹
Cān u baş oynamaġa çābük ü çālāk eyler
- 7 Mehlikālardan ider devr-i sitārum mı ola
'Acabā yoḡsa Hāfi gerdiş-i eflāk eyler

39²⁰⁰

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fa'ilün

- 1 Nem var ne diyem dilde ğam ü dīdede nem var
Budur görünen gözde göñülde daḡı nem var
- 2 Geldi yüregüm ğamzeleri tīġıla deldi
Çekdi dem urup ḡünī gözi kande ki dem var
- 3 Haṭṭı yürüdi kişver-i Hudā zerre çekildi
Öñünce ne ser-leşger ü ne tabl u 'alem var
- 4 Zülfün gibi yüz döndürenün emr-i haṭṭuñdan
Dilin iki dil başını kaṭ' eyle kalem-vār
- 5 Haste oldı Hāfi görmege çün gelmedün ey dost
Öñünce ölice k bārī anuñ bir iki kadem var

¹⁹⁷ K'itmedi: PMz' de kim itmedi .

¹⁹⁸ yār ile: CN' de yārini, MN'de yarıyla

¹⁹⁹ anı: MN'de atı .

²⁰⁰ CN: Varak AÜ nüshasında 209b, BD nüshasında 132a, 765.

40²⁰¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dilberā bir güldürür yüzün içinde ğonce-vār
Kimse fehm itmez amı tā gülince ğonce-vār
- 2 Bülbül-i cān gülşen-i ğüsñünde itdükçe niyāz
Şād olup ey ğonce-leb sen aña karşı ğonce var
- 3 Gerçi gün yüz ile rüşendür cihān ey meh-cebīn
Nūr-ı ğüsñüñ āfitābınuñ senüñ yüz onca var
- 4 Zeyn olalı serv-i bālālarla bāğ-ı Edirne
Yaşımı āb-ı revān eyledi gözüm nice var
- 5 Ey Ğafī çün muhtesib geldi der-i meyġāneye
Sen ayağın kütch al bāduñ elüñe künce var

41²⁰²

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Çemende seyr ideriken bugün şikeste vü zār
Tüş oldı gözüme serv-i kıdd ü lāle-^ç izār
- 2 Cemāli ^ç aksin ol māhuñ tefferrüc itmege çarġ
Tutardı karşıısına āfitābı āyine-vār
- 3 Eline kıl kıalem alup muġaġķaķ ol şanemüñ
^ç İzār-ı levġine zülfi yazardı ħaġġ-ı ğubār
- 4 Ğotende zülfi hevāsıyla nāfe yile virüp

²⁰¹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 132a, 776.

²⁰² CN: Varak AÜ nüshasında 195b, BD nüshasında 125b, 727.

Çemende lâle-ruḥı şevkıyle oda yanar

- 5 Dehānı rāzını her dem şorar lebinden anuñ
Henüz haber almaz dil nice ki ağzın arar
- 6 Nice ki dil ḥamr vaşlın umdı ol māhuñ
Sitāresinde dıraḥt-ı ümidi virmedi bār
- 7 Senüñ anuñ gibi elinde bir gülüñ daḥı yok
Ḥafı senüñ gibi anuñ hezār bülbüli var

42²⁰³

Mef' ulü Fā' ilätü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Ma'şūḳdan ne denlü ki cevır ü cefā gelür
Virür şafāyı 'āşıḳa luḫ u vefā gelür
- 2 Yile virem diyu dil ü cān kendüden gider
Zülfi girihlerini ki çözer şabā gelür
- 3 Her bī-başıret ol şanemüñ ḥaḫ u ḥāline
Müşk-i Ḥıḫā didikleri baña ḥaḫā gelür
- 4 Ḳaddini gerçi Sidreyi teşbīh ider gören
Ṭoḡrusı Sidreden baña ol müntehā gelür
- 5 Gerçe ḳalbüñde neyyir-i a' zamdur āfitāb
Yüzüñ görenlerüñ gözine ol şehā gelür
- 6 Ṭañ mı işigüñde bini raḳībüñ azarlarsa
Kim ide urur ḳaçan ki ḳapuya gedā gelür
- 7 Göñli ṫavāf-ı Ka' be vaşlına anuñ Ḥafı
Sa' y eyledügi Merve ḥaḳıçün şafā gelür

²⁰³ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 119b, 697.

43²⁰⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Her kaçan kim ğamzeñüñ cellādı hānçer gösterür
Cān u dil fermān alup gerden tutar ser gösterür
- 2 Cem' idüp Hindüñ sipāhın yürüdi hattuñ şehā
Rūmı āret itmege şaf dutdı leşger gösterür
- 3 Halka-yı zülfin ruḥ üzre şan hırşid-i hāver gösterür
Çenber-i çarḥ üzre şaluben ol meh-cebīn
- 4 Her kaçan kılsa tebessüm luḥ ile ol ğonce leb
Hoḳka-i yāḳūt içinde lü'lü'-i ter gösterür
- 5 Nıce güyā olmasun tuḥ-i dil kim dem-be-dem
Şol leb-i la' l-i şirīnüñ aña şehd ü şeker gösterür
- 6 Görmek isterseñ nazirüñi nazar mir'āta kııl
Hüsn-i bi-hem-tā kim ancak gözünü ser gösterür
- 7 Kuru söz ile Hafı kimse itmedi hūbları şayd
Bunlaruñ meyli añadur kim sīm ile zer gösterür

44²⁰⁵

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' iltün Fā' ilün

- 1 Leyletü'l-ḳadri bize bu zülf-i evbāş añdurur
Kābe-i Ḳavseynüñ rumūzı sırrın ol kaç añdurur

²⁰⁴ CN: Varak AÜ nüshasında 154b, BD nüshasında D 89a, 502-503; CN(İÜ): 90-1-K.

²⁰⁵ CN: Varak AÜ nüshasında 156a, BD nüshasında 91a, 504; CN(İÜ): 92-a.

- 2 Ağlamak vaktinde her dem dīde-i giryānuma
Kānlu yaş akutmağı bağrum dağı baş aındurur
- 3 Ra‘d ü berka āteş-efşānlığı āhum ögredür
Ebre bārān dökmegi gözümdeki yaş aındurur
- 4 Kıl kalem bağlardı zülfünüñ hayālinden gözüm
Nağşını cān levhine yazmağa nağkāş aındurur
- 5 Diş biler lü‘lüne kılmaz düzd-i gamzeñden hazer
Bu dil-i dīvāneyi gör k’ uğrıya taş aındurur
- 6 Görmedin dil-i şâk-ı ebrûsın kaçan bayrām ider
Kim hilāl-i ‘ıydı şavm ehline ol kaç aındurur
- 7 Vaşl h̄ānından cüdā kılop Hafı bī-çāreyi
Fürkāt ü gam maṭbahından dem-be-dem aş aındurur

45²⁰⁶

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Yüzlerinden ref‘idecek burka‘ meh-pāreler
Mihri şevkıñden bularuñ yüzini meh pāreler
- 2 İzlerine bunlaruñ yüz sürmek için her gice
Dökülürler yire gökden encüm ü seyyāreler²⁰⁷
- 3 Kaşları vü gözleri kirpükleri el bir idüp
Kim döküp nā-ḥaḳ yire toprağa kanum kareler
- 4 Gel perişān zülfünüñ sevdāsıyla ‘uşşākı gör
Kim nice āvāre olup yürür ol bī-çāreler

²⁰⁶ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 110b, 639; MN: 126a, 873.

²⁰⁷ encüm ü seyyāreler: CN’ de encüm-i seyyāreler.

- 5 Gözleri için şu bigi her dem içerler kanımı²⁰⁸
Çanmadılar uş henüz çanuma meh ol hün-h̄āreler
- 6 Cān u dil ditrer şabā depredügince zülfini
Çorçar ol bī-çāre miskinler ki bilir yile varalar²⁰⁹
- 7 Ölice k sīne bile sīne ilediser H̄afī
Sīnesine ğamzeñ ki urur sinānı yareler

46²¹⁰

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 İreli zülfün̄ koğusından dimāğma eşer
Bu nesīm-i subh-dem āşüfte-hāl olup eşer
- 2 Tā ki kıılır her gice iy meh görüp alnuñ çaşuñ²¹¹
Ki tamām-ı bedr ider özin ki hilāl eyler çamer
- 3 Dişlerün̄ ' aksin gözüm içre yaşum gördükçe dir
Çanda buncılayın deryā anuñ gibi güher
- 4 Gözlerün̄ atar çaşuñ yasıyla kirpükler oğın
Cān olur yaşşına çurbān oğına sīnem siper
- 5 Rağm ideydün̄ bu dil-i miskīne bilseñ her gice
Kim perīşān zülfün̄ ucından ne derd-i ser çeker
- 6 Ey H̄afī şanma habīb ile enīs ola raqīb
Yine çardur ne çadar ' İśāya yoldāş olsa çar

²⁰⁸ bigi: MN'de gibi.

²⁰⁹ yile: bile.

²¹⁰ PMd: Varak 165b, 4-5; CN(İÜ)a: Varak 90a / 3, 152' dedir. Bu gazel, PMd'de 5, CNa'da 6 beyittir.

²¹¹ Bu beyit, PMd'de yok.

47²¹²

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Kirpügi tîr-i azādur u aşı avs-ı ader
Ne zirih atlanur ol tîre ne cevşen ne siper
- 2 Ditreyüp üstine yüz kere sürerdi yüzine
ankı yirde ki şabā görse izi tozı eşer
- 3 Geldügince nerey onduracağın bilmez
Merdüminden bu gözüm hāli hayālin gözler
- 4 Ol perinün ki yüzün göre gözüm merdümün
Aklı zāyil olur u yüzine yaşum şı siper
- 5 Ğāfil olma ki saçın dām idüben hāli Ğafı
Dil ü cān murđımı şayd itmek için dāne döker

48²¹³

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Şaçını Ğin'e şabā ilteli būyından eşer
Nāfe-i Ğinün o bū dađı dimāđında düter
- 2 āmetin serve lebin la' le nice nisbet idem
Serv bī-bār şecer la' l ise bir urı hācer
- 3 Çemene vaşf-ı ruğ u zülfi nesim ile ki ire
Açılır lāle bulur neşv ü nemā sünbül-i ter
- 4 Ol mehün levh-i ' izārına raamla çeküben
Ğağı da' vetle gelüpdür ki ide teşhîr-i amer

²¹² MN: Varak 153a, 995.

²¹³ MN: Varak 153b, 996.

- 5 Gözlerümde leb ü dendānı hayāli getirüp
Dürc-i yāķūt ile ķodı yine per lü'lü-i ter
- 6 Lebi devrinde görüp beñlerin aydur dil ü cān
Biz ağular yudaruz Şekkere siñekler uŐer
- 7 Ey Ħafı dūst hayāli geliser aĉ gözüñi
Ki bülürsin ķademin gelse gözüñ üzre baŐar

49²¹⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Merdümān-ı ĉeŐm ki anuñ tıĝ-ı müjĝān bağlanur
Bı-niyām ol resme seyfi ķankı insān bağlanur
- 2 Dem-be-dem kim ĝamze-i ħün-rızi ħaņcerler ĉeker
Ķan ķurur ħavfindan anuñ hem-dem-i cān bağlanur
- 3 Yüzinüñ nūrını görse kāfir imān gösterür²¹⁵
Zülfinüñ zünnārını görse Müselmān bağlanur
- 4 Bir ĝazel yazdum yine mecmū'asında ħüsnüñüñ
Kim hayālātından anuñ nice dıvān bağlanur
- 5 Sen Süleymān-ı serır-i ħüsnün kim dem-be-dem
İns ü cinden ey perı ķaŐuña dıvān bağlanur
- 6 Nice sedd olsun yüzüm gözümüñ aķan yaŐına kim²¹⁶
Bir avuĉ toprağla ķaĉan rāh-ı 'ummān bađlanur²¹⁷

²¹⁴ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 113b, 653; MN: Varak 144a, 951-952.

²¹⁵ gösterür: CN'de getirür.

²¹⁶ Gözüümüñ aķan yaŐına: MN'de gözümünden aķan yaŐa .

²¹⁷ toprağla: MN'de topraĝla .

- 7 aldı dem-beste Hıfı nazmın kıyāsı²¹⁸ işidüp
Kim dehān aduça dānā nuk-ı nā-dān baėlanur²¹⁹

50²²⁰

Mef' ūlū Fā' ilātū Mefā' ilū Fā' ilūn

- 1 Ğamzeñ hadengi sīneme urduça yareler
Düşmen-i hasedūñ ey perī kendūmi pāreler
- 2 aşıñile hūnī gözlerūñ itdiler ittifa
Kim dökeler bu anımı toprağa aralar
- 3 Bir od bıradı cānuma hicrūñ ki Őemmesin
Görüp Şu gibi eridiler seng-i hāreler
- 4 Zūlfīnūñ ile rularūñ ' aksidür Őehā
Bu gözlerümde görinen alar u aralar
- 5 Senūñ Hıfı bulunmaya faruñda kimsene
Ger cem' i ola bir araya bī-sitāreler

51²²¹

Mef' ūlū Mefā' ilū Mefā' ilū Fa' ūlūn

- 1 Derdūñ variken dūnyede dermānı niderler
La' lūñ variken eŐme-i hayvānı niderler
- 2 addūñle hadūñ zūlf ū ruuñ var iken ey dost
Serv ū semen ū sūnbül ū reyhānı niderler

²¹⁸ kıyāsı: MN 'de ka' ānı.

²¹⁹ aldı: CN'de ıldı; a' ānı: CN'de kıyāsı.

²²⁰ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 111a, 641.

²²¹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 110a, 637.

- 3 Ey ğonce-dehen gördi cemālũni çü ' uşşāk
' Ālemde daĥı bāĝ u ğülistānı niderler
- 4 Ĥānā dil ü cān zũlf ü zenāĥdānuñı ister
Bĩ-çāreler ol bendile zindānı niderler
- 5 Gözũñ çü kıya baĥuben öldürdi Ĥafiyi
Şerĥ eyleyũben ğanzelerũñ anı niderler

52²²²

Fā' ilātũn Fā' ilātũn Fā' ilātũn Fā' ilũn

- 1 La' l-i nāb üzre ki ĥaĥı Sũre-i Kevşer yazar
Anı yākũtuñ muĥaĥķaĥdur ĥaĥından ter yazar
- 2 Kıl ĥalemle kātib-i zũlfi cemāli muşĥafın
Ĥaĥı i' rābında ĥiç itmez ĥaĥā ezber yazar
- 3 Ĥaĥını ĥaddinde zũlfi yazduĝın gördi ĥired
Dir du' ā-yı nũrdur anı niçũn kāfir yazar
- 4 Ĥatt-ı reyĥānı cemāli şafĥası üzre revān
Zũlf-i miskĩn rĩsmānile çekũp mıştar yazar
- 5 Şũreti naĥşında ĥayrān ĥaldı naĥķāş-ı ĥayāl
Resm idemez levĥ-i dilde nice kim bozar yazar
- 6 Cevri ĥo şāĥā vefā kıl kim ne k'etseñ ĥayr u şer
Bir melek vardur Kirāmen Kātibĩn dirler yazar
- 7 Ĥũsnũñũñ mecmũ' asından ey perĩ-peyker Ĥafĩ
Ter ğazeller cem' idũp dīvān defterler yazar

²²² CN: Varak AÜ nüshasında 168a, BD nüshasında 97b, 546-547.

HARFÜ'L-ZE

53²²³

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün

- 1 Ayağũñ tozına her kim ser urmaz
Sa'âdetden başına efser urmaz
- 2 Lebũñden özge ğamzeñ zaħmına dil
Cihânda merhem-i cân-perver urmaz
- 3 Lebũñe teşneyüm zülfũñe hey di
Ki şaħş şu içerken ejder urmaz
- 4 Göñül var mı ki turreñ tîre kılmaz
Ciger var mı ki ğamzeñ hañçer urmaz
- 5 Degül ħüsñile mânend saña ħurâ
Meger yüzine âb-ı Kevşer urmaz
- 6 İzâruña gül öykünmüş ne olsun
Şabâ anı tabâñçeyle ger urmaz
- 7 Sözi yaşı bigidürür Ħafñũñ
Yüzi var yok yere lâf-ı zer urmaz

54²²⁴

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

- 1 Ħâk eyledi la'îlüñ gevheri kim demek olmaz
Mat itdi sözũñ gül-şekeri kim demek olmaz

²²³ CN: Varak AÜ nüshasında 239b, BD nüshasında D 144a, 858.

²²⁴ CN: Varak AÜ nüshasında 227a, BD nüshasında 142b, 844-845.

- 2 Kılalı yüzüñ âyinesine nazar ey dost
Artdı gözümüñ nūr u ferī kim dimek olmaz
- 3 Şordı dehenüñ sırrını remz ile lebünden
Dil aldı yine bir haberi kim dimek olmaz
- 4 Pervâne gibi şem^ç-i ruhuñ şevkine cânā
Yağdı bu gönül bâl u peri kim dimek olmaz
- 5 Yürüdi hattuñ kişver-i Rūma k'ide yağma
Çekdi gelür ol deñlü çerī kim dimek olmaz
- 6 N'etsün bu gözüm kuhl-ı şifāhāmı kim anuñ
Bir sürmedürür hāk-i deri kim dimek olmaz
- 7 □amzeñ seheri yarelerinden bu Hafīnüñ
Karıyla tolupdur cigeri kim dimek olmaz

55²²⁵

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilün

- 1 Yār bulunmaz cihānda ey gönül ağıyārsuz
Kim ^çayubsuz yār ister ise qalır yārsuz²²⁶
- 2 Gülistānın ^çālemüñ geşt itdi ser-tā-ser hezār²²⁷
Bulmadı bir şāh kim gül bite anda hārsuz
- 3 Cehd idüp cânānesüz bir lahza cân itmez qarār²²⁸
Pend idüp bir dem dil ārām eylemez dildārsuz

²²⁵ CN: Varak AÜ nüshasında 231a, BD nüshasında 145b, 872-873; MN: Varak 199a, 1195; PMg: Varak 247b, 154; PMh: Varak 247b, 67. Bu gazel, CN ve MN' de 7, PMg' de 6 beyittir.

²²⁶ qalır: MN' de qalurmış; PMg ve PMh' de qalır imiş .

²²⁷ geşt itdi: PMg ve PMh' de geşt itse .

²²⁸ Bu beyit, PMg ve PMh' de yoktur; MN' de ise 3 ve 4. beyitlerin yerleri değişmiştir.

- 4 Ger ser-ā-ser encüm-i eflāk olursa āfitāb
Tār olur ʿālem gözüme ol güneş ruhsārsuz
- 5 Niçe beñzedem lebin laʿ le vü kıddüñ serve kim
Bir hācerdür laʿ l ü serv bir şecerdür bārsuz
- 6 Dīde bir dīdāre kıalmışdur iki ʿālemde bes²²⁹
Cenneti ʿarz itseñ ʿaynuma gelmez yārsuz²³⁰
- 7 ʿAşķ odına yanmayan göñlünde şevķ olmaz Hıfı
Bu meşel rüşendür olmaz nūr-ı şemʿ üñ nārsuz²³¹

56²³²

Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün

- 1 Açılır murğ-ı dil bāl u perin şol resme kim şebbāz
Hümāyün-ı zülfünñ şaydı hevāsında ider pervāz
- 2 Dil ağzı sırrın ol māhuñ lebinden remzile şordı
Didi keşf olmamıřdur hiç ašlā kimseye bu rāz
- 3 Büküldi ceng-veş kıddüm bu cānum kııl gibi inceldi
Kim açsa perde-i ʿuşşāk ider meclisde ol şeh-bāz
- 4 İşitdi nālemi bezm-i ğamında yandugum bildi
Düzüpdür sāzını Zühre olupdur sāzuma dem-sāz
- 5 Üşene ol ğonce-leb kūyında senden sen Hıfı yalvar
Ki bülbülden niyāz itmek gelür gülşende gülden nāz

²²⁹ kıalmışdur: PMg ve PMhʼde kıılmışdur .

²³⁰ ʿarz itseñ: MN ve PMg ve PMhʼde ʿarz itseler ; ʿaynuma: CNʼde ʿaynına .

²³¹ Bu mısra, PMg, PMh ve MNʼde “ Zire her şemʿ i görürsin nūrı olmaz nārsuz”

²³² CN: Varak AÜ nüshasında 222b, BD nüshasında 138b, 817-818.

HARFÜ'L-SİN

57²³³

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Süzmeyince pûte-i dil içre cân itme kıyâs²³⁴
Ğıll u ğışşdan arınup alb-i muşaffa ola nâs
- 2 Görmedi bir kimse cân göziyle cānān yüzini
Tā gönül āyīnesinden gitmeyince jeng ü pās
- 3 Nefsi öldürdüm diyü zāhid ara giyer veli²³⁵
Kāfir öldüğüne mü'min midür ol kim uta yās
- 4 Çünkü hālîş itmedüñ zāhid riyādan albüñi²³⁶
Hıraña gerekse şūf yama gerek ise pelās
- 5 Ol hābībün pāyine yüzün sürigel ey Hāfī²³⁷
Hālîş altun olur iricek kimyāya nuḥās²³⁸

HARFÜ'L-ŞİN

58²³⁹

Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün

- 1 Bāğ-ı cemāle fūrūdan ol serv-i hoş-bālā imiş
Ey dil heves sen ıl aleb kim maḫlab-ı a' lā imiş

²³³ CN: Varak AÜ nüshasında 245a, BD nüshasında 149a, 895-896; PMh: Varak 268b, 205-206.

²³⁴ Süzmeyince: PMh' de Şızmayınca

²³⁵ Nefsi: PMh' de Nefsüm

²³⁶ zāhid: PMh' de şūfī

²³⁷ pāyına: PMh' de hāk-i pāyına; sürigel: PMh' de sürgil; ey Hāfī: PMh' de Hāfī .

²³⁸ nuḥās: PMh' de çün nuḥās

²³⁹ CN: Varak AÜ nüshasında 251b, BD nüshasında 153a, 916-917.

- 2 Ol zülf-i dilkeşden hemîn her halka meskeni bu imiş
Ol çeşm-i ser-hoşdan hemân her kûşe pür-gavgâ imiş
- 3 Hâl ü haţuñdan çekmege leşker dil ü cân mülkine
Şâhâ ol eli alnuñdaki egri kaşuñ tuğrâ imiş
- 4 Hüsni-i cihân-efrûz ki iñende mağrûr olmagil
Bir vaqt ola kim diler yârab nice zîbâ imiş
- 5 Hâkini görmez ol derûñ zâhid velî ister behişt
Sâd itmez imiş tûtîyâ aña ki nâ-binâ imiş
- 6 Ey hoca germ olma iñen bu kurş-ı mihre âh kim
Nân diyü çoqlar cân virür dünyâ ‘aceb dünyâ imiş
- 7 Yüzine karşı ol mehûñ nûş eyle câm-ı mey Hafî
K’âyine-i gîti-nümâ câm-ı mey-i hamr imiş

HARFÜ’L-ÏI

59²⁴⁰

Meʃ ülü Fâ‘ ilätü Mefâ‘ ilü Fâ‘ ilün

- 1 Yâkût-ı leb ki yazdı muhaqqak gubâr hatt
Anuñ ile ider bu devr-i kamerde iftihâr hatt
- 2 Hattuñ şahîfesinde komış idi noqtalar
Hâlik henüz yazılmadan ey gül‘ izâr hatt
- 3 Gördi cemâl-i dürcini yâkût-ı şayrefî
Didi bu resme görmemişüz âb-dâr hatt
- 4 Efşân iderdi hâlünü evrâk-ı hüsnünc
Kudret eliyle yazar iken Kird-gâr hatt

²⁴⁰ CN: Varak AÜ nüshasında 256a, BD nüshasında 155a, 932-933.

- 5 Bir ھاٲ ki anı yazmış ola menşe-i ezel
‘ Ālem iinde ancılayın kim yazar ھاٲ
- 6 ھاٲdũn de gördi ھاٲtuđı ھاٲletden eriyũp
şadı başına ٲopra olup řermsār ھاٲ
- 7 Zũlfi eline řām u seşer kıl alem alup
Levh-i ‘ izārı űzre yazar mũřk-bār ھاٲ
- 8 řān cennet idi yũzi lebi ھاٲvz-ı Kevşer
ٲutmuř kenār u dāiresin sebze-zār ھاٲ
- 9 odı diyār-ı řāmı ھاٲfı ekdi leşkeri
İlĩm-i Rũma geldi k’ola řehriyār ھاٲ

HARFÜ’L-KEF

60²⁴¹

Mef’ űlũ Fā’ ilātũ Mefā’ ilũ Fā’ ilũn

- 1 Mũl řořbetine bāğ u gũl ű gũlsitān gerek
řāķĩ mũdām elũnde mey-i ergũvān gerek
- 2 oma elũnden ayağĩ sen řũfiyā mũdām
Kim rũھا uvvet itmege uvvet revān gerek
- 3 Ma’ řũķ űnũnde ‘ āřĩksān cān-feřānlĩk it
Da’ vāya ma’ nā ‘ ařķa bilũrsin niřān gerek
- 4 Devrān idũp gedā gibi kũyını gũndũzũn
Gice irteye dek itlerle pāsbān gerek

²⁴¹ CN: Varak AÜ nũshasında 300a, BD nũshasında 186b, 1114.

- 5 Kendüñ öñünde kıılma şehā halkā āşikār
İnsān gözünden ol ki perīdür nihān gerek
- 6 Görüp qaşuñ hilāli ile bedrin alnuñuñ
Her gice taña qala meh-i āsümān gerek
- 7 Cānān gerekse cān u cihān terkin ur Hıfı
Cānāneler seven kişiler cān-feşān gerek

61²⁴²

Mefā'ılün Mefā'ılün Fa'ülün

- 1 Yetişdükçe şabā kūyına yārūñ
Yüz ur hākine benden ol diyāruñ
- 2 Yüregüm gonce tek qan ile tıldı
Yüzün görmeyeli ol gül 'izāruñ
- 3 İder her zāğ gül-zārı temāşā
Deler bağrını hār-ı gam hezāruñ
- 4 Qaddüm çeng ü fiğānum oldu efzün²⁴³
Düşeli çengine dil rüzgāruñ
- 5 Tarık-i meskenetde hāk-i pāk ile
Yüzüñ kim tēc-ı ser ola gubāruñ
- 6 Hıfı maş'ük ışiginde öle 'uşşāq
Ziyāret-gāh idineler mezāruñ

²⁴² CN: Varak AÜ nüshasında 293a, BD nüshasında 180b, 1079-1080.

²⁴³ CN'de bu mısrayla ilgili şöyle bir açıklama yapılmıştır: “BD nüshasında sayfa kenarına doğru düzeltme olarak yazılmıştır. Vezne uygun olan mısra AÜ'de görülen mısra ise şöyledir: ‘Qaddüm büküldi çeng bigi artdı nālem’ ”

62²⁴⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Țurmadan her dem aȚar yaş ile Țanı Țeřmümün
YummaȚa kirpikleri fermānı Țanı Țeřmümün
- 2 Serv Țaddüni Țande kim görse düşüp yüz üstüne
Gider idi kendüden āb-ı revānı Țeřmümün
- 3 Āb içinde şuretün naȚsını taşvır itdüğün
Görüp ol işine Țayrān Țaldı Māni Țeřmümün
- 4 Hāne-i dilde Țayālin gördüğünce hālinün
İzzet ider hoş görürler merdümānı Țeřmümün²⁴⁵
- 5 Gözlerüm segirür 'acebdür²⁴⁶ yāri görmezem yine²⁴⁷
Kim Țaçan deprense Țayr olur niřānı Țeřmümün
- 6 Hāk-i pāyine Hāfi yüz sür gözüne sürme Țek
Gerd-i rāhından pür olsun sürmedānı Țeřmümün

63²⁴⁸

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Başuma aȚalıdan cānā hevāsı zülfünün
Olmuşam cān u gönülden mübtelāsı zülfünün
- 2 Hālin bilmez periřān dillerün bigānedür
şol gönül kim olmamışdur āřināsı zülfünün

²⁴⁴ CN: Varak AÜ nüshasında 310a, BD nüshasında D 179a, 1073; PMj: Varak 358a, 115.

²⁴⁵ ider: PMj'de idüp

²⁴⁶ “-dür” eki vezni bozmaktadır.

²⁴⁷ görmezem yine: PMj'de görmezsem bugün

²⁴⁸ CN: Varak AÜ nüshasında 292a, BD nüshasında 179b, 1071.

- 3 Gözleri öldürdüğü ‘ uşşâk için mâtem tutar
Ol sebebden kıra olmuştur libâsı zülf üñüñ
- 4 Leşker-i Hindü çeker ‘ azm itdi Rüm üzre haţuñ
Āyet-i fetĥ-i karĭb oķur livâsı zülfüñüñ
- 5 Ger hümâ tek sâyesin şaldı zemîne āfitâb
Āfitâb üzre düşer zıll-ı hümâsı zülfüñüñ
- 6 Rüşen ider âteş-i Mûsâyla yüzüñ ‘ âlemi
Siĥre baş kıaldurduĥınca ejdehâsı zülfüñüñ
- 7 Şaçlaruñ zincirini şalgıl Ĥafinüñ boynına
Kim anı dĭvâne kılmıştur hevâsı zülfüñüñ

64²⁴⁹

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Bu çarĥ-ı dĭnuñ işi inķilâb imiş bildük
Şoñı ‘ imâret-i dehrüñ ĥarâb imiş bildük
- 2 Çü cĭfe didi bu dĭnyâya Aĥmed-i Muĥtâr
Bes aña şâlib olanlar kilâb imiş bildük
- 3 Bu gülsitân-ı cihân kim güli diken görünür
İçinde bülbüli anuñ ĥurâb imiş bildük
- 4 Bu bezm-i ĥam ki meyi ĥün-ı dildürür anuñ
Odunda nice cigerler kebâb imiş bildük
- 5 Ĥired ki ĥarķa varupdur bu baĥr-ı ĥayretde
Felek o baĥr üzre bir ĥabâb imiş bildük

²⁴⁹ CN: Varak AÜ nüshasında 294b, BD nüshasında 182a, 1084.

- 6 Şu diyü her yaña aqar şusuz gelür yine dil
Şu görünen aña her sũ serâb imiş bildük
- 7 Ne ma‘ nadan kıla şüretâ ki aşlı anuñ
Hevâ-yı âteş-i âb u ter imiş bildük
- 8 Hafî murâda irişmek gerekse geç qamudan
Ki haqdan artuğı kamu hicâb imiş bildük

65²⁵⁰

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

- 1 Âh elinden şol vefâsuz cevri çok dilberlerüñ
Şol yüzi gül yañağı ile gözi ‘ abherlerüñ
- 2 Nice gönül virmesün insân olanlar neylesün
Kim melekler bendesidür bu perî-peykerlerüñ
- 3 Gel temâşâ kıll kamer devrinde zülfi çenberin
Mîhr ü mehdür oynayan içinde ol çenberlerüñ
- 4 Öldürürse seg raqîbi ğam degül ‘ aşıkclaruñ
Mü’ mine qanı helâl olmuşdurur kâfirlerüñ
- 5 Câne mest olduqça ğamzeñ kim çeker hañcerleri
Cân virür cân üstüne düşmâña ol hañcerlerüñ
- 6 Serverâ bir pâdişâhsın sen ki her bir küşede
Çü Hafî gibi hezârân biñ ola çâkerlerüñ

66²⁵¹

²⁵⁰ CN: Varak AÜ nüshasında 295b, BD nüshasında 182b, 1093.

²⁵¹ MN: Varak 308b, 1646; PMv: Varak 363b, 149. PMv’ de 5, MN’ de 7 beyittir.

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Hıfā'ya iltse bŷyından ŷabā bu zŷlf-i pŷr-ĉinŷnŷn
Yŷreġi řan řola řacletden ol dem nāfe-i Ćinŷnŷn
- 2 Őlŷrseñ āteř-i ruřsārı ŷevķından ger ol māhuñ
Revānuñ řād ola her dem şoluben nŷrıla sinŷnŷn
- 3 Őhā biñ cān u dil murġın şalar bir dānele dāma²⁵²
O ħāl-i ' anberinŷnle senŷn bu zŷlf-i mŷřġinŷnŷn
- 4 Ruşından zŷlf-i kāfır kişi kim her gŷn gŷrŷr mu' ciz²⁵³
Velī imāna gelmeklŷge meyli yoķ bu bī-dinŷnŷn
- 5 Senŷn lā' l-i ŷeker-bāruñ gŷreydi iy Ĥusrev-i ħŷbān²⁵⁴
Cihān iĉre daķı Ferhād adın añmazdı řirinŷnŷn
- 6 Tebessŷm idŷp ol ġonĉe ġorindŷġince den-dāni²⁵⁵
şanasım āb-ı řāf iĉre ġorinŷr ' aksi pervinŷnŷn
- 7 Var ol māhuñ iřiġŷnnde Ĥafī iti gibi sa' y eyle²⁵⁶
Kim ola her gice ħāki dŷřegŷn sengi bālınŷnŷn

67²⁵⁷

Mefāilŷn Mefāilŷn Mefāilŷn Mefāilŷn

- 1 şu kim cānını yolına niřār itmeye cānānuñ
Teninden dilerme ayrıla tiz gŷnde o cān anuñ

²⁵² Bu beyit PMv' de yoktur.

²⁵³ Bu beyit PMv' de 3. beyittir.

²⁵⁴ Bu beyit PMv' de 4. beyittir.

²⁵⁵ Bu beyit PMv' de 3. beyittir.

²⁵⁶ Bu beyit PMv' de 5. beyittir.

²⁵⁷ MN: Varak 304b, 1628-1629.

- 2 Elif kıaddiyle nūn kıaşında bir ān vardur ānuñ
Kim idrāk idemez hergiz ĥired mahiyetin anuñ
- 3 Yūzi nūrı ile īmān getürdi gerçi her kāfir
Gözi īmānını yağmaya virdi her müselmānuñ
- 4 Göñül çāh-ı zenaĥdānında zülfin gözledügi bu
Resen ister belāsından ĥalāş olmağa zindānuñ
- 5 Ĥayātına sebep Ĥızruñ egerçi āb-ı ĥayvāndur
Ĥayātı ağızı yarındandur anuñ āb-ı ĥayvānuñ
- 6 Görüp kıanlı yaşum tañ mı kızarsa merdüm-i çeşmüm
Kı kıanda uğrasa sāyıl yüzün kızardur insānuñ
- 7 Ayak başmış kı el ura perişān zülfine şāne
Ĥafī cem‘ iyyetin ĥayfā tağıdısar dil-i cānuñ

HARFÜ’L-LAM

68²⁵⁸

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 Ele hiç māl-ı yetīm ile mey almalı degül
Ger birin al diseler saña mey al malı degül
- 2 Gerçe münhādurur ikisi daĥı lebüñ meyüñ
Cürmi tevbeyle gider kışide kıalmadı degül
- 3 Sākıyā keştı-i ‘ akl oldu yem-i meyde çü garķ
Sen sağ ol anuñ için ĥuşşaya talmalı degül
- 4 Kej-düm-i zülfi için urdı dili cān virdi hemān
Öldürüp zülfi şalıncağına şalmalı degül

²⁵⁸ CN: Varak AÜ nüshasında 335b, BD nüshasında 219b, 1291-1292.

- 5 Muṭribā sūz-ı Ḥafī meclisi germ itdi bugün
Sūzuñı yaqarsa key sūz ile çalmalı degül

69²⁵⁹

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Fİtneden gerçi anuñ ḥāli daḥı²⁶⁰ ḥāli degül
Līk cān u dil alan gözleridür ḥāli degül
- 2 Göñlüñi ḥūblara virmege sa' y ide gör
Viricek anı bulardan girü²⁶¹ almalı degül
- 3 Rinde sen şūfī mey²⁶² içer diyü ta' n eyleme kim
Kendünüñ aqçasıdur kimsenenüñ mālı degül
- 4 Zāhidā sanma seni zūhdüñ ider cennete līk
Ol Ḥaqqūñ fażlı durur kimsenüñ a' mālı degül
- 5 Rūzgāruñ ğamını yimemek içün dün ü gün²⁶³
Mey içüp mest oluben hergiz ayılmalı degül
- 6 Lebüñe beñzediği çün meye meyl itdi göñül²⁶⁴
Yoḥsa bu qan olacağı ele almalı degül
- 7 Duyamaz kimse Ḥafī ḥūblaruñ cevrine līk²⁶⁵
Kişi ' ālemde bularsuz daḥı olmalı degül

²⁵⁹ CN: Varak AÜ nüshasında 335b, BD nüshasında 220a, 1292; PMk: Varak 371b, 35; MN: 326a, 1726-1727. CN' de 7, PMk ve MN' de 5 beyittir.

²⁶⁰ daḥı: MN' de ruḥı.

²⁶¹ girü: MN' de yine.

²⁶² mey: MN' de süci.

²⁶³ Bu beyit, PMk ve MN' de yoktur.

²⁶⁴ Bu beyit, PMk ve MN' de yoktur.

²⁶⁵ Duyamaz: PMk' de Döyemez; līk: PMk' de ger .

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ğonçe varup ğonçe-vār ey ğonçe-leb ğülşen degül
K'açıla ol şevk ile ħandān ola ğülşen degül
- 2 Ğanķı ğülşende ki sinüñle mülākāt olmıyam
Ol baña ma' nāda ħār-sitāndurur ğülşen degül
- 3 İziñüñ tozı cevāhirini keħħāl-i şabā
Çekmeyelü gözlerüme gözlerüm rüşen degül
- 4 ' Ömri geçsün ğuşşa ile ' ālemde dilşād olmasun
Şol dil ü cān kim ğam-ı ' aşķuña ol mesken degül
- 5 İşigüñe varduğum için Ħafı ey dostum
Ğalmadı kūyuñda bir kimse aña düşmen degül

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dilber idelden ğam-ı ' aşķuñ çü bir dem kem degül
Gelmez ise şādlık göñlüme hergiz ğam degül
- 2 Gözüme gelse ħayālün kendüzümden giderüm
Bilürüm āb üzredür bünyādını muħkem degül
- 3 ' Ālemi gerçi ihāta itdi deryā-yı muħit
Ol bu gözüm yaşanuñ katında nemdür yem degül
- 4 Ħālīñüñ çün karşı turmadı ħayāline gözüm
Ğitsün ayruķ gelmesün yüzüme gözüm nem degül

²⁶⁶ CN: Varak AÜ nüshasında 335a, BD nüshasında yok, 1289-1290.

²⁶⁷ CN: Varak AÜ nüshasında 333b, BD nüshasında 217b, 1280.

- 5 Hem-dem olmak yār ile bir dem iki ‘ālem diger
Dem o demdür andan artuḡ kim nidemdür dem degül
- 6 Mīm ü ya ile itmeyen cim ü elif mīm ü ser
Ol bu ‘ālem içre hey ü nebī vü cimdür Cem degül
- 7 Serve beñzetme Ḥafī ḡaddin ki serv ancılayın
Lāle-ḡadd ü la‘l-leb gül yüzlü ḡonçe-fem degül

72²⁶⁸

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 Çeşme-i la‘lün şuyından ḡuvvet-i cān ister ḡöñül
Ḥızr-veş ‘ālemde ‘ömr-i cāvidān ister ḡöñül
- 2 Ḥışm idüp çekdükçe ḡamzeñ tıḡını cān ḡaşdına
Yüz urup cellād çeşmüñden amān ister ḡöñül
- 3 Ḥāk-i pāyüñe bahā şanma şehā cān virdügin
Bu bahā bile anı senden rāygān ister ḡöñül
- 4 Serv-i ḡaddüñüñ ḡayāline aḡıdup serverā
Gözlerümüñ yaşımı āb-ı revān ister ḡöñül
- 5 Sāḡi-i gül-ruḡ elinden şāfi nüş itmege mül
Sebze vü āb-ı revān u ḡülsitān ister ḡöñül
- 6 Nev-bahār oldu Ḥafī sebze oldu eḡrāf çemen
Serv-i ḡaddler birle seyr-i bostān ister ḡöñül

²⁶⁸ CN: Varak AÜ nüshasında 343a, BD nüshasında D 214a, 1271.

73²⁶⁹

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fā'ülün

- 1 Yār yüzümi ḥaṇçer ile bağrumı keser dil
Terk eylemez ey ḥusrev-i ḥübān ṭapuñı dil
- 2 Düşmen görüben ağladuğum gülmesün ey dost
Merdümlük idüp gözlerümüñ kanlı yaşın sil
- 3 Sırr ile lebinden şorar esrār-ı dehānın
Remz ile ḥaber almağ için ağzın arar dil
- 4 Yüzin güle beñzetmege anuñ diye mi yüz
Ağzına yaḥūd gönçe dimege vere mi dil
- 5 Biñ kere Ḥafī zülfine varsa dil-i miskīn
Cān bağlamağa ḥāli bulunmazdı bir kul

HARFÜ'L-MİM

74²⁷⁰

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Sākin-i meyḥāne oldum yine şāḥib-i bādeyüm
Sākī mellāḥ ü kadeḥler zevrāk olsun bādeyüm
- 2 Ḥum ü ben meyḥāne küncinde maḳām idinmişem
Bir daḥı yerde yerüm yokdur ğarīb-i üftādeyüm
- 3 Mest olıcaḳ nisbet iderse beni ger muḥtesib
Olmazam hüşyār bir dem nite kim dünyādayum

²⁶⁹ CN: Varak AÜ nüshasında 323a, 1184.

²⁷⁰ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 256b, 1459-1460.

- 4 Pādişāh-ı ʿālemüm ʿārī olaldan ʿārdan
ʿAşka kıl olalı ğamdan ğuşşadan âzâdeyüm
- 5 Baña şūfî dem-be-dem zerķ u riyāsın ʿarz ider
Kendü gibi bini şanur kim çürük sevdâdayum
- 6 Açdı gözden bıraķduğuma yaşum bir baña
Ger yetîm oldum ise ne var ki merdüm-zâdeyüm
- 7 Ey Hâfî cehd it hevâ-yı ʿaşka ulaşdur gönlüñi
Mevc-i zâhir olmadı tâ irmeyince bâdeyüm

75²⁷¹

Feʿ ilâtün Feʿ ilâtün Feʿ ilâtün Feʿ ilün

- 1 Derd-i verdüñ derdmendüñe devâdur dostum
Zîkr-i laʿ lüñ ğaste-dillere şifâdur dostum
- 2 Her ne cân kim vaşluña irdi vü ğadrin bilmedi
Aña firķat ne cezâ itse sezâdur dostum
- 3 Nice nisbet eyleyüm Tübâya raʿ nâ ğaddüñi
Kim baña ol Sidreden de müntehâdur dostum
- 4 Şol kimesne kim ölüp yoluñda olmaz ğāk-i pâ
Rây-ı ʿaşkuñda anuñ saʿ y-i hebâdur dostum
- 5 Pādişāh anlar degüldür kim cihândâr olalar
Pādişāh oldur ki kûyuñda gedâdur dostum
- 6 Başına tâc-ı saʿ âdetdür ayağuñ toprağı
Gözüme izüñ tozı kuğl-ı cilâdur dostum

²⁷¹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 231b, 1353.

- 7 Būse virdi la' lūñ almağa hicāb itdi Ḥafī
Kişinūñ rızķını men' iden ḥayādur dostum

76²⁷²

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dilberūñ ' ayn-ı vefā imiş cefāsın bilmedüm
Ol cefānuñ ey dirīgā kim şafāsın bilmedüm
- 2 Çekmeyince izi tozın göze keḥḥāl-i şabā
Bu kuḥl imiş ğubār-ı ḥāk-i pāsın bilmedüm
- 3 Fāriğ ü āzāde seyr iken serūñ virüp
Ḳadd-i bālāsına bende oldum belāsın bilmedüm
- 4 Ğamzesi ḳatlüme ḳaşd itdi şuçum bu sehv ile
Ḥaḥḥına müşk-i Ḥıtā didüm ḥatāsın bilmedüm
- 5 Gerçe mi' mār-ı ğamı yidi bu virān göñlümi
Seng-i cevri ile uracağın bināsın bilmedüm
- 6 Çeşm-i bimāri beni derde bıraḳdı ey Ḥafī
Nice kim fikr itdüm ol derdūñ devāsın bilmedüm
- 7 Ḥāne-i çeşmümūñ ocağına şu ḳoydı yaşum
Neydüğün merdümler ile mācerāsın bilmedüm

77²⁷³

Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fā' ülün

²⁷² CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 235b, 1366.

²⁷³ CN: Varak AÜ nüshasında 347a, BD nüshasında 222b,1305-1306.

- 1 ‘ Aql ile anuñ kimse dehānını tefehhüm
İtmezdi eger itmese luṭf ile tekellüm
- 2 Gül gördi gülistānda yüzini güle düşdi
Kıldı deheni şevḳ ile bes gonçe tebessüm
- 3 Geçdi çü gönül tahtına şāhā ne ḥayālūñ
Cān mülkine ger ider ise nola taḥakküm
- 4 Mey-gün lebiñüñ yādına ey sākī-i gül-ruh
Şun bāde müdām eyleyelüm ‘ ıyş u tena‘ um
- 5 Pervāne-şifāt yandı gönül şem‘ -i ruḥuñda
‘ Aql u dīl ü cān oldı şaçuñ fikri ile kum
- 6 Şol deñlü kim āh iderdüm derdü ğamuñdan
Yummazdı gözün irtiye dek her gece encüm
- 7 Yoluñda yüzüm ḥāk ideliden ḳademüñde
Baş ḳaldırıp uş göge ‘ urüc eyledi kejdüm
- 8 Dil murğını şayd itmek için zülfin ider dām
Ol dāma şaçar ḥālını çün dāne-i gendüm
- 9 Yilişdi Ḥaffi itlr ile çün ki ḳapuñuñ
Ol ‘ izzet buldı cihān içre ta‘ azzum

78²⁷⁴

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Dem-ā-dem görürem yarı k’olur aġyār ile hem-dem
Perişān oldı bu gönülüm gözüm hem yaş dök hem

²⁷⁴ CN: Varak AÜ nüshasında 347b, BD nüshasında 223a, 1307.

- 2 Ğam ü fūrkat bu gönlümi idinelden berü mesken
Ne dil şād oldu bir laḫza ne bir dem oldu cān ḫürrem
- 3 Bu dehrün zehri vü çarḫuñ cefāsı cevri ḫahrından
Çiger mecruḫ u dil ḫaste yürek pür-ḫün u dil pür-ğam
- 4 Gözümün yaşıla āhum od içre bu ne ḫikmetdür
Ki yaşumdan aşupdur şu tutuşuben yanarum hem
- 5 Çü kısmet olmadı vaşlı Ḥafī var künc-i fūrkatde
Ḳanā'at ḫırkası içre başuñ otur epsem

HARFÜ'L-NUN

79²⁷⁵

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ayuram aḡyārı Ḥaḫ yārī kılursa yārdan
Furşat el vire yetem item düşürem yārdan
- 2 Yidi deryā telḫ iken şīrīn ola bir ḫaṭre ger
Ṭamlaya la' l-i şeker-bārında olan yārdan
- 3 Şāne dest uraydı miskīn saçlarınıñ tārma
Nice yüz biñ cān u dil dökeydi her bir tārdan
- 4 Çigneyenden yüzümi götürmeyeydim sāye-veş
Zerrece ger yüz bulaydum ol güneş-ruḫsārdan
- 5 Yolına isār idem yüz biñ olursa cān u dil
Ger Ḥafī bir kez işāret ola ol dildārdan

²⁷⁵ PMp: Varak 442b; 23 ve PMA: Varak 443a, 82; MNh: 159.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Leb mi bu yāķüt-ı aķmer mi 'aceb yāķüt-ı cān
Kim uťanur aña teşbîh itmege yāķütı cān
- 2 Reşk ider²⁷⁷ ayađınıñ toprağına bāđ-ı behişt
Gözine izi tozını ķuĥl ider ĥür-ı cinān
- 3 Kāmetüñ rüz-ı kıyāmetden 'alāmet gösterür²⁷⁸
Gözlerüñ devr-i ķamerde fitne-i āķir zamān
- 4 Şaçlaruñ zulmet ĥaťuñ Ĥızr u lebüñ Āb-ı Ĥayāt²⁷⁹
İrişen²⁸⁰ bulur vişālüne ĥayāt-ı cāvidān
- 5 Merdüm-i çeşmüm ĥayālünüle enīs olmaķ diler²⁸¹
Bilmez insānuñ gözinden ki perī olur niĥān
- 6 Kāmetüñ servin kenāre getürem diyü Ĥafı²⁸²
Gözlerüñüñ yaşın aķıdup ider āb-ı revān

Me' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Ĥüsn-i cemīlüñi açupdur ĥazā ĥasen
Reşk ider idi görse Ĥüseyn anı yā Ĥasan

²⁷⁶ MNh: Varak 159 / b-1, 165; MN: 380b, 1957. MN' de 6, MNh' de 5 beyittir.

²⁷⁷ ider: MN' de iderdi.

²⁷⁸ Bu beyit MNh' de yoktur.

²⁷⁹ Bu beyit, MNh' de 3. beyittir.

²⁸⁰ İrişen: MN' de Yitişen.

²⁸¹ Bu beyit, MNh' de 4. beyittir.

²⁸² Bu beyit, MNh' de 5. beyittir.

²⁸³ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 286b, 1593.

- 2 Kevşer egerçe hoşdurur āb-ı hayāt hūb
Ammā lebūñ zülālī gibi anı mā-asen
- 3 Hiç ırmıya idüm eşinüñden yüzümi ben
Eger turābı olmaa görse sezā asen
- 4 Yā Rab raıble nice hem-dem olup abīb
Ki olmaz cihānda āricle ainā asen
- 5 Őer eyle gel afı leb ü dendānı vafını
Rengīn görine Ői' irüñ ü nazmuñ ola asen

82²⁸⁴

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Ne cān ki uta Şeh-i kişver-i cemāl etegin
Ölince anuñ omıya elden budur kemāl etegin
- 2 Düşüp ayaa serinür gönül ne ayret olur
Yaası fūrat elinde omaz ayāl etegin
- 3 adem başup yüzüm üzre güzer ılursa nigār
Bu anlı göz yaşı bir demde eylerdi āl etegin
- 4 Raīb yār etegin ıtdı ayret eyle afı
Başuñı ve oma elinden nigāruñ al etegin

83²⁸⁵

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

²⁸⁴ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 293b, 1633.

²⁸⁵ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 285b, 1587; MN: Varak 378b, 1933; PMA: Varak 461b, 213. Bu gazel, CN ve MN' de 6, PMA' da 5 beyittir.

- 1 Göz mi bu yā nergis-i mestāne yā sīmīn-zekān²⁸⁶
Yüz mi bu yā lāle mi yā berg-i gül yaḥud semen²⁸⁷
- 2 Şoraram şol leb midür yā la‘l u mercān yā ‘aķīķ
Bu görinen düş midür yoḥsa ‘aceb dürr-i ‘Aden
- 3 Halka-i sevdā mı yā dām-ı belā yā zülf-i dost
Saç mı bu sünbül mi yā ‘anber mi yā müşg-i Hıten
- 4 Kadd mi bu yā serv ü Tübā mı ‘aceb ‘ar‘ar mı yā
Haṭ midur bu yoḥsa reyḥān mı benefşe yā çemen
- 5 Gülşen-i ḥüsnuñ temāşā idici ey gonçe-leb²⁸⁸
Çokdur ammā biz raķībūñ gözine olduķ diken
- 6 Ey Hafī ‘ıyş eylegil vaķtinde mül nüş it müdām²⁸⁹
Kim geçer ‘ömr ile fırsat bir daḥı gelmez giden²⁹⁰

84²⁹¹

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Çü kısmet olmadı vuşlat gidelüm bāri şehrūnden
Bizi öldürmeden fırķāt gidelüm bāri şehrūnden
- 2 Seni bedler ile her dem görüben oluram derhem
Helāk itmezden öñdin ğam gidelüm bāri şehrūnden
- 3 Olupdur sīne pür-yāre teraḥḥum itmedūñ yāre
Gülünç olmadan aĝyāra gidelüm bāri şehrūnden

²⁸⁶ yā: MN’de ey

²⁸⁷ Bu mısra, PMA’da “Yüz mi bu yā lāle yanaklı yaḥud berg-i semen”; MN’de “Yüz mi bu yā lāle mi yā berg-i semen”

²⁸⁸ Bu beyit, PMA’da yoktur.

²⁸⁹ ‘ıyş: MN’de ‘îş; eylegil: MN’de eyle gül; mül: MN ve PMA’da mey.

²⁹⁰ giden: PMA’da geçen.

²⁹¹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 266b, 1506-1507.

- 4 Gözüm yaşını nehr itdün ser-â-ser yedi di baħr etdün
Çü var git diyü emr itdün gidelüm bâri şehründen
- 5 Dimişsin çeşmüm âfetdür bu söz kifâyetdür
Daħı durmaq seķâmetdür gidelüm bâri şehründen
- 6 Topuñdan olalı ayru ne şağum bellü vü şayru
Serüni çıkup ey meh-rû gidelüm bâri şehründen

85²⁹²

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün

- 1 Kan tıldı ciger ğamze oķı yararalarından
Kanlu yaş aķar ger begimün aralarından
- 2 Bî-çârelere çâreymiş la' lüñi şordum
Kısmet olmaya bize anuñ çârelerinden
- 3 Zülfüñle ruħuñ şevķı baña ey kudretü'l-^ç ayn
Yegdür gözümüñ aķıyla ķaralarından
- 4 Yoluñda budur toğraduğum bağrumı her dem
İt gibi raķīb urşa atam pârelerinden
- 5 Giydi cü Ğafı mihrün ile şalıñı ^ç aşķuñ
^ç Âlemden elin çekdi vü hem ħârelerinden

86²⁹³

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

²⁹² CN: Varak AÜ nüshasında 277a, 1550.

²⁹³ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 309b, 1703-1704; MN: Varak 392a, 2006.

- 1 Hırmeninde hüşnüñ mihr ile mehdür hüşe-çin
 Kıymetinde zülfüñüñ şermendedür misk-i 'acın²⁹⁴
- 2 Āb-ı Kevşerdür leb-i la' lüñ zülâli ey şanem
 Kâmetüñ Tübâ büyuñ cennetdür özüñ hür-ı 'in
- 3 Dür idüpdür bini küyuñdan raķıbüñ nitekim²⁹⁵
 Ādemi cennetden itdi dūr İblis-i la' in
- 4 Kūt idinür la' lüñüñ yâķüt-ı aķmer zıkrini²⁹⁶
 Vird idinür dişlerüñ nazmını hem dürr-i semin²⁹⁷
- 5 Secde ider Tübâ serverâ serv-i sehi²⁹⁸
 Reşk ider hem lâle-i ruhsâruña berg-i yâsemîn
- 6 Zerreden kem görineydi âfitâb-ı âsümân
 Ger cemâlınden götüreydi niķâb ol meh-cebîn
- 7 Kanlu yaşın ol kadar aķıtdı la' lüñçün Hıfı
 Kim ser-â-ser lâle-zâr olmış durur rây-ı zemîn

87²⁹⁹

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Yine yârine va' z itdi bulup fırsatı bigün yarın
 Peşimân olduğın anuñ işidesin bugün yarın
- 2 Yaķâsın gonce çâk idüp kılur cân bülbülü nâle
 Yine ol lâle ruhsâruñ göreli hüşn-i gül-zârın

²⁹⁴ Kıymetinde: MN' de Koşusından; şermendedür: MN' de şermende; misk-i 'acın: MN' de müşg-i Çin.

²⁹⁵ Bu beyit, CN' de yok.

²⁹⁶ idinür: CN' de idemez

²⁹⁷ idinür: CN' de idemez ; nazmını: CN' de taţmîni

²⁹⁸ Bu beyit, MN' de yoktur.

²⁹⁹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 312a, 1712.

- 3 Görüp la‘l-i Őeker-bāruñ Őevķından gelür çūŐa
Olup tūtī dil-i gūyā yine arturdı güftārın
- 4 Gözüñ bīmārıdur göñlüm lebūnden ey tabīb-i dil
Őifā buyuraña ŐormiŐam anuñ em didiler yārın
- 5 Bükilür ķāmeti çengūñ delinür yüregi nāyuñ
İŐitdükçe Hıafinūñ her seķerde nāle vü zārın

88³⁰⁰

Mef ũlü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fa‘ülün

- 1 Didi yüregüm ğamzelerūñ zaķmla pür-ķūn
Bu yer yüzüni ķanlı yaŐum eyledi gül-be-gūn
- 2 ‘Ālemde ‘aceb cān vü göñül ķaldı mı cānā
Kim cādū gözüñ siķr anı itmedi meftūn
- 3 TolaŐlı cān zūlfūne bildi ne çekerdi
Leyl-i Őaçınuñ silsilesinde dil-i mecnūn
- 4 Odlare düşüp ‘ūd bigi anladı ‘uŐŐāk
Hem-mezheb-i ‘aŐķ iķre budur resm ile ķānūn
- 5 Āhum odını sākin idemezler idüp cehd
Biri gözümüñ Nīl döküp birisi Ceyķūn
- 6 Yūsuf ķoķusın bir pīreheninden dil-i Yaķūp
Bulmazsa ebed beyt-i ğazende ķala maķzūn
- 7 İrürmez ise bad-ı Őabā būy-ı viŐālūñ
Hicrūñle Hıafinūñ olıser ğālī dige ķūn

³⁰⁰ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 304b, 1678-1679.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ey gönül tañlama yâr olduğın ağıyâra yaqın³⁰²
Ki bilürsin gül olur qanda ise hâra yaqın³⁰³
- 2 Bunca yıldur ki şabâ bigi yolında sürinür³⁰⁴
Dil-i bî-çâre henüz olmadı dil-dâra yaqın
- 3 Leb-i şîrînüñe zülfüñ nice meyl eylesesün
Kim ezüp şekeri şîr ile qoduñ mâra yaqın³⁰⁵
- 4 Çıqdı zülfeynine qarşu haqqı gūyâ ki qanup³⁰⁶
Leşger-i Hind oturur kişver-i küffâre yaqın
- 5 Qanuñı döksün esirgemezem ey dil yiridür³⁰⁷
Saña kim didi var ol ğamze-i hün-h'âra yaqın
- 6 Bülbülün baqrını qan eyledi ğayret dikenî³⁰⁸
Gerçi sa'y itdi hezâr olmadı gül-zâra yaqın
- 7 Vay ne yâvuz od imiş âteş-i hicrânı ey Hafî³⁰⁹
Kimsenün cânını haqq itmesün ol nâra yaqın

Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fa' ülün

³⁰¹ MN: Varak 425b, 2147; CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 311 a, 1708-1709; PMp: Varak 447a, 49; PMa: Varak 447a, 107-108. Bu gazel, CN ve MN' de 7, PMp ve PMa' da 5 beyittir.

³⁰² tañlama: PMp ve PMa' da mülküme.

³⁰³ Ki: MN ve PMa, PMp' de Çü; qanda ise: CN' de qandise.

³⁰⁴ Bunca: MN ve PMa, PMp' de Nice.

³⁰⁵ Kim: MN' de Ki; ezüp: PMa, PMp' de unudup; şekeri: PMa ve PMp' de sükkeri.

³⁰⁶ Bu beyit, MN' de 6.beyittir. PMa ve PMp' de ise yoktur.

³⁰⁷ Bu beyit, MN' de 4.beyittir.

³⁰⁸ Bu beyit, MN' de 5.beyittir.

³⁰⁹ âteş-i hicrânı: MN' de âteş-i hicrân.

³¹⁰ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 302a, 1667-1668.

- 1 Dil yine diler ‘azm-ı dil-ārām ide bir gün
K’ansuz dilemez cān u dil ārām ide bir gün
- 2 Biñ murğ-ı dili şayd ide bir dāne-i ḥālī
Şol zülf-i perīşānını ger dām ide bir gün
- 3 Eyleye nīce ‘āşık-ı bī-çāreyi bī-cān
Çan dökmege ger ğamzesi iḳdām ide bir gün
- 4 Tutduğı budur şavm-ı fūrāḳın dil o māhuñ
Kim hiç vişālin gün bayrām ide bir gün
- 5 Terk ide Ḥafī cevri vefā göstere ol māh
Raḥm eyleye Ḥaḳ göñlüne ilhām ide bir gün
- 6 İrişe şabā ḥazretine ol şāh-ı cihānuñ
Ben bendesinüñ ḥālını i’ lām ide bir gün

91³¹¹

Feilātün Feilātün Feilātün Feilün

- 1 Ğonce çāk itdi yaḳasın gül-i ḥandānuñ için
Geydi sünbül qaralar zülf-i perīşānuñ için
- 2 Düşdi zülfüñ ruḥun üzre kim ide ğāret-i dīn³¹²
Billāh ol kāfire yüz virmegil imānuñ için³¹³
- 3 Teşnedür cān u göñül çeşme-i la’ lüñ suyına
Ol şudan bu şusamışları şovar cānuñ için

³¹¹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 296a, 1643-1644; MN: Varak 421a, 2129; PMA: Varak 434a, 24; PMn: Varak 434a, 157. Bu gazel, PMA ve PMn’ de 5, CN ve MN’ de ise 7 beyittir.

³¹² Bu beyit, CN ve MN’ de 4. beyittir. ğāret-i dīn: CN’ de ğārib-i dīn, PMA’ da ğāretten

³¹³ virmegil: PMA’ da virme gül.

- 4 Leb-i deryâyı dür ü la' l-i bedaḥşâmı koyup³¹⁴
 'Azm idüp Rūma gelürler leb ü dendānuñ için
- 5 Gözlerüm baḥr idüben yaşını zer üzre müdām³¹⁵
 Aḳıdur lū'lū-yı ter la' l-i dür-efşānuñ için
- 6 Sen ki çevgān idesin zülfüñi 'ālemde gerek³¹⁶
 Niceler başını ṭob eyleye çevgānuñ için
- 7 Serverā gözlerinüñ yaşını yoluñda Ḥafī
 Eyledi āb-ı revān serv ü ḥurāmānuñ için

92³¹⁷

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Zülf-i dilber gibi ey dil bī-ḳarar olmaḳ neden
 Ṭaḡıdup kendüñi böyle tār u mār³¹⁸ olmaḳ neden
- 2 Çün kenāre gelmez ol serv-i revān bāri anuñ
 Gözlerüm yaşı yolında cūy-bār olmaḳ neden
- 3 Merkez-i dāire-i mihre ḳadem urmaz o māh³¹⁹
 Pes anuñ pergār-ı cevrine medār olmaḳ neden
- 4 Gün gibi sürüşin bilürken meh yüzüñ māhiyetin
 Yine olup her gün muḳābil şerm-sār olmaḳ neden

³¹⁴ Bu beyit CN' de 5.beyittir. Metinde bu dize sayfanın yan tarafına doğru düzeltme amacıyla yazılmıştır. Düzeltilen dize ise şöyledir: "Dür-i deryâ vü lebi la' l-i bedaḥşâmı koyup". Beyit, MN' de ise düzeltilen şekliyle 4. beyit olarak geçmektedir ve PMA' da yoktur.

³¹⁵ Beyit, CN ve MN' de 2, PMA' da ise 4. beyittir. zer: PMA' da yir.

³¹⁶ Beyit, PMA' da yoktur. çevgān: CN' de çü gel.

³¹⁷ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 280a, 1564-1565; PMA: Varak 446a, 102; MN: Varak 412b, 2094. CN ve PMA' da 7, MN' de 6 beyittir.

³¹⁸ tār u mār: MN' de tār mār.

³¹⁹ Bu beyit, MN' de yoktur.

- 5 İşigi ire itleri şaşında  uřřākı yatur
Pādiřāh ile gedālar hem-civār olmak neden
- 6 Yüregüm la li řarābı şasretinden şan olup
Ġamze-i mesti iün³²⁰ şanum řumār olmak neden
- 7 Yayķara³²¹ ile şaşı  uřřākı öldürür Ġafi
Kirpügi oķına anuñ inřizār olmak neden

93³²²

Mef l Mefāil Mefāil Fa ln

- 1 İltüke řabā ire anuñ řāk-i derinden
Dürler dker ü nem ider ol řāki derinden
- 2 Ol ġone lebñ ġül yanaġı řevķine her-dem
Odlara yanar lāle dşben cigerinden
- 3 řaġrāya şalar nāfe sevdāyı olur āh
İltüke řabā ine řauñuñ şaberinden
- 4 Nergis ġözi sevdāsıla mest oldu emende
Tāc-ı zerini dizer řabā ķopdı serinden
- 5 Dāvud zırın ile bezedi çaddini řaġı
Kim saklıya řalkuñ anı biter nazarından
- 6 Rıđvān ġöre ger ravza-i cennetde ide terciġ
Servi boyuñuñ bārını řbā şemerinden
- 7 Ġöñlüme ġözümde gelür ey dost řayālñ
Deryā seferinñ şazer itmez řaġarından

³²⁰ iün: CN ve PMA' da ip.

³²¹ Yayķara: CN ve PMA' da Yıķar ay

³²² CN: Varak A nshasında yok, BD nshasında D 278a, 1557.

- 8 Bu bām-ı felek üzre yanan meş^ç ale-i meh
Bir z̄erredür anuñ ruḥı şem^ç i şererinden
- 9 Ger ala Ḥafı ḥāk ola ḥākin tozda yād
Her z̄errede bu bulına anuñ eşerinden

94³²³

Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün

- 1 Dolaşdı³²⁴ murğ-ı dil zülfüñ ağına göz qarısından
Nice kırtıla bu miskīn anuñ dām-ı belāsından
- 2 Nişān oldı sīnem³²⁵ ol dem ider öz cānını kırbān
Kıçan kim kirpügüñ okı kışuñuñ kıķsa yāsından
- 3 Benefşe ḥaṭṭuña öyküñdi irişüben şabā ol dem
Büküp kıaddini dal itdi dilin çekdi kıafāsından
- 4 Acıdum sāil olduğına merdüm-zāde-i eşküñ
Gözüm yaş tolar añduķça yaşumuñ mācerāsından
- 5 Gülistān içre kim bülbül cemālūñ vaşfını söyler³²⁶
Yumar ğonçe ağzını ol dem gül āb olur ḥayāsından
- 6 Özin misk-i Ḥıtā ḥaṭṭuña beñzetdi ḥaṭā itdi
Bu miskīn gör ne yüz kıarası kıazandı³²⁷ ḥaṭāsından
- 7 Ölüp toprağ olursam ger ğubār-ı³²⁸ zerre-veş her dem
Bu ğün yüzlülerüñ şevķıne rakş ura kıurasından³²⁹

³²³ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 278a, 1572; MN: Varak 427b, 2157. CN' de 8, MN' de 7 beyittir.

³²⁴ Dolaşdı: MN' de Tolaşdı.

³²⁵ Nişān oldı sīnem: MN' de Olup sīnem nişān.

³²⁶ Bu beyit, sadece CN' de var.

³²⁷ kıazandı: MN' de kıazıtdı.

³²⁸ ğubār-ı: MN' de ğubārum.

³²⁹ kıurasından: MN' de kıorasından .

- 8 Ne dünyada³³⁰ olsa ma' şūka³³¹ Ḥafī ' āşıq anı gözler
Rızāsın gözedür yārūñ geçer kendü rızāsın

HARFÜ'L-VAV

95³³²

Mefā' ilün Mefā' ilün Fa' ülün

- 1 Sürer dün gün izüñe mihr ü meh-rū
Ġubār-ı ḥāk-i pāyüñçün ey meh-rū
- 2 Ṭulū' itdi cemālūñ āfitābı
Ki devr ide göñül gögine her sū³³³
- 3 Saçuñ būyın şabū iltürdi Çine³³⁴
Kesād iderdi misk-i nābı ol bū³³⁵
- 4 ' Āceb bu ruḥ midür yā berg-i lāle
' Āceb şol diş müdür yā nazm-ı lü'lü
- 5 Bu reyhān u semen yā serv ü sünbül³³⁶
Ye ḥattü ü ḥad u ḳadd midür yā gīsū
- 6 Bu müşk ü ' anber ü ' abher mi yā ḳavs³³⁷
' Āceb yâ zülf ü ḥāl çeşm ü ebrū

³³⁰ dünyada: MN' de dinde.

³³¹ ma' şūka: MN' de ma' şūkı.

³³² CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 314a, 1721-22; MN: Varak 444b, 2238; PMm: Varak 470a, 61-62. CN ve MN' de 7, PMm' de 5 beyittir.

³³³ gögine: MN' de göginde; bū: PMm' de mü

³³⁴ iltürdi: CN' de ilterdi.

³³⁵ misk-i nābı: CN' de müşknābı; iderdi misk-i nābı: urdı misk-i nāfı ol bu.

³³⁶ Bu beyit PMm' de yok. serv ü sünbül: CN' de serv-i sünbül.

³³⁷ Bu beyit PMm' de yok.

- 7 Hâfî sâyeñ gibi ey serv-i kâmet³³⁸
Dilemez k'ola bir dem senden ayru

96³³⁹

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ülün

- 1 Zülfüñe k'ire bād-ı şabā debrede bir mū³⁴⁰
Āfākı mu' aṭṭar kıla ol mūdām iren bū³⁴¹
- 2 Müşgîn saçuñuñ Çine kim ilte қоһusın bād³⁴²
Şahrāya şala nāfe-i sevdāyı ola āhū
- 3 Dil görse ḥaddūñ üzre ḥaṭṭuñuñ güldüğünü dir³⁴³
Yağma idiser Rūm'a irüp leşger-i hindū
- 4 Hürşid-i felek zerre gibi çarḥa gerüpdür³⁴⁴
Mihr-i ruḥuñuñ şevkine raqs urur ey meh-rū
- 5 Cān ḥaste senūñ la' l-i lebündür çü ṭabībi³⁴⁵
Emdi ki cevābıdır anuñ ḥasteye dārū³⁴⁶
- 6 Gözyaşı ḥaddūñ servin egüp oldu revāne³⁴⁷
Yüz yire urup isteyü gitdi anı her şu³⁴⁸

³³⁸ sâyeñ: CN' de sâik..

³³⁹ PMa: Varak 463a, 236-237; PMp: Varak 463a, 158; CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 1722' dedir. Bu gazel CN'de 7, PMa ve PMp' de 5 beyittir.

³⁴⁰ mū: CN'de hū.

³⁴¹ kıla: PMa ve PMp' de ider.

³⁴² Bu beyit, PMa ve PMp' de yoktur.

³⁴³ görse: PMa ve PMp' de gördi; güldüğünü: PMp' de gülşenini, PMa' da gelişini; dir: PMp' de yok.

³⁴⁴ Bu beyit, PMa ve PMp' de yoktur.

³⁴⁵ ḥaste senūñ: PMp' de ḥastasınuñ.

³⁴⁶ Emdi: PMp' de İmdi.

³⁴⁷ ḥaddūñ: PMp' de boyuñ; Bu mısra, PMa' da şöyledir: "Göz yaşı büyük sıruñ anup oldu revāne."

³⁴⁸ Bu mısra, CN'de: "Yüz yire urup şu gibi gitdi anı her şu." şeklindedir.

- 7 Yolında Hıfı bād-ı şabā gibi habībūñ
Ferrāş idüben özüñi kıl yüzüñi cārū

HARFÜ'L-HE

97³⁴⁹

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 ' Aceb ben ne günāh itdüm yā n'eyledüm yāre
Ki sīnem tī-ı derd ile deler bağrumı şad- pāre
- 2 Nice kıan tölmasun yürek ki her dem çeşm-hūlar bizi
Çeküpdür tığ hañcerler urur yāre üstine yāre
- 3 Yüzini bir nazār yār u vefā-dār yine göstermez
Yüzin āyīne-veş karşı tütüp yüz virür ağıyāre
- 4 Ciger tığrandı ğayretten içümde pāre pāre oldı
Aķuban kıanlı yaşumla gözümdeñ çıķdı her pāre
- 5 Hārāmī gözlerine kim helāl itmişdür bilsem
Ki kıanum şu gibi her dem içer ola ki hūn-h'āre
- 6 Ğam u derdüñ ile bīmār olupdur ey tábīb-i dil
Kıadem rence kılup tımār it ölmeden bu bīmār
- 7 Dilerse sīneñi delsün dilerse yürek delsün
Yararsa bağruñı yarsun Hıfı ol yārenüñ yāre

³⁴⁹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 334a, 1811.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Sünbülün kim ger sāye şalduqça gül-i ter üstine
Dil şanur ebr olalı hāil şems-i hāver üstine
- 2 Serv-i kıaddün ' aksini āb-ı revān içre görüp
Mihir ey meh rüz u şeb şu gibi ditrer üstine
- 3 Hālünü gördi leb-i şirinün üzre cān u dil
Bir meges kıanmış didi bu şehd ü şeker üstine
- 4 Halka zülfünde cān ğamzeñ görüp cānā rüşen
Kıldı çenberden özin pür-tāb hançer üstine
- 5 La' l dürr-püşuñ hayāline Hafı her şubh u şām
Gözlerinden lü'lü-i ter aqidur zer üstine

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Uğraduğunca şabā bu zülf-i pür-çin üstine
Müşk ü ' anber tozıdur āyine-i çin üstine³⁵²
- 2 Dürr midür yüzündeki yā ' aqd-ı pervin mähda³⁵³
Yā seher şebnem mi düşdi berg-i nesrin üstine
- 3 Haṭṭ u hālün dil görüp çāh-ı zenahdānuñda dir
Mür dürdāne getürmüş güyiyā in üstine³⁵⁴

³⁵⁰ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 365b, 1953-1954; Ahmet Mermer, "15. Yüzyılda Yazılmış Bilinmeyen Bir Nazire Mecmūası ve Aydınlı Visālî' nin Bilinmeyen Şiirleri" Milli Folklor Dergisi, Sayı: 56, Ankara 2002, 84.

³⁵¹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 370a, 1968-1969; MN: Varak 481b, 2405; PMm: Varak 486b, 198-199; PMr: Varak 486b, 67. CN ve MN'de 8, PMm ve PMr'de 7 beyittir.

³⁵² müşk ü ' anber: CN' de müşk-i ' anber.

³⁵³ Dürr: MN' de Der.

³⁵⁴ Mür dürdāne: MN, PMm ve PMr' de Mürdür dāne

- 4 Mihr-i ruḥsār ile varsa sīne sine sen mehūñ
Nūr indi diyeler görenler ol sīn üstine
- 5 Şem^ç diñlenmedi āhumdan bu gice şubḥa dek
Başum ucında ṭurup yaş dökdi bālin üstine³⁵⁵
- 6 Ölice^ç aşkuñ ucından ‘āşık-ı miskīnūñ³⁵⁶
Bir avuç ṭoprağ atasın gelesin sīn üstine
- 7 Çün yüzūñ mecmū^ç asından bağladı defter Ḥafī³⁵⁷
N’ola terciḥ itse dīvānın devāvin üstine
- 8 Her feres ki olsa şeh-süvār ola saña adın bildürür³⁵⁸
Ḳalb idüp üç noḳta ḳo altındaki sīn üstine

100³⁵⁹

Fe^ç ilātün Fe^ç ilātün Fe^ç ilātün Fe^ç ilün

- 1 Çünki ol serv-i revān seyr ide gül-zāre gele
Ḡonce çāk ide yaḳāsını vü gül zāre gele
- 2 Ḥastedür ğamzeleri zaḥmla bī-çāre göñül
Leb-i la^ç linden umar derdine bir çāre gele
- 3 Lebleri ḳaddini zikr eyledüğüm dilde budur
Kim anı ṭuṭī-i dil işide güftāre gele
- 4 Ol ṭabīb-i dilde billāh degül ey bād-ı şabā
Kim ḳaddüm rence ḳılup bu dil-i bīmāre gele

³⁵⁵ ucunda: CN’ de içinde; yaş: PMm ve PMr’ de iş; dökdi: PMm ve PMr’ de degdi.

³⁵⁶ Bu beyit, PMm ve PMr’ de yoktur.

³⁵⁷ Bu beyit, PMm ve PMr’ de makta beyitidir.

³⁵⁸ Bu beyit, PM ve PMr’ de 6.beyittir. şeh-süvār: PMm ve PMr’ de süvār; ola: PMm PMr, CN’ de ol.

³⁵⁹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 350b, 1885.

- 5 Yādları k̄uyına varmaa omaz itleri ger
Bir ḡn ola kim yaum iigine v̄re gele
- 6 aan aȳar H̄afi gide ȳuri yolına var
İtesin ola ki asuz anı bir p̄are gele

101³⁶⁰

Mef̄a' il̄un Fe' il̄at̄un Mef̄a' il̄un Fe' il̄un

- 1 Seer ki ḡlen iinde aar dehen-i ḡonce
Ḡler a̄ayı u s̄unb̄ul ver̄ur emen ḡonce
- 2 Get̄urdi h̄oa-i la' lin olu zer-h̄alı
Vir̄uben almaa gel Ȳusufin semen ḡonce
- 3 emende h̄odurur ezh̄ar u sebz b̄ulb̄ule l̄ik
Bu ̄am̄udur d̄url̄u iekden gel̄ur h̄asen ḡonce
- 4 Hez̄ar ḡlen iinde hez̄ar-ı d̄ast̄anı
Oıduunca aılır t̄umen t̄umen ḡonce
- 5 İitdi anlı yaum ire ḡara virdi ḡamı
emende ana boyada zin ̄u men ḡonce
- 6 Cem̄ali evine ḡul bile virdi evr̄aın
Deh̄anı rekine ̄ak itdi p̄irehen ḡonce
- 7 H̄afi cem̄ali ḡul̄un ḡormeseydi b̄ulb̄ul v̄u c̄an
Diken ḡor̄n̄ur idi ḡozine biten ḡonce

102³⁶¹

³⁶⁰ CN: Varak AÜ n̄ushasında yok, BD n̄ushasında 326a, 1775.

³⁶¹ PMt: Varak 537a, 27-28.

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün

- 1 Ey gül inen açılma gel ağyār arasında
Dāmānuñı saqla yürime hār arasında
- 2 La' lüñle dehānuñ görünür söyledüğüñce
Bir gonce iki dāne-i gül-nār arasında
- 3 Dil almağa puşuda тұrur leşkere beñzer
Hatt-ı siyehüñ zülf ile ruhsār arasında
- 4 La' lüñe nice beñzedeyin şol güheri kim
İpin sürüyüp yüriye bāzār arasında
- 5 Fūrkat gözümüñ acı yaşın ırmağ idüpdür
Şu sızmaz iken benüm ile yār arasında
- 6 Bir yaña cihān bir yaña cānāne ider cevri
Kaldum nideyin iki sitem-kār arasında
- 7 Hāğdan bu durur aqsā-yı murād [1] Hāfi[nüñ]³⁶²
Cenk ola müdām yār ile ağyār arasında

103³⁶³

Mefā'îlün Mefā'îlün Fa'ülün

- 1 Gölüp ol gonce-leb varduğça nāze³⁶⁴
Göñül başladı bülbül-veş niyāza

³⁶² Bu dizeyle ilgili şöyle bir açıklama yapılmıştır: “Murād(i) Hāfi'(nün): Metinde ‘murādum ki Hāfi' şeklinde olmakla beraber vezin gereği bu şekilde bir değişiklik yapılmıştır.”

³⁶³ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 336a, 1823-1824; MN: Varak 518b, 2550-2551; PMt: Varak 534a, 1; PMr: Varak 534a, 610; PMs: Varak 534a, 296. CN ve MN' de 7, PMt, PMr, PMs' de 5 beyittir.

³⁶⁴ Gölüp: CN' de Gelüp;

- 2 Kaçan zülfi nesîmi irse sünbül
Bulup neşv ü nemâ olurdu tâze ³⁶⁵
- 3 Gözi sevdâsıyla mest oldu nergis³⁶⁶
Bilinmez kim humârın n'eyle yaza
- 4 Lebinden şordı esrâr-ı femin dil
Didi vâkıf degülem ben bu rāza
- 5 Kaşşı yaşşı k'atar kirpük oğını³⁶⁷
Dilemez cân k'anuñ birini yaza
- 6 Dil-i nâlemle dem-sāz olsa zühre ³⁶⁸
Dürüşüp düzemez çengin bu sāza³⁶⁹
- 7 Hıfî ' aşk-ı haķıķıyî taleb kııl
İñende virme kendüñi mecāza³⁷⁰

104³⁷¹

Mef' ulü Fâ' ilätü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Açma yüzini ey perî yaşıl niķāb ile
Kim göreyin unutmaya meh āfitāb ile
- 2 Geldi şāhife-i hüsñüne haţtuñ raķam çeküp
Üstünde yüzdi hāşiyeler misk-i nāb ile
- 3 Ferrāş olup işigüñe cārū çalar yüzüm
Saķķā olup sula idi gözlerüm āb ile

³⁶⁵ Nemâ olurdu tâze: PMt, PMr, PMS' de nemâlar tâze tâze.

³⁶⁶ Bu beyit sadece CN ve MN' de vardır.

³⁶⁷ Bu beyit sadece CN ve MN' de vardır.

³⁶⁸ Dil-i nâlemle: CN' de Diler nâlemle.

³⁶⁹ Dürüşüp düzemez çengin bu sāza: PMt, PMr, PMS' de "Düzemez çengini Zühre bu sāza"

³⁷⁰ İñende: CN ve PMt' de İgende; virme kendüñi: CN' de virme göñlüñi, PMr, PMS, PMt' de kendüñi virme.

³⁷¹ MNh: Varak 190/b-2, 143.

- 4 Tîz itmiş idi ğanzeleri tîĝını gözi
Öldürmege gelürdi beni ol şitâb ile
- 5 Meclîs odur ki anda Hıfî yîr olup enîs
Sâkî ğonca-leb ola gül-gûn şarâb ile

105³⁷²

Mef' ulü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Yâ râb ne kılam ol şanem-i dil-firîb ile
Kim yâri qorur muşâhabet eyler raqîb ile
- 2 Pür-hûn olursa ğonce gibi dil-i ' acerb mi kim
Gülşende zâĝ hem-dem olur ' andelîb ile
- 3 Ol meh fûrâqla işidüb âhumı felek
Egler figân u nâle kıtur ben ğarîb ile
- 4 Lâ' lüñ tabîb-i cândurur ey cân çü luţf kııl
Bu haste cânı hem-nefes eyle tabîb ile
- 5 Bûy-ı saçuñ olalı şabâ yiline naşîb
Qande virürse hoş geqer ol bu naşîb ile
- 6 Müşkîn saçuñdan urdı şabâ dem meger yine
Dehrüñ mu' aţtar itdi dimâĝını tîb ile
- 7 *Naşrun mina 'llâh*³⁷³ âyetinin menşe-i ezel
Yazmış livâ-yı qaddüñe fetĥ ü qarîb ile
- 8 Mesken edindi zülfi vü ruĝuñ kim³⁷⁴ görüp durur
Kâfir mücâvir-i haram olmaq şalîb ile

³⁷² CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 348b, 1876.

³⁷³ Nasrûn minallâhı ve fethün karîb: "Allah' tan bir yardım ve yakın bir fetihdir." Saf, (61):13

³⁷⁴ "Kim" metinde fazlalıktır. Vezni bozmaktadır.

- 9 Şeytân melekke cennete girmiş şanur Hâfi
Kûyında gördüğünce raķibi Hâbîb ile

106³⁷⁵

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Ta' n ider haddüñ ü qaddüñ yine serv ü semene³⁷⁶
Sünbülün sāye şalar berg-i gül ü yāsemene
- 2 La' l-i cān-baḥşuña cān irse bahāneyle irer³⁷⁷
Yoksa 'ālemde bahā mı olur ol bī-semene
- 3 Servün endāmına lerze düşürüpdür qaddüñün³⁷⁸
Haberin bād-ı şabā ilteli şahn-ı çemene³⁷⁹
- 4 Hāsetinden boyanur qane ' aķıķuñ cigeri³⁸⁰
İreli la' l-i lebün vaşfi diyâr-ı Yemene
- 5 Budur alduğı şabā bûyını müşgîn saçıñuñ
K'armağan ilte anı Çin ü Hıḫā vü Yemene
- 6 Ne durur sîmle zer yoluña anı ḫarc ideler³⁸¹
Kim utanır kişi cān virmege sen sîm-tene

³⁷⁵ MN: Varak 493a, 2440; CN: Varak 375a, 1994; PMr: Varak 526b, 527; PMs: Varak 526b, 200.
CN' de 8, MN' de 7, PMr ve PMs' de 5 beyittir.

³⁷⁶ ider: PMr, PMs' de urur

³⁷⁷ cān: PMr, PMs, MN' de dil; irse: CN' de virse.

³⁷⁸ lerze: CN' de herze; düşürüpdür: CN' de dōşenür; qaddüñün: PMr ve PMs' de qaddüñ

³⁷⁹ Haberin bād-ı şabā: CN' de Hāyret-i bād-ı şabā.; ilteli: PMs' de ileteli.

³⁸⁰ Bu beyit, PMr, PMs' de yoktur. MN' de ise şöyledir: “ Budur alduğı şabā bûyını müşgîn saçıñuñ / Ki
armağan ilte anı Çin ü Hıḫā vü Hōtene.” MN' deki bu beyit, CN' de 5. beyittir; fakat “Hōtene” CN' de
“Yemene”dir.

³⁸¹ Ne durur: CN' de Ne dūrür.

- 7 Yoğ ola cānı teninde meger ol bī-başaruñ ³⁸²
Ki göñül virmeye sen ħulķı vü ħüsni ħasene³⁸³
- 8 Dişleri nazm ile anuñ leblerinuñ vaşfi Ĥafı³⁸⁴
Ķadr ü kıymet Ķomadı la‘l ile dürr-i ‘Adene

107³⁸⁵

Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Ķılsa nazār dehānla ruĥları alına
Dem-beste Ķala ĝonce gülüñ beñzi alına
- 2 Gün germ olup cemāl-i cemīli Ķatında anuñ
Kendü kemālin egerse vāy zevāline
- 3 Yüz yıl yüzüp dizer ise beñzedimez felek
Ayını elini bedr ine Ķaşı hilāline
- 4 Dilber şalalı çāh-ı zindānına dili
Bir gün diline gelmedi dimedi ĥālī ne
- 5 Çıkdı gözünden atlas u dibāsı ‘ālemüñ
Ol dilberüñ Ĥafı göreli ‘aşķı şalına

108³⁸⁶

Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün

³⁸² Bu beyit PMr, PMs’ de 4, MN’ de 6.beyittir.

³⁸³ virmeye sen: CN’ de virmeyesin; ĥulķı vü ħüsni ħasene: PMr ve PMs’ de ħüsni vü ĥulķı ħasene: CN’ de ĥulķı Ĥüseyn ü Ĥasana.

³⁸⁴ Bu beyit, PMr, PMs’ de 5, MN’ de 7. beyittir.

³⁸⁵ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 374b, 1992.

³⁸⁶ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 373b,1987; MNh: Varak 192/a-1, 147; PMr: Varak 38.

- 1 İrdi hevā-yı ʿ aşq eseri cān kulađına³⁸⁷
ʿ Aqluñ nāşihātı dahi girmez kulağına
- 2 Gördi ruhuñda dāne-i hālūñi ol mehūñ
Düşdi bu murğ-ı dil kara zülfinūñ ađına
- 3 Seyl itdi yaşımı gözüm ʿ aceb midür³⁸⁸
Su kınmaz ise göñlüm evūñün ocāđına
- 4 Lerze düşüp vücūdına gitdiydi kendüden³⁸⁹
Girse yaşum çağılıtsı deryā kulağına
- 5 Künc-i belāda hırkâ-i şabri geyüp Hıfı
Geçdi oturdı şarup etegin ayağına

109³⁹⁰

Feilātün Feilātün Feilātün Feilün

- 1 Yine yañarız şuşdı hūn-ı gözūñ kınumuza
Ki kınıñ yāsı atar kirpük okın cānumuza³⁹¹
- 2 Nice bir teşne ola laʿ lūñe dil bir gün ola
Hızır-veş irgüre Hıkk çeşme-i hayvānumuza
- 3 Ger sizūñ şānuñuza geldiyse cevır itmek
Gelmedi şabr dağı illā bizüm şānumuza
- 4 Delinüp yüregi derd ile figān eyledi nāy³⁹²
Şabr idemedi bizüm nāle vü efgānumuza

³⁸⁷ kulağına: CN’de dimāđına.

³⁸⁸ ʿ aceb midür: CN’de ʿ acebdürür.

³⁸⁹ gitdiydi: CN’de gideydi.

³⁹⁰ CN: Varak 340b, 1839; PMr: Varak 484a, 38.

³⁹¹ yāsı: CN’de yasla.

³⁹² derd ile: CN’de derd ili

- 5 N'ola biz mürçelerüñ nâlesin ey bad-ı şabā
Luţf idüp irgüre sem^ç -i Süleymānumuza ³⁹³
- 6 Yitüre ^ç aqlını ^ç aqıl delü dīvāne ola
Nażar iderse bizüm defter ü dīvānumuza
- 7 Dilberüñ la^ç lüñe diş bilede dil yine Hıfı
^ç Acabā nesne tokuna mı ki den-dānumuza

110

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilün

- 1 Hāşılum sevdā-yı zülfüñden çü budur çāre ne
Yazılan rüz-ı izüñ alnuma budur çāre ne
- 2 Bağludur dīvāne-veş göñlüm şaçüñ zencirine
Bu perişānlıkda miskīn kığludur çāre ne
- 3 Gözlerüm yaşı olmasa yanardum āhum oduna
Kim bezr teskīn eden anı bu şudur çāre ne
- 4 Hūblaruñ cevrine şabır itgil göñül n'etmek gerek
^ç Āşıkā cevri eylemek hūblare hūdudur çāre ne
- 5 İşigüñde ben ġarībüñden karīb oldı raķīb
N'eyleyüm benden raķībüñ bahtludur çāre ne
- 6 Āsitānuñ yaşdanup her dem atüñ gibi Hıfı
Feth-bāb olan aña çünki ol kapudur çāre ne

111³⁹⁴

³⁹³ irgüre: CN' de irgüresin.

³⁹⁴ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 351b, 1889.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Her seher ki kim cemālin ' arz ider gül bülbüle
Gülistān içre düşer ol dem figān u ğulgüle
- 2 Refi' idüp bürqa' cemālün ' arz kııl ey ğonce-leb
Tā ki ol şevk ile ħandān ola açıla gül güle
- 3 Ĥaṭṭ u ħāli gül-şeker içre karışdurmağ için
Lebleri devrinde ħarmış müşk uvağın fülfüle
- 4 Nār-ı ' aşkuñ şem' -veş yandurdı cānı öyle kim
Maḥv olup erzā-yı cismānī ħarışdı gül güle
- 5 Çengi urup çengini neyyir terāne eylesün
Açsun ağzın aña ħarşu itsün şurāḫī ğulgüle
- 6 Sākī-i gül-ruḫ elinde eksik olmasun ayağ
Bād-ı meyden pür olup taşsun dökülsün mül müle
- 7 Anı ögünce ola ħanber tek piyāde bu Ĥafī
Her ħaçan k'ol şeh-süvār ola ' Alī-veş Düldüle

112³⁹⁵

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ĥaçan kim dest ura müşğīn saçuña ey perī şāne
N'ola irürse bir şemme şabā büyn perīşāne
- 2 Cemālün görmegi maḫşūd idinür merdüm-i çeşmüm
Dil-i bī-çāre bilmez kim perī görünmez insāne³⁹⁶

³⁹⁵ MN: Varak 510a, 2507-2508; CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 326b, 1941-1942.

³⁹⁶ Dil-i bi-çāre: MN'de Velī bi-çāre.

- 3 Mu' ayyendür ki şîrîndür dudaguñ âb-ı Kevşerden³⁹⁷
Anı teşbîh iden insânı gör sen âb-ı hayvâna
- 4 Cemâlûñ şevkine ey meh-rû ne tañ ger cân vire insâna³⁹⁸
Ki kınde şem'e tuş olsa yanar elbette pervâne
- 5 Hafî dîvâne bir dîvân idübdür zülfüñüñ vaşfın
Ki olur dîvâne her ' âkîl nazar kılsa bu dîvâna

113³⁹⁹

Mef' ulü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fe' ulün

- 1 Gösterdi şabâ⁴⁰⁰ şem' -i ruhuñ bād-ı şabāya⁴⁰¹
Ta' n itdi hilâli kaşuñuñ bedr-i dücāya
- 2 Mağv oladı meh zerrece kılmayadı hürşid⁴⁰²
Alnuñuñ eger pertevi tokınsa semāya
- 3 Sa' y eylemese⁴⁰³ Ka' be-i hüsnüñe dil ü cân
Yitişmez idi Merve bir haq için bu Şafāya
- 4 ' Arz eyleye yüzüñ gülşenin ey gonce-dehen kim
Güyā ola dil bülbüli başladı⁴⁰⁴ gülşende⁴⁰⁵ nevāya
- 5 Sünbüleri kim sāye şalar berg-i gül üzre
Şan ebr gelür hayıl olur bedr iken aya

³⁹⁷ Mu' ayyendür: MN' de Muqayeddür.

³⁹⁸ meh-rû: CN' de meh.

³⁹⁹ PMt: Varak 535b, 21; MN: Varak 523b, 2569. Bu gazel, MN' de 7, PMt' de 6 beyittir.

⁴⁰⁰ şabā: MN' de ziyā.

⁴⁰¹ bād-ı şabāya: MN' de şems-i duhāya.

⁴⁰² Bu beyit, PMt' de yoktur.

⁴⁰³ eylemese: MN' de eylese.

⁴⁰⁴ başladı: PMt' de yok.

⁴⁰⁵ gülşende: MN' de yok.

6 Öldürdüğünü gözleri ʿ uşşâkı işitdi
Zülfeyni qaralar giyüben vardı ğazāya⁴⁰⁶

7 Gözüñe⁴⁰⁷ Ğafi kuḥl-i cilā için⁴⁰⁸ urub yüz
Ismarla izi tozın anuñ bād-ı şabāya

114⁴⁰⁹

Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün

1 Güldi meh-i mihr-i ruḥuñ şevķile tábende ola
Yüz urup işigüne ṭapuña tā bende ola

2 Yaşımuñ cūyını her māha revān itdi gözüm
Tā ki bulmağa ḳadüñ servini cūyende ola

3 Ğonçe işite dehenüñ vaşfını dem-beste ḳala
Görse gül-ruḥlaruñuñ rengini şermende ola

4 Bende olalı saña ey ḥüsrev-i ḥübān bu gönül
Dilemez kim gele bir laḫza daḫı bende ola

5 Bunca yıldur ki düzer çengini ey mäh-ı felek
Zühre tā bezmüñe bir dem gele sāzende ola

6 Şeyḫī şıʿ ri gibi saʿ y eyle Ğufi şıʿ ründe
Ki selāmet bulunup ḥüb u hoş-āyende ola

115⁴¹⁰

⁴⁰⁶ ğazāya: PMt' de 'azāya.

⁴⁰⁷ Gözüñe: PMt' de İzüñe.

⁴⁰⁸ cilā için: PMt' de cilā-y-çün.

⁴⁰⁹ CN: Varak 386a, 2038. Gazelle ilgili CN' de şöyle bir açıklama yapılmıştır: "Başlıkta şiiirin Şeyhi' ye ait olduğu ifade edilmekle beraber makta beyitinden şiiirin Ğafi' ye ait olduğunu görüyoruz. Ğafi şiiirini Şeyhi' nin şiiirine benzetmek, onun gibi yazmak ister."

⁴¹⁰ PMr: Varak 523a, 487; PMs: Varak 523a, 154.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Diñ iñen yüz virmesün āyīneye cānāneye⁴¹¹
Āşinālık sûretin göstermesün bîgāneye
- 2 Zülfüne ʔolaşalı dil hāline kılmaz nazar
Pes kaçan kim dāme düşer murğ bakmaz dāneye⁴¹²
- 3 ʔañ mı haşır olsa ayağunda raķīb ile habīb⁴¹³
Kim 'Azāzil ʔande ise yol bulur bũthāneye⁴¹⁴
- 4 Ka' be-yi dilde şafāsını hayāl-i ʔaddũñũñ⁴¹⁵
Merve haķķı virmezsem Hānāneye Mennāneye
- 5 Āteş-i ruhsārı üzre hāldür anuñ Hāfi
Şem' e yanmaķlığı ta' līm eyleyen pervāneye

116⁴¹⁶

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Hümāyũn zũlfi göz üzre şalar her şubḥ-dem sāye
Atar Hindũ saçı her şeb kemendi halkāsın aya
- 2 Yüzinde haṭṭ u hālını görüp dil dir 'aceb gelmiş
Habeşden leşker-i hindũ Hıṭā mülkini yağmaya

⁴¹¹ Bu beyit, CNh'de şöyledir: “ 'Āşıkam kāfirler içre bir gözi mestāneye / Zũlfi ʔullābı çeker iltür beni meyhāneye”

⁴¹² Bu mısra CNh'de şöyledir: “Pes kaçan kim dāme düşer murğ bakmaz dāneye”

⁴¹³ ayağunda: CNh'de otāğında.

⁴¹⁴ ʔande ise yol bulur: CNh'de yol bulur ʔande ise

⁴¹⁵ Bu beyit CNh'de tamamen farklıdır ve şöyledir: “ Güşelerde nice seccāde-nişin olanları / Çekdi meygün leblerinũñ hıdmeti kāşāneye”

⁴¹⁶ CN: 2012; MN: Varak 512a, 2517; PMr: Varak 529a, 554; PMs: Varak 529a, 232. CN ve MN' de 7, PMr ve PMs' de 5 beyittir.

- 3 Yüz urup izüñe her dem şabā başduğı budur kim⁴¹⁷
Alup izi tozun kuhl için ilte ‘ ayn-ı hūrāya⁴¹⁸
- 4 Ola kim kāmēti servin kenāra ketürem diyu
Gözümün yaşları her dem revāne oldı her cāya⁴¹⁹
- 5 Kaşı yayı bir oğ urdı baña kirpigün oğından⁴²⁰
Eger biñ canum olursa verem qurbāna ol yāye
- 6 Yaşum geh berri baħr eyler geh āhum baħri berr eyler⁴²¹
Geh ol baħre varup ğarqa düşerem geh bu şaħrāya⁴²²
- 7 Sitāruñdur Ğafi ki ol meh işitmez nālūñi bir gün
Felekden aşdı feryāduñ yetişdi āhuñ şüreyyāya⁴²³

117⁴²⁴

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Gözi kirpik oğın ki gizler kaşı yāsına
Yā cāndur gözledügi anuñ yalvaram her laħza yāsına
- 2 Kaçan bir ‘ aşık öldürse ki nā-ħaqq çeşm-i hūn-rizi
‘ Azā tonın gibi zülfi anuñ k’ölürdi yāsına
- 3 Taħbā hālet-i niz‘ a düşüpdür dil ‘ ilācuñ қо
Dilün depret ü bismillāh demidür başla yāsına
- 4 Kaşuñ yāsın qurıp ğalkı önünde bī-ħarār itme
Ki katıdur anuñ yāsı diyemez kimse yāsına

⁴¹⁷ Yüz urup izüñe: MN, PMr ve PMs’ de Yolında yüz urup; başduğı: MN, PMr ve PMs’ de esdügi

⁴¹⁸ hūrāya : CN , PMr ve PMs’ de havrāya.

⁴¹⁹ her dem revāne oldı: MN’ de āb-ı revāne oldı , PMr ve PMs’ de āb-ı revān oldı

⁴²⁰ Bu beyit, PMr ve PMs’ de yok.

⁴²¹ Bu beyit, PMr ve PMs’ de yok geh: CN’ de ki ; baħri berr eyler: MN’ de berr eder baħri.

⁴²² geh: CN’ de ki.

⁴²³ yetişdi: MN, PMr ve PMs’ de irişdi; āhuñ: PMr ve PMs’ de tā.

⁴²⁴ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 376b, 2000.

- 5 Hâfîniñ nâm-ı maḥbûbın eger fehîm itmek isterseñ
Mey ü sâķiyi ḳalb eyle ḳalem çek ḥarf-i yâsına

118⁴²⁵

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ülün

- 1 Dîvâne gönül düşdi saçuñ silsilesine
İletiser anı 'âķıbet ol silsilesine
- 2 Cân kıldı revân ḳaşlarınıñ yâsına ḳurbân
Kirpükleriniñ oldı ḥedef oķına sîne
- 3 Ḳıldıḳça nazâr yüzine sen mâh-liķânuñ
Şayḳal urlur gönümüzüñ âyînesine
- 4 Ma'şûḳ ile 'ıyş eyle vü nûş it mey-i şafi
Kim vârı cihânuñ budurur daḥı nesine
- 5 Bûsına eger sîne gire âteş-i mihrüñ
İrilmeye andan vara anuñ bilesine
- 6 Şâhâ bu Ḥafî ḳuluña küsmek ne revâdur
'Ayb olur aḥı küsmek efendi kölesine

119⁴²⁶

Mef'ülü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

- 1 Kimüñ ki ğamzeñ oķları zaḥm ursa cânına
Ḳurbân iderdi cânını ḳaşuñ kemânına

⁴²⁵ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 376b, 2000-2001.

⁴²⁶ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 375b, 1996; MN: Varak 389a, 2605-2606.

- 2 Bir mū kadar bu gözüme nesne görünmedi
Diğkatle nice kim nazar itdüm miyânına
- 3 Yüz mi virür ki⁴²⁷ nisbet idem yüzini güle
Dil⁴²⁸ mi varur ki gonçe diyem yā dehânına
- 4 İçsün ki olupdurur şu gibi şübhesüz helâl⁴²⁹
Kimün harâmi gözleri şuşarsa çanuma
- 5 Nâyün delindi yüregi tākāt getürmedi
Bir dem Hıfınün ey şanem āh u figânına

120⁴³⁰

Mef'ülü Fā' iätü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Şaçunuñ şikenlerinde nice dil yatur şikeste
Yatur ola yüz biñi bir kılınuñ ucında beste
- 2 Yine zülfünüñ hevāsın heves eyledi bu gönüm
Bilürem ki ' aķıbet cān veriserdür ol heveste
- 3 Gözi zaħmını yiledem berü kaçı köşesinden
Dil ü cān düşüp yaturlar ikisi de böyle ĥaste
- 4 Ey yüzi güneħ iziñün tozına yüzümi sürdüm
Zihī ' izz ü baħt ü devlet zihī tālī' -i ĥuceste
- 5 Bu Hıfı ki mest olupdur leb-i la' lünün meyinden
Yavı kıla ' aķlını kim tuş olur ise bu mest

⁴²⁷ Yüz mi virür ki: CN' de Yüzümi dūr aña

⁴²⁸ Dil: CN' de Dimem

⁴²⁹ İçsün ki olupdurur şu gibi şübhesüz helâl: CN' de "Açsun aña olupdurur ol şüphesiz ĥilâl"

⁴³⁰ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 325a, 1770.

121⁴³¹

Mef' ūlü Fe' ilätü Mefā' ilü Fe' ilün

- 1 Göñül dilerki ruḥundan vara saçına gide
Ḳoya bu kişver-ı Rūm-ı diyār-ı Çine gide
- 2 Göz ucı ile ol āhū gözi kıya baқа gör
Be-cāna şir-i ner andan döne kıçına gide
- 3 Leb-i zülālını görse odundan āb-ı ḥayāt
Yerüñ yüzine gelürken döne içine gide
- 4 Ṭağıt bu zülf-i perişānı şāne ur şanemā
Ki pīç-i piçine vara vü çini Çine gide
- 5 Ne yaña kim göçer ise nigār kāfilesi
Ḥafı iti gibi anuñ uya güçine gide

122⁴³²

Mef' ūlü Mefā' ilü Mefā' ilü Fa' ūlün

- 1 Ditrer yüzünü görse güneş şubḥ-ı seḥer-gāh⁴³³
Her gice ruḥuñ mihriyle taña ḳalır māh
- 2 Vaşfında beşer ' aciz ü ḥayretde melekler
Bu ḥüsne bu luḫfi ki virmiş saña Allāh
- 3 Zencir-i saçuñ⁴³⁴ eyledi ' āḳılleri mecnūn
Siḫriyle gözüñ itdi niçe zāhidi güm-rāh

⁴³¹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 329a, 1791.

⁴³² CN: Varak BD nüshasında 1765; PMf: Varak 483a, 28; MN: Varak 521a, 2560. MN ve CN' de 7, PMf de 5 beyittir.

⁴³³ şubḥ-ı seḥer-gāh: MN' de şubḥ u seḥer-gāh

⁴³⁴ Zencir-i saçuñ: MN' de Zencir ü saçuñ

- 4 Derdün dil ü cân içre budur şakladuğum kim
Bî-derd ide didüm⁴³⁵ beni dermân ide⁴³⁶ nâ-gâh
- 5 Ey hüsn ilinün mîri ‘aceb nicesi cânsın⁴³⁷
Çapuñda yüzün görmek için ben de olur şâh
- 6 Ger diler iseñ toğmıya âyîne-i hüsnün⁴³⁸
Ağlatma şehâ ‘aşıkunı eylesün âh
- 7 Yoluñda Hafî anuñ için kıldı yüzün hâk
Kim başa mübârek kademün ide güzergâh

HARFÜ’L-YE

123⁴³⁹

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

- 1 Kaşı mihrâbına baş kese gönül gâh gehi⁴⁴⁰
N’ola çün kıblesidür her kişünün secde gehi⁴⁴¹
- 2 Yüz sürerdüm elüm irse ayağı toprağına
Ki gözüm kuhl cilâsıdur anuñ gerd-i rehi
- 3 Müntehâ didigini Sidre yüce kâmetüne
İşidüp kendüyi alçağda tutar serv-i sehî
- 4 Mest gözleri sevdâsıyla şalınma didi
Nergisün düşdi başından yere zerrîn külehi

⁴³⁵ didüm: MN’ de dirdüm.

⁴³⁶ ide: MN ve CN’ de ire.

⁴³⁷ Bu beyit PMf’ de yok.

⁴³⁸ Bu beyit PMf’ de yok.

⁴³⁹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 445a-b, 2323; MN: Varak 583b, 2845; PMv: Varak 594a, 105-106. CN ve MN’ de 8, PMv’ de 7 beyittir.

⁴⁴⁰ kese: CN ve PMv’ de ursa

⁴⁴¹ kıblesidür: PMv’ de kıble durur

- 5 Gülşeninden ḥaddüñüñ ḥaṭuña siyeh yazduğı bu⁴⁴²
Ki ide tārāc Ḥıṭā mülkini hindüñ sipehi
- 6 Ne melekdür bu ki yā Rab düşüben ayağına
Yüz sürer ḥāk-i rehine felegüñ mihr ü mehi⁴⁴³
- 7 Tolaşaldan saçuña başuma gün toğmadı hiç⁴⁴⁴
Bu қара göñlümüñ ağarmadı baḥtı siyehi
- 8 Öldürürdi nerede gorse gözi bī-günehi
Bu Ḥafī miskini öldürmedi yandı günehi

124⁴⁴⁵

Mefā' ilün Mefā' ilün Fa' ulün

- 1 Yüzinden refi' ideyidi ol meh niḳābı
İderdi zerreden kim āfitābı
- 2 Saçı büyın şabā ilettydi Çine
Kesāda virdi ol dem müşk-nābı
- 3 Şalaydı yire zülfi sāyesin gün
Abīr ü anber iderdi turābı
- 4 Leb-i la' li zülālin Ḥızra şordum
Didi bulur ḥayāt içen bu ābı
- 5 Ḥafī dersin tamām eyledi aşquñ
Amı müftī eyledi ḥüsnüñ kitābı

⁴⁴² Bu beyit, PMv' de yoktur. Gülşeninden ḥaddüñüñ ḥaṭuña siyeh yazduğı bu: MN' de Gelişinden ḥaṭuñuñ ḥaddüñe bilürdi göñül.

⁴⁴³ ḥāk-i rehine: MN' de ḥadd ü ruḥına

⁴⁴⁴ Bu beyit, PMv' de 5. beyittir.

⁴⁴⁵ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 387b, 2045.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ol mehūñ tā kim ʔulū^c itdi āftābı ʔal^c ātı
Zerrece almadı hūrşīdūñ felekde raġbeti
- 2 Çarḥun alnı bedrile ʔaşı hilālī⁴⁴⁷ reşkine⁴⁴⁸
Bozubān⁴⁴⁹ düzmekden ayı tāk olupdur tāḫatı
- 3 Gül ki yüzün görđi ḥacletden ʔızardı lāle hem⁴⁵⁰
Gitmedi ol ḥacletūñ yüzinde ʔaldı⁴⁵¹ ḥumreti
- 4 Çīn-i zülfinden ʔıḫup bu bāda uyup gitdüġi⁴⁵²
Bu ki ġurbetde olur miskīn⁴⁵³ ziyāde raġbeti
- 5 ʔahrı yili irmedin luḫfi nesīmin umaram⁴⁵⁴
Kim bilürem raḫmetūñ vardur ġaḫabdan sebḫatı
- 6 Şu gibi her sū aḫam mihri hevāsı şevḫine⁴⁵⁵
Ger yaḫuban bini ḫāk iderse nār-ı fürḫatı
- 7 ʔadre yitişdüġ şeb-i zülfinde bilgil ḫadrini⁴⁵⁶
Dile vaşlın ol mehūñ fevt itme ey dil furşatı
- 8 Gerḫi ıraḫ oldı Ḥafī yāruñ vişālinden göñül
Ḥamdülillāḫ kim ḫayāliyle bulupdur ḫurbeti

⁴⁴⁶ MNh: Varak 200a/2, 173, MN: Varak 411b, 2648. MNh' de 5, MN' de 8 beyittir.

⁴⁴⁷ hilālī: MNh' de hilāl.

⁴⁴⁸ reşkine: MNh' de reşkile.

⁴⁴⁹ Bozubān: MNh' de Buzubān.

⁴⁵⁰ lāle hem: MN' de lā-cerem

⁴⁵¹ yüzünde ʔaldı: MN' de ʔaldı yüzünde

⁴⁵² gitdüġi: MN' de gitmedūñ

⁴⁵³ miskīn: MN' de müşġūñ.

⁴⁵⁴ Bu beyit, MNh' de yoktur.

⁴⁵⁵ Bu beyit, MNh' de yoktur.

⁴⁵⁶ Bu beyit, MNh' de yoktur.

126⁴⁵⁷

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Yandı cān āteş-i hecrüne belāsına dağı
Bularuñ yetmedi bir kimse belāsına dağı
- 2 Ğamzeñüñ sīne de peykānını pinhān ideli
Anı kimseye 'ayān eyledi sīne dağı
- 3 Ölmeden dil ğam-ı 'aşkuñ nice terk eyleye kim
Ölicecek bulsa bile ilterdi anı sīne dağı
- 4 Kirpik oğlarına kim sīne siper eylemişem
Cānı qurbān ideyüm qaşları yasına dağı
- 5 Şol kadar şu' bede eydür ğamze-i fettāmı kim k'anuñ
Ol kadar itmedi ola belki 'alāsına dağı
- 6 Yārla 'ıyş-ı müdām eyle bugün yarını қо
Kim cihānuñ budurur hāsılı yasına dağı
- 7 Hālet -i nez'e Hāfi düştüğünü gördi o yār
Oğudı besmele başladı yāsine dağı

127⁴⁵⁸

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Yandı cān şem' -i ruhun şevkine pervāne gibi
Düşdi dil silsile-i zülfüne divāne gibi

⁴⁵⁷ CN: Varak 401a, 2092.

⁴⁵⁸ MN: Varak 592a, 2881.

- 2 Çözdü müşgîn saçını şaldı ruḥı üzre çü dām
‘Anberin ḥālını saçdı içine dāne gibi
- 3 Her seḥer berg-i gül üzre dökilür müşg uvağı
Bād sünbüllerine dest urıcak şāne gibi
- 4 Āşinā olalı anuñ seg-i kūyına göñül
Beni görür çevirür yüzini bigāne gibi
- 5 Dile alduqça anuñ dişleri nazmını Ḥafī
Dökilür gözlerinüñ yaşları dür-dāne gibi

128⁴⁵⁹

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

- 1 Sehv ile şol kim ğamzeñe müşg ü Hıṭā didi
Öldürsün anı ğamzelerüñ kim ḥaṭā didi
- 2 Şaḥn-ı çemende serv-i sehī Sidre-ḳaddüñi didi
Ṭübādan anı yüce görüp müntehā didi
- 3 Dil diş bilerdi la‘ line ṭuş oldu gözleri
Ḥışm itdi şuşaduñ yine ḳanuña ḥā didi
- 4 Öldürdüğine nicesi şāzz olmıyam gözüm
Kim la‘ l-i lebüñ ki buse virem ḥün bahā didi
- 5 Virdi nesīm-i subḥa saçuñ hoş ḳoḥuları
Ṭağıt mu‘ aṭṭar olsun anı bu hevā didi
- 6 Zülfünde ḥaste göñlüme ḥālün nedür didüm
Dām-ı belāya olmuşam uş mübtelā didi

⁴⁵⁹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 401a, 2093.

- 7 ‘Uşşāk içinde saña Hıfı bu nevā yeter
K’añdı niğār kıandedür ol bī-nevā didi

129⁴⁶⁰

Feilātün Feilātün Feilātün Feilün

- 1 Ol benüñ tábını mest eyledi mey-gün lebi⁴⁶¹
Ağzuma almadum vü añmadum āb-ı ‘inebi⁴⁶²
- 2 Hışm idüp gamze-i hün-rizi ki gelse ğazaba
Sākin olmaz idi kıan eylemeyince ğazabı
- 3 Düzd-i dil bir kııl uğurlamadı zülfünden⁴⁶³
Āhır aşılmasunuñ ol kııl olısar sebebi
- 4 Baħr-i ‘aşkuñ ne kenārı ne ho kıa‘rı bulınur
‘Ākıbet ğarķ olıgarsın ey gönül yüz talebi⁴⁶⁴
- 5 Ruħ u zülfini hayāliyle enīs olalıdan
Rüzı ‘id oldı Hıfınüñ daħı kıadr oldı ŧebi⁴⁶⁵
- 6 İns ü cin emrine münķād ü muṭı‘ oladı ger⁴⁶⁶
Hıatem-i la‘lini ‘arz ide Süleymān Ćelebi

130⁴⁶⁷

⁴⁶⁰ MN: Varak 573a, 2798; PMv: 580b, 9; CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 388a, 2046.
Gazel, PMv ve MN’ de 5, CN’ de 6 beyittir.

⁴⁶¹ Ol benüñ tábını mest eyledi mey-gün lebi: MN ve PMv’ de Ol bütüñ tā beni mest eyledi mey-gün lebi.

⁴⁶² vü añmadum: CN’de ol giz ile.

⁴⁶³ Bu beyit, sadece CN’de vardır.

⁴⁶⁴ olıgarsın: PMv’ de olısar sen, CN’ de olısar; yüz: CN’ de nūr, PMv’ de boz.

⁴⁶⁵ Rüzı ‘id: PMv’ de Rüz-ı ‘id, CN’ de Rüz-ı ‘ıyd

⁴⁶⁶ oladı ger: PMv’ de oldı kim, CN’ de ola añā.

⁴⁶⁷ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 408b, 2136-2137; MN: Varak 605b, 2940-2941.

Mefā' ilün Mefā' ilün Fa' ulün

- 1 Elinde olsa kişinün ihtiyârı
Yanından bir dem ayırmazdı yârı
- 2 Göñül zülfün ucundan ğam çeker lîk
Yine göñlümün oldur ğam-güsârı
- 3 Elüm çün vaşluñ etegine irişme⁴⁶⁸
Yaşam fūrķāt elinden ķosa bârı
- 4 Göñül bir baħre ğarķ oldı kim anuñ
Ne ķa' rı bulunur ne ħod kenârı
- 5 İrişüp yâre baħtiyâr olaydı⁴⁶⁹
Ĥafinün kim kılaydı baħtı yârı

131⁴⁷⁰

Müfte' ilün Mefā' ilün Müfte' ilün Mefā' ilün

- 1 Şaħn-ı çemende ol mehün sāye şalalı ķāmeti
Serv-i sehī dü-tā olup bulmadı istiķāmeti
- 2 K' ne vahydür meger zülf ki kıl ķalem alup
Muşħaf-ı ħüsline yazar nāzil olan her āyeti
- 3 Mu' cize görmek isteseñ gel nazâr it cemāline
Gör nice anı şaķķ ider ķaşlarınıñ işāreti
- 4 Āb-ı ħayāt ider leblerinün zülāl anuñ
Ĥand ü nebāta ķa' n ider sözlerinün ħalāveti⁴⁷¹

⁴⁶⁸ vaşluñ: MN'de vaşl.

⁴⁶⁹ baħtiyâr: MN'de baħtım

⁴⁷⁰ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 392b, 2062-2063.

⁴⁷¹ Beyit, Cāmiü'n-Nezāir'de sayfa kenarında yan tarafa doğru düzeltme amacıyla yazılmıştır. Vezne uyan beyit de budur. Diğeri ise şöyledir: “Āb-ı ħayāt ider leblerinün zülāl anuñ / Ĥand u nebāt ider sözlerinün ħalāveti”

- 5 Geldi hayāli gön̄lüm̄n tahtına geçdi gilem ider
Oldı müsahhar ʿömrine cānı vu gön̄ül vilāyeti
- 6 Yār gerekse kendüñe cev̄r ü cefā kı̄l ihtiyār
Cev̄r ü cefā imiş Hıfı hūblar ki çü ʿādeti

132⁴⁷²

Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün

- 1 Şemʿ -i ruhsāruñı ʿuşşāka ʿayn it ey perī
Şerm-sār ide felekde ruḥ-ı şems u kām̄eri⁴⁷³
- 2 Sevinür kim kaçınıñ yāyına kurbān ola cān
Kırpigüñ oklarınıñ sīnem ola hem siperi
- 3 Eşküm̄n dökdi dürrin önüne hakkāk-ı müjem
Ki delüp dize tenüm riştesine ol düreñi⁴⁷⁴
- 4 İşidür kim lebüñi laʿ lüñe teşbih iderem⁴⁷⁵
Hasedinden boyanur kana ʿaķıķüñ cigeri
- 5 Hattüña gerçi benefşe didiler yüzüner gül
Müntehādur boyuña sidre diyenüñ nazarı
- 6 Hazer it itmeye hüsn āyīnesin tıtuķ⁴⁷⁶
Gözleri yaş(1) ile ʿāşıķuñ āh-ı seḫeri⁴⁷⁷
- 7 Öliceñ beni nigāruñ yolu üstinde ķoñuz⁴⁷⁸
Ki mezārum ola tā ol şanemüñ reh-güzeri

⁴⁷² PMv: Varak 581b, 18; MN: Varak 575a, 2806. PMv' de 5, MN' de 8 beyittir.

⁴⁷³ Şerm-sār ide felekde ruḥ-ı şems u kām̄eri: MN' de Tā ki pervāne gibi yanduralar bāl u perī

⁴⁷⁴ delüp: PMv' de dolup

⁴⁷⁵ Bu beyit, PMv' de yoktur.

⁴⁷⁶ Bu beyit, PMv' de yoktur. Vezin kusurlu, "āyinesin" ve "tıtuķ" kelimeleri arasında boşluk var.

⁴⁷⁸ Bu beyit, PMv' de yoktur.

- 8 Öle hâk ola Hâfiniñ eşeri kalmaya ger⁴⁷⁹
Çala gitmeye ağıaruñdan anuñ ' aşk eşeri

133⁴⁸⁰

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Anda kim gördi bu gözüm ol perî-veş dilberi
Olmadı bir dem dağı andan bu cân u dil-beri⁴⁸¹
- 2 Yitirüp ' aklı düşer dîvâne-veş ins ü perî dîvâne-veş
Her kaçan ref' itse yüzinden niķābın ol perî
- 3 Tâ ki çalur her gice mihrüñle ey meh-rû çamer⁴⁸²
Āfitāb olur yüzüñ görmege her gün müşteri
- 4 Müntehādur sidreden çaddüñ nihāl-i rastı
Nisbet itmezdüm aña Tübî vü serv' ar' arı
- 5 Haçtuñuñ gördüm gelişin çaddüñe şandum şehā⁴⁸³
Girdi yağmaya Hıta mülkine Hindü leşgeri
- 6 Gönlüñi yumşatmadı hergiz senüñ ey seng-dil⁴⁸⁴
Gözlerüm yaşı ki nerm eylerdi irse mermeri
- 7 Ey Hâfi gören bu gün ol dilberüñ dîdārını
Cennet ü hūrî n'ider yārın ya Āb-ı Kevşeri

134⁴⁸⁵

⁴⁷⁹ Öle: PMv' de ola

⁴⁸⁰ MN: Varak 543a, 2658; PMy: Varak 619a, 162. MN' de 7, PMy' de 5 beyittir.

⁴⁸¹ Olmadı bir dem dağı andan bu cân u dil-beri: MN' de Olmadı bir dem dağı andan bu cân u dil-beri

⁴⁸² Tâ ki: MN' de Taña.

⁴⁸³ Bu beyit, PMy' de yoktur.

⁴⁸⁴ Bu beyit, PMy' de yoktur.

⁴⁸⁵ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 418a, 2188.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Yüregümde yara hadden aşdı ğamzeñ yaresi
Bilmezem ki anuñ bu ben bī-çāre nedür çāresi
- 2 Tīġ-1 derdiyle ciger dalandı pāre pāredür
Çana ğarç oldu yatur içümde her mir pāresi
- 3 Görmedüm bir dem gelüp benümle kılduġın qarār
Olalı göñlüm perişān zülfüñüñ āvāresi
- 4 Çanımı nā-ħaqq yire dökmege ederler ittifaq
Çaşlarıyla baş çatup birbirine iki ħün-ħāresi
- 5 Murġ-1 dil göz qarasıyla düşdi zülfüñ aġına
Gör yine düşerdi bu miskini ol göz çaresi
- 6 Çün Ĥafī itüñ gibi işigüñ idindi vağan
Andan özge pes anuñ ne yilem vardur varası

135⁴⁸⁶

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Leblerüñ ' aqsi boyar çana ' aqıq-i Yemeni
Dişlerüñ luḫfi ĥacil eyledi dürr-i ' Adeni
- 2 Saçuñuñ Çine alup çoqusunu bād-şabā⁴⁸⁷
Şermsār itdi zī yüz qarası misk-i Ĥoteni⁴⁸⁸
- 3 Güle yüzüñi ne vech ile kişi nisbet ide
Ye yañaġuña nice beñzede berg-i semeni

⁴⁸⁶ MN: Varak 579b, 2829; CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 441b, 2304-2305' tedir.
CN' de 7, MN' de 6 beyittir.

⁴⁸⁷ alup: MN' de iledüp; çoqusunu: çoqusını

⁴⁸⁸ misk-i Ĥoteni: CN' de müşk-i Ĥoteni

- 4 Dilberā bu dil-i miskīni ŧikest itmiŧ iken
Yandı yine ŧikest itdügi zülfüñ ŧikeni⁴⁸⁹
- 5 Kıoma kıapuñda raķibi ki melek menzīlidür
Ol aķčan olsa gerek diyü racīmüñ vaķanı
- 6 Boynu bağlu kıuluñı olmiya āzād idesin
.....⁴⁹⁰
- 7 Eger ölüirse kıarār itmiye sīnende Ĥafı
Gene kıapuña gele boynına ŧaķup kefeni⁴⁹¹

136⁴⁹²

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilü

- 1 Kıaçan ki'ol lāle-ruĥsāruñ yanınça ola lālāsı
Görüp 'uŧŧāķ-ı la' lini tutar lü' lü-i lālāsı
- 2 ŧikest iderdi ŧimŧādı ŧaraydı kıaddüñi servüñ
Çemende sāye ŧalduça kıadd ü zibā vü bālāsı
- 3 Ne meyden mest olupdur kim nazar kııldıķça bir laĥza
Ni' am gelmedi ağzına diline gitmedi lāsı
- 4 Lebinden bu nice yıldur dil ki buse temennā ider
Çemende nergisi maĥmür iderdi 'aynı ŧehlāsı
- 5 Kıaçan ol ğamze-i fettān ki dil almağa kıaŧd itse
Ĥafı sen aña cān virgil ki cān virmekdür olası

⁴⁸⁹ Yandı: MN' de Ne idi; ŧikeni: reseni

⁴⁹⁰ Yasemin Morkoç tezinde bu mısrayla ilgili ŧöyle bir açıklama yapmıŧtır: "Beytin 2.mısra' ı metinde mevcut değildir." Ayrıca bu beyit, MN' de yoktur.

⁴⁹¹ Gene: MN' de yine; ŧaķup: MN' de daķup

⁴⁹² CN: 2178.

137⁴⁹³

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Hün-ı dil gözden revān olmışdur aḡar mā bigi
Cūşa geldi mevc urur ḡanlu yaşum deryā bigi
- 2 Görse ger ehl-i cehennem hicr odına yandıgum⁴⁹⁴
Görine gözine dūzāḡ cennetü'l-me' vā bigi
- 3 Tırine çerḡ-i sitemkāruñ olup sīnem siper
Dest-i cevr ile felek ḡaddümi bükdi yā bigi⁴⁹⁵
- 4 Gerçi her derd ehli Ḥaḡdan derdine dermān diler
Ben temennā ḡılmışam derdi Ebū Derdā bigi
- 5 Açdı bāl u per Ḥafı pervāz idüp bu murḡ-ı dil⁴⁹⁶
Ḥaşdı bu kim 'azm-i kūh-ı Ḥāf ide 'anḡā bigi

138⁴⁹⁷

Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fa' ülün

- 1 N'olaydı gözüm bir kez ol cānānı göreydi
Ḥalurdı hemān gönül ü cān anı göreydi
- 2 Unudur idi siḡrini Hārūt ile Mārūt
Bu zülfle ol çāh-ı zenaḡdānı göreydi

⁴⁹³ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 423b, 2218; MN: Varak 566b, 2766; PMv: Varak 602b,166-167.MN' de "bigi" sözcükleri "gibi" olarak okunmuştur.

⁴⁹⁴ Görse ger: CN' de Görseler;

⁴⁹⁵ cevr: CN' de ḡūr

⁴⁹⁶ idüp: CN' de ider

⁴⁹⁷ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 407b, 2133.

- 3 Tūfānı getürmeye idi gözlerine Nūḥ
Gözümde ağan yaş ile bu ıanı göreydi
- 4 Bu derd ki benüm vardur anuñ şemmesin artup
Bir dem nāle vü efgānı göreydi
- 5 Cennetde şanaydı özini ehl-i cehennem
İçümde yanan āteş-i hicrānı göreydi
- 6 ‘Āḳil yitirüp ‘aḳlını dīvāne olaydı
Dīvānelerüñ tutduğı dīvānı göreydi
- 7 Her kim ki devā virdürise derde inanma
Ger ola cihān içre Ḥafı anı göreydi

139⁴⁹⁸

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fa‘ülün

- 1 İki ‘ālemde dil dār olmayaydı
Dem olmazdı ki dildār olmayaydı
- 2 ‘İmāret olmaz idi dil ḥarābı
Eger ‘aşḳ aña mi‘mār olmayaydı
- 3 Gözi zaḥmıyla cān ḳalmışdı bīmār
Lebinden aña tīmār olmayaydı
- 4 Raḳībe raḥmet olaydı didügi
Bu mel‘ün ger dil-aḳār olmayaydı
- 5 Ḥafı kendüye yād eyledi yāri
Ara yirden ger i‘tibār olmayaydı

⁴⁹⁸ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 408a, 2133-2134.

Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün

- 1 Nesneye ğırre olursın bu fāni dūnyenūñ bārı
Kim ol baġ-ı ħarābuñ bil ne bergi var ne bārı
- 2 Dūn ü ğün bāṭıl işlere dūrişüp Ḥaqqı unutduñ
Anuñ için ğamı ħalk itdi bu 'ālemde sini yārı
- 3 Saġın dīni virüp dūnyā alaym dime ey tācir
Ki maġbūn oldı 'ālemde kim itdise bu bāzārı
- 4 'Amel 'ilmle olur 'ālemde gerçe nice 'ālimler
Göresin 'ilmi var ammā 'āmelden kendüsi 'ārı
- 5 Bilūñ kim şevk odı olan göñülde 'aşk odı olur
Ki şem' olmaz k'anuñ nūrı ola vü olmya nārı
- 6 Ṭabībā 'aşk bīmārına timār eyleme sen kim
Ki timār istemez hergiz cihānın 'aşk bīmārı
- 7 Şular k'itmezdi emrine iṭā'at soñ uci gördüm
Serinü vardı eşigine yüz üzre çār u nāçārı
- 8 Egerçi merḥāmet yoqdur dil-āzāra velī anuñ
Olursa 'afv ide luṭfına mazḥar biñ dil-āzārı
- 9 Günehkārım meded gerçi diledüm yarlıġaya Ḥaqq
Ki kārı yarlıġamaqdur anuñ her dem günehkārı
- 10 Ḥafı gerçi işüm düşvār olupdur lık ümidüm var
Baña luṭfindan ol qādir ide āsān bu düşvārı
- 11 İlāhı raḥmetūñ bī-ḥadd daġı ol raḥmete yoġsa

⁴⁹⁹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 408a, 2134-2135.

Varanı eylemezsün redd kim ola varmıya yârı

141⁵⁰⁰

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ülün

- 1 Kirpük okunu kim cāna atarken dile düşdi
Cān u cigere hañçer ü ğurbet dile düşdi
- 2 Gözden gönle geldi hayāl-i kaşı güyā
Deryāda iken çıkdı semek sâhile düşdi
- 3 Saklayamadı rāzını 'aşkuñ dile geldi
'Uşşâk arasında dil-i miskīn dile düşdi
- 4 Gördi zeķānı Hārūtlā Mārūt
Reşkinden anuñ vardı çeh-i Bābile düşdi
- 5 Dil silsile-i zülfüne kim düşse gülerdi
Anuñ da bu gün boynuna ol silsile düşdi
- 6 Cān kaşdına şalmışdı Hafī kur' a-ı vaşlın
Sen tali' i gör kim yine kur' a dile düşdi

142⁵⁰¹

Mef'ülü Fā' ilätü Mefâ'îlü Fā' ilün

- 1 Rüy-i zemīnde görelī sen māh-peykeri
Ditrer felekde zerre gibi şems-i hāveri
- 2 Zühre muğannī kıldı eren bezmüne şehā⁵⁰²
Māh oldu mihr-i şevküñe cān ile müşteri⁵⁰³

⁵⁰⁰ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 402a, 2098.

⁵⁰¹ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 411b, 2162; MN: Varak 613b, 2973-2974.

⁵⁰² eren: MN' de özin

- 3 Nesīm-i şubḥ ḳadd göre ḥayr virüp⁵⁰⁴
Şaḥn-ı çemende serv ile ditretti ‘ar‘arı
- 4 ‘Āşık raḳīb ḳapuña geldügin istemez⁵⁰⁵
Mü’min tavāf-ı ḥacere ḳomaz kimse kāfiri
- 5 ‘Arz-ı cemāl ider ise bütḥāneye ol şanem
Bütleri bâṭıl ide..... devire āzeri
- 6 Alup musaḥḥar itmege ḥüsünü vilāyetin
Hindüñ diyār-ı Rūma gelüp ḳondı leşkeri
- 7 Bir mehlikāya oldı muḳārin Ḥafī bugün
Burc-ı şerefde yine ṭulū‘ itdi aḥteri

143⁵⁰⁶

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fa‘ülün

- 1 Ḥacīl itdi lebüñ āb-ı ḥayātı
Sözünü māt eyledi ḳand u nebātı
- 2 Görüp ḳaddüñi sidre-i müntehā dir
Ki olur şaḥsuñ sözi kendü şıfātı
- 3 Yüzünü ey anem görürse āzer
Getürmez gözüne Lāt vü Menātı
- 4 İrerdı leblerüñden bin faḳīre
Ger olsa la‘l ü yāḳūtuñ zekātı
- 5 Ḥafī şalma özüñ deryā-yı ‘aşḳa

⁵⁰³ mihr-i şevḳüñe: MN’ de şevḳ-ı ḥaddüñe

⁵⁰⁴ Nesīm-i şubḥ ḳadd göre ḥayr virüp: MN’ de “Bād-ı nesīm-i şubḥ ḳadüñden ḥaber virüp”

⁵⁰⁵ geldügin: MN’ de varduğın

⁵⁰⁶ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında D 391b, 329.

Ki bu bahre düşen bulmaz necâti

144⁵⁰⁷

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Ne vech ile idem nisbet yüzüne mäh-ı tabânı
Ki kendüden gider her dem göricek mäh-ı tabânı
- 2 Senün zülfün sevâdından alıpdur zulmeti her şeb
Senün hüsnün beyâzından olur her şubh nürânı
- 3 Hıtaña 'anber-i sârânuñ öykündügin
Gazabdan nâfe-i Çinün tamarda kurudı qanı
- 4 Olayın beyt-i hüzn içinde ben Ya'küb-veş mağzün
Sen olgıl Mısr-ı hüsn-i içre 'aziz ey Yüsuf-ı şânı
- 5 Hafî gör cân virür halk-ı cihân hür-ı cinân için
Virür hür-ı hür-ı cinân görmeğlige cân küy-ı cânânı

145⁵⁰⁸

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Tâkatüm tāk oldu çekmeden bu çarhuñ qahrını
Yüregüm kan taldı yudmağdan bu dehrün zehrini
- 2 Kalmadı bir hâne kim şādî gelürse konduram
Leşger-i gam gönümün şol resme yaqdı şehrini
- 3 Qatlün için tolanur sini felek her mäh u sâl
Sen anuñ cân gibi şaklarsın gönülde mihrini

⁵⁰⁷ PMy: Varak 604bh, 26-27.

⁵⁰⁸ CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 438b, 2288.

- 4 Ğāret itdi ʿömrüñüñ naḳdini düzdi rüzgār
Ğāfil olduñ ki senüñ bozdi bu ḥāin mihrini
- 5 Sen degilsin ey Ḥafī ancaḳ yaradılmış tamām
Ḳahrını çarḥuñ çeküp dehrüñ yudalar zehrini

146⁵⁰⁹

Mefʿülü Fāʿilätü Mefāʿilü Fāʿilün

- 1 Lüʿlü diṣüñ letāfeti haḳ itdi güheri
Şīrīn sözüñ ḥalāveti māt itdi şekeri
- 2 İnsān degildür ey perī anlar ḥacer durur
Kim nisbet itdi laʿlüñe yāḳūt-ı aḥmeri
- 3 Şām u seḥerde şemʿ-i ruḥuñ mihrī şevḳine
Raḳş ider idi çarḥa girüp şems-i ḥāveri
- 4 Göz yaşı içre ğarḥa virüp dil semek gibi
Cān olmuş idi ʿaşḳuñ odınuñ semenderi⁵¹⁰
- 5 Dil berg-i lāle üzre şanur düşdi jāleler
Devr idügünce ruḥlarınıñ dürr bigi deri⁵¹¹
- 6 Virmez Ḥafī vişālüñi yüz ḥūr-ı cennete
Almaz lebüñ zülāline biñ ḥavz-ı kevşeri

147⁵¹²

⁵⁰⁹ CN: AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 412a, 2150; MN: Varak 613b, 2973.

⁵¹⁰ Cān olmuş idi ʿaşḳuñ odınuñ: MNʼ de ʿİşḳuñ odının olaldan cān

⁵¹¹ Devr idügünce: MNʼ de Dizildügünce ; bigi: MNʼ de gibi

⁵¹² CN: Varak AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 386b, 2039.

Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Ağzı yarıla zindedür her şey
*Ve mine'l-mā'i külle şey'in hayy*⁵¹³
- 2 Gerçi her ādem her ādemi mey ider mest
La' li şevkınden anuñ esirür mey
- 3 Ey güli nispet eyleyen yüzine
Bu ne sözdür yüzüñden utan hey
- 4 İzi tozu için koşup yolına
Yileyidi şabā yili der-pey
- 5 Nāle key hem-dem olmayınca Hıfı
Neydigin bezm-i gamda bilmedi ney

148⁵¹⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Cān u dil gördükçe zār ider yüzüñ gülzārını
Arturur ey gönçe-leb bes bülbülüñ gül zārını
- 2 Tārmār olur varur yillere biñ biñ cān u dil
Şubh-dem çözükle müşgīn zülfüñüñ
- 3 Ruḥlarıñ mihriyle dil imāna gelmişdür velī
Çözmemiş durur henüz bilden şaçuñ zünnārını
- 4 Çeşme-i ḥayvān için düşmezler idi zulmete
Hızr u İskender ki alaydı lebüñüñ yarını
- 5 Arturur güftārını güyā olur tūṭī-i dil

⁵¹³ Ve ce'alnā mine'l-mā'i külle şey'in hayy: “ Her canlı şeyi sudan yarattık.” Enbiyā, (21):30.

⁵¹⁴ MN: Varak 551a, 2698-2699.

Dilde yād itdükçe yārũñ la‘ l-i şekker-bārını

6 Göñlümũñ şehrin ħarāb itdi ğamuñ ey şehryār
‘Işkuñũñ gönder ‘imāret eylesün mi‘ mārını

7 Dil gözi bīmārıdur bir şora la‘ linden Ĥafı
Ol řabīb-i dil niçün anmadı bu bīmārını

c) Müstezat ⁵¹⁵

Mef'ülü Mefâilü Mefâilü Fa'ülün

- 1 Ey gözleri nergis yüzi gül ruhları lāle
Gīsūları sūnbül
- 2 Umar ki leb-i la' lūne yākūt ola vālih
Lü'lü' dişūne ul
- 3 Ey once-dehen gōrdi yüzūni utanup gül
ızardı ayādan
- 4 āk eyleyūben am yaasın 'ıyş u arabdan
Şād oldu dil ü cān
- 5 Yār ile ider nūş mūdām elde piyāle
Hem bāde olu mül
- 6 Gōrdi dil ü cān auñ ile rularuñ ey dost
Dillerde didiler
- 7 Cennet emeni ire dūşūpdür bigi jāle
Bitmiş semen ü gül

⁵¹⁵ CN'de 1183' tedir.

c) Murabbalar

1⁵¹⁶

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Nice bir taş ile kan yudam elinden felegün
Ya n'ce beter ola dil derhem elinden felegün
Bükülüp kıddüm olupdur ham elinden felegün
Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegün
- 2 Her şehir hançer-i bürrânını şevkile biter⁵¹⁷
Şerha şerha yüregüm yarar u bağrumı deler
Hançerine bulaşan kanı etegine siler
Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegün
- 3 'Ömrümüñ her gün ekinini biçer re's-i felek
Hırmenin anuñ ecel yeliyle şavursa gerek
Zehrüm ol havf ile çâk oldu vü yarıldı yürek
Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegün
- 4 Gerçe ki naḥs egilür encüm arasında zuḥal
Olmaz lîk nuḥūstda sitâremle bedel
Ne belâ gelse felek baña görür oldu maḥall
Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegün
- 5 Yaradılmış bu cihân içre bilürem ne ki var
Bu felek döne döne iniledüp durur ey yâr
Beni de bir gün eline alsar âḥir kâr
Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegün
- 6 Āsiyâb-ı felegün devri yaşum nehr eyledür
Gendümi keşti-i cebrle aña bu qahr eyledür
Dün ü gün eyleddüğüm zârı anuñ qahırlıdur

⁵¹⁶ CN: Varak AÜ nüshasında 303b, BD nüshasında D 189b, 1134-1135.

Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegün

- 7 Ğurbete şaldı yine beni felek-nāme gibi
Giderüm yaş dōke baş üzre düşüp hāme gibi
Ortaya atdı beni ālet-i hengāme gibi
Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegün
- 8 Ey Ğafī ğayra baķup hālūme ben şükr iderüm
Dilde ol şükr ile Ğaķķı dün ü gün zıkr iderüm
Cem' idüp ' aķl u dili her nice kim fıkr iderüm
Bilmezem kim ne kılam nidem elinden felegün

2⁵¹⁸

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Ğasretünden senün ey serv-i dil-ārāy gönül
Ğuru sevdāda yiler bī-ser ü bī-pāy gönül
Eyledi kendüzini ' āleme rüsvāy gönül
Ey gönül vāy bu gönül vāy ey vāy gönül
- 2 Yine germ oldı gönül şöhet-i cānāne diler
Lebleri yādına nüş itmege peymāne diler
Mu' tekif olmağ için küşe-i meyhāne diler
Ey gönül vāy bu gönül vāy ey vāy gönül
- 3 Gönül āzāde iken kaşdı bu kim bende ola
Vara bir serv-i ķadün zülfine efkende ola
Dilimüz kim gele bir laħza daħı bende ola
Ey gönül vāy bu gönül vāy ey vāy gönül
- 4 Göreliden berü ol gözleri şehlāyı gönül
Cān virür zülfı hevāsına bu sevdāyı gönül
Gör nice şatun alur başına ğavğāyı gönül
Ey gönül vāy bu gönül vāy ey vāy gönül

⁵¹⁸ CN: Varak AÜ nüshasında 330a, BD nüshasında 214a, 1264-1265.

- 5 Nazar itdükçe baña ğamzeleri ile uyar
Şanki ħaçerlerle sînemizi yer yer oyar
Saña kim didi gönül fitne-i uyğudan uyar
Ey gönül vây bu gönül vây ey vây gönül
- 6 Delü gibi tütuben tâğ yaqasını gönül
Virdi fūrkat eline kendü yaqasını gönül
Bilmedi hicr odı cānını yaqasını gönül
Ey gönül vây bu gönül vây ey vây gönül
- 7 ‘Ömr-i naqđın bu gönül itdi hebā yire telef
Yüzümi dehr şabancalarına tıtdı çü def
Eyledi cevr ü cefā yirine cānumı hedef
Ey gönül vây bu gönül vây ey vây gönül
- 8 Yine başuma belā-ārūsın üşürdi gönül
Beni bir senüñ dilün çengine düşürdi gönül
Belümi bükdi Ħafı yolımı şaşurdi gönül
Ey gönül vây bu gönül vây ey vây gönül

3⁵¹⁹

Fe‘ ilātün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ilün

- 1 Yād idüben günāhımız ki ğāh
İdelüm lâ ilāhe illallāh
Tā ki ‘afv ide cürmümüz Allağ
İdelüm lâ ilāhe illallāh
- 2 Didi Qurān içinde ħayy u ‘alīm
Geh ey cn oldurur kelām-ı řadīm
Geh keremdür hemişe kār-ı kerīm
İdelüm lâ ilāhe illallāh

⁵¹⁹ CN: AÜ nüshasında yok, BD nüshasında 319b, 320a, 1746-1748.

- 3 Derûn-ı zıkr ile ider eflāk
Hālîki halk anuñla idrāk
Göñül âyînesinin ol eyler pāk
İdelüm lâ ilâhe illallâh
- 4 Nice im ide devrini devrân
Kıla seyyâre burcını seyrân
Nice kim dil bize ola fermân
İdelüm lâ ilâhe illallâh
- 5 Zıkr-i haqdur çü çeşme-i hayvân
Taleb it ol hazîneyi ey cân
Ger dilersen hayât-ı câvîdân
İdelüm lâ ilâhe illallâh
- 6 Şeb-i zulmetde zıkrdür mışbâh
Bağr-ı hayretde zıkrdür mellâh
Mağzen-i gayba zıkrdür miftâh
İdelüm lâ ilâhe illallâh
- 7 Çü zıkrdür ğıdâ-yı rûhânî
Terk itmez hayrlu cân anı
Gelün imdi âşikâr u pinhânı
İdelüm lâ ilâhe illallâh
- 8 Zıkr-i miftâh-ı bâb-ı cennetdür
Zıkr-i haqdan kişiye rahmetdür
Koma zıkr ki ‘ayn-ı devletdür
İdelüm lâ ilâhe illallâh
- 9 Dermend olana devâ oldur
Bî-nevâ olana nevâ oldur
Marazî kalbe şifâ oldur
İdelüm lâ ilâhe illallâh
- 10 Yandurur ‘aşk odına cânı çü ‘ūd
İñleyelüm gönülden eyle ki ‘ūd
Olmaq isterseñ âhirün maħmūd

İdelüm lâ ilâhe illallâh

11 Baħr-ı ʿaşk içre olalum ğavvâş
Bulalum ol zikirde güher-i ħâşş
Oķuyup dilde sûre-i ihlâş
İdelüm lâ ilâhe illallâh

12 Seni ħarcına sürmeden devrân
Ĥâb-ı ğafletden aç gözün ey cân
Olmuş iken dilün saña fermân
İdelüm lâ ilâhe illallâh

13 Saña aĝu içirdi bu eflâk
Zehri şekerden itmedün idrâk

Zikr-i ħaķdur ki zehre tiryâk
İdelüm lâ ilâhe illallâh

14 Çün getürdüñ Muħammede imân
Dilde ne küfr ħaldı ne tuĝyân
Gelünüz bâri ey müselmânân
İdelüm lâ ilâhe illallâh

15 Zikr dilden Ĥafî ħoma bir dem
Tâ ki ħalmaya dilde ĝuşşa vü ĝam
Dilünî depret olmaĝıl ebkem
İdelüm lâ ilâhe illallâh

16 Nedürür rûħa rûħ ħalbe fütûħ
Şoħbet lâ ilâhe illallâh⁵²⁰

⁵²⁰ CN' de bu dörtlüğün metinde eksik bırakıldıĝı belirtiliyor.

C. SONUÇ

Birtakım yanlış okumalar ve değerlendirmeler yüzünden mahlası konusunda karışıklık yaşanan şairin, “ Huffi, Haffi, Hufi, Hafi” okunuşlarından sonra, şiirleri incelenerek, asıl mahlasının “Hafi” olduğu sonucuna ulaşılsa da asıl adıyla ilgili hiçbir bilgiye rastlanmamıştır ve bu mahlası da mesleği dolayısıyla aldığı anlaşılmıştır.

Doğum ve ölüm tarihi bilinmeyen Hafi, Fatih Sultan Mehmet döneminde yaşamıştır. Genel olarak, hayatıyla ilgili bilgiler çok sınırlıdır. Edirne’de doğmuş ve o çevrede yetişmiştir. Eğitimi konusunda tüm kaynaklar, onun “ümme” olduğuna işaret etmektedir. Belli bir yerden, belli bir eğitim almamıştır. Ayakkabıcılıkla geçimini sağlamıştır. Bu sırada dükkânına gelen âlim ve sanatçı kişilerle sohbet ederek veya bizzat bu nitelikteki kişilerin bir arada bulunduğu ortamlarda bulunarak bir şeyler öğrenmiş ve bu şekilde kendini, kendi gayretleriyle geliştirmiştir. Bir nevi, mektep yüzü görmeden tahsilini tamamlamıştır. Şiirle ilgili her türlü inceliği de bu meclisler sayesinde öğrenmiştir.

Öğrendiklerini söylediği şiirlere başarıyla yansıtmış ve bu anlamda, şiirleri devrin üstatlarınca da takdir edilmiştir. Halkın arasında yetişmiş biri olarak söylediği şiirlerin hemen hemen herkesçe beğenilmesi, devrin padişahının da dikkatinden kaçmamış ve padişahın huzurunda söylediği şiirler, padişahın da beğenisini kazanmıştır. Sanattan anlayan ve kendisi de şair olan bir padişah tarafından maddi manevi ödüllendirilmesi, Hafi’nin iyi bir şair olduğuna işaret etmektedir.

Hafi'nin Şiirleri incelendiğinde, Şiirlerinde sade bir anlatımın olduğu dikkat çekmiŐtir. Bunun gerekçesi olarak, Hafi'nin yetişme koşulları ve yaşadığı çevre gösterilebilir.

Tezkirelerin değerlendirmelerine ve yapılan incelemelere dayanarak Hafi'nin Şiirlerinin anlamlı ve güzel olduğu gürüŐüne varılmıŐtır. Hafi'nin ŐaŐılacak düzeyde güzel Şiir yazmasında, onun bireysel çabalarının yanı sıra zekâsının ve kabiliyetinin de etkileri vardır. Kaynaklar, onun bu yönünü özellikle vurgulamıŐtır.

Hafi'nin Şiirlerinde genel olarak işlediği konu, klasik Şiirin de temel konusu olan aşktır. AŞkı hem ilahi hem de beşeri yönüyle işlemiştir. Fakat sevgilinin fiziksel özelliklerine yaptığı teşbih ve mecazlarla ifade ettiği beşeri aşk konulu Şiirleri sayıca daha fazladır.

Beşeri aşkı aşık, maşuk, rakip üçlemesinde Klasik Şiirin temel benzetmeliklerini kullanarak işlemiştir. İlahi aşkı ise tasavvufi remizlerle ifade etmiştir. Rind-zahid, can-canan, aşık-maşuk ilişkileri; içkiyle ilgili mecazlar, ahlaki ve kalbi kavramlar etrafında nefsin terbiyesi, dünyanın geçiciliği, Tanrı'ya kavuŐma arzusu, felekten yakınma, gönlün temizliği, aşk ıztırabı, nasihat, sabretmek gibi konular üzerinde durmuştur.

“AŞk Şairi“ diye nitelendirebileceğimiz Hafi atasözleri ve deyimleri kullanarak, günlük veya o dönemin sosyal yaşamını da aşk konusu içinde aksettirebilmiŐtir.

EĞitim durumunun da etkisiyle söz sanatlarından en çok cinası kullanmıŐ ve bu sebeple matla beyitleri daha başarılı olmuştur. Ancak cinas sanatı dışında hüsn-i

ta'lil, teşbih, istiare, tezat, telmih, irsal-i mesel, mübalağa, istifham, tecahül-i arif gibi sanatları da sık sık kullanmıştır. Şiirlerini aruz ölçüsünün remel, hezec, muzari bahrilerini kullanarak yazmıştır.

Bir iki tezkire onun bir divanı olduğuna işaret etse de divanına ulaşamamıştır. 148 gazel, 3 murabba, 2 kaside ve 1 müstezattan oluşan şiirlerine nazire mecmualarında rastlanmıştır. Düzenleyeni bilinen nazire mecmuaları taranarak bu şiirler bir araya getirilmiştir. Çalışmanın en büyük ağırlığını da Hafî'nin bu şiirleri oluşturmuştur.

Hafî'nin mevcut şiirlerinden hareketle, en çok gazel nazım şeklini kullanması gerekçesiyle, ona “gazel şairi” demek mümkündür. Fakat az da olsa farklı nazım şekillerini de kullandığı görülmüştür.

Biyografik eserler ışığında yapılan araştırmalar, Hafî'nin şiirlerinden başka bir eserinin olmadığını da göstermiştir.

Bu şekilde sonuçlandırılan çalışma, bir şairin daha edebiyat dünyasında tanınmasını sağladığı gibi klasik edebiyatla ilgili birtakım ithamların ne kadar yersiz ve anlamsız olduğunu da bir ölçüde kanıtlamıştır. Çünkü Klasik edebiyatın; “Saray edebiyatı”, “Yüksek Zümre edebiyatı” diye haksız eleştirilerle, sanki sadece İstanbul'da, sarayda ve medrese tahsili almış kişilerce icra edildiği görüşü maalesef yaygındır. Fakat yapılan sürekli ve ayrıntılı çalışmalar, Hafî gibi değişik mesleklere ve ortamlara mensup birçok şairi tanıtacak ve yanlış kanaatleri zamanla ortadan kaldıracaktır.

D. BİBLİYOGRAFYA

Abdurahman Hibri, *Enisü'l-musamirîn*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 451, İstanbul tarihsiz.

AKKUŞ, Metin, *Hicvin Ankaları: Nefî ve Sihâm-ı Kazâ*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.

AKÜN, Ömer Faruk, “*Divan Edebiyatı*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İSAM, İstanbul 2008, (C. IX).

ARIKEL, Fikret, *Pervâne Beg Mecmû'ası (V.30b-480a)*, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara 1983.

AVŞAR, Ziya, *Edirneli Nazmî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Türkî-i Basit ve Gazeller Dışındaki Nazım Şekil ve Türleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1998.

AYHAN, Ülkü, *Eğridirli Hacı Kemal, Câmiü'n-nezâir*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1981.

AYVERDİ, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayıncılık, İstanbul 2005, (C. I).

BAHADIR, Savaşkan Cem, *Pervâne Beg: Mecmû'atü'n-nezâir (261a-291a)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

BANARLI, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Devlet Kitapları, İstanbul 1971, (C. I).

BEYZADEOĞLU, Süreyya Ali; Müberrâ Gürgendereli; Fatih Günay, *Edirneli Ahmed Bâdî, Armağan (Divan Şiirinde Atasözleri ve Deyimler)*, Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, Boston 2004.

BİLGİN, Üzeyir, *Pervâne Beg Nazîre Mecmû'ası (131b- 164b) Transkripsiyonlu ve Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

BOZKURT, Suat, *Tuĥfe-i Nâ'ili*, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayım lanmamış Lisans Tezi, Ankara 1986.

CANIM, Rıdvan, *Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları Kaynak Eserler Dizisi, Ankara 1995.

CANIM, Rıdvan, *Latîfî, Tezkiretü'ş-şu'arâ ve Tabsırâtü'n-nuzemâ*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

COŞKUN, Menderes, *Manzum Bir Şairler Tezkiresi, Ĥasîb'in Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Oşmân' ında Şâir Biyografileri*, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2002.

ÇETİNKOL, Fatma Baş, *Pervâne Bey Nazîre Mecmû'ası, Mecmû'ātu'n-nezâir(416b-440b) Transkripsiyonlu Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

DAĞLI, Yücel; E. Nedret İşli; Cevdet Serbest; D. Fatma Türe, *Yapı Kredi Sermer Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.

DEMİRKAZIK, H.İbrahim, *Pervâne Bey Nazîre Mecmû'ası (67b-100b) Transkripsiyon ve Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Akçağ Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2000.

DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.

ERDURMAZ, Fatma Mürüvvet, *Câmiü'n-nezâir (Transkripsiyon ve İndeks 1-101. Varaklar Arası)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul 1972.

EYDURAN, Aysun, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkirerü's-su'arâ, İnceleme Tenkitli Metin*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1999, (C. II).

GÖKYAY, Orhan Şaik, *Evliyâ Çelebi Seyâhat-nâmesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996, (C. I).

GÖKYURT, Aygöl, *Pervâne Beg Nazîre Mecmû'ası (603b-624b)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

GÖLPINARLI, Abdülbākī, *Mevlānā Müzesi Yazmalar Kataloğu*, Türk Tarih Kurumu Yaymevi, Ankara 1971, (C. II).

GÖZÜKARA, Ahmet, *Pervāne Beg, Mecmū'atü'n-nezāir (416b-440b)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

GÜLDİKEN, Hamide, *Pervāne Beg Nazīre Mecmū'āsı (192b-237a)*, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara 1983.

GÜLER, Saim, *Pervāne Bey Mecmū'āsı (230b-261a) Transkriptli Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

İPEKTEN, Haluk; Mustafa İsen; Recep Toparlı; Naci Okçu; Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Kaynak Eserleri Dizisi, Ankara 1988.

İPEKTEN, Haluk, *Türk Edebiyatında Edebî Muhitler (15.-16.asırlar)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Erzurum 1969.

İPEKTEN, Haluk, *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999.

İSEN, Mustafa, *Kühü'l-Ahbār'ın Tezkire Kısmı*, Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını nr.93, Tezkireler Dizisi nr. 2, Ankara 1994.

İSEN, Mustafa, *Latîfî Tezkiresi*, Akçağ Yayınları, Kaynak Eserler, Ankara 1999.

İSEN, Mustafa, *Schî Bey Tezkiresi*, Akçağ Yayınları, Kaynak Eserler, Ankara 1998.

İSEN, Mustafa; Filiz Kılıç; İ.Hakkı Aksoyak; Aysun Eydurhan, *Şâir Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, Ankara 2002.

KARATAY, Fehmi Ethem, *Topkapı Saray Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, İstanbul 1961, (C. I).

KARHAN, Murat, *Pervâne Beg Nazîre Mecmû'âsı (480b-534a)*, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih- Coğrafya Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara 1983.

Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn 'an-Esâmi'l-Kütübî ve'l-Fünûn*, İstanbul 1941, (C. I).

Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, Türk Tarih Vakfı Yayınları, Ankara tarihsiz, (C. II).

KAYA, Hasan, *Pervâne Beg Nazîre Mecmû'âsı (165a-199b) Transkripsiyonlu ve Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

KAYABAŞI, Bekir, *Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'ârı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya 1997.

KAZANCIGİL, Ratip, *Abdurrahman Hibrî, Enîsü'l-müsamirîn "Edirne Tarihi"*, Edirne

Valiliği Yayınları, İl Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1999.

KEKLİK, Saadettin, *Pervâne Beg Nazîre Mecmû'ası (340b-368a) Transkripsiyon ve Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.

KÖKSAL, Fatih, *Edimeli Nazmî, Mecma'u'n-nezâ'ir (İnceleme Tenkitli Metin)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2001, (C. I, II, III).

KÖKSAL, Fatih, “*Hafî Maddesi*”, Atatürk Kültür Merkezi Türk Dünyası Edebiyatçılar Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi, Ankara 2004, (C. IV).

KÖKSAL, Fatih, *Sana Benzer Güzel Olmaz (Divan Şiirinde Nazire)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2006.

KÖPRÜLÜ, Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul 1981.

KULA, Ayşe, *Pervâne Beg Nazîre Mecmû'ası (534a-557a) Transkriptli, Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

KURNAZ, Cemal; Mustafa Tatçı, *Divanlar Dizisi Ümmî Divân Şairleri ve Enverî Divânı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

KUT, Günay, *Heşt Behîşt, The Tezkire by Sehî Beg*, Harvard Üniversitesi, Boston 1978.

KUTLUK, İbrahim, *Kınalı-zāde Hasan Çelebi Tezkirerü's-şu'arā*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, nr. 41, 2. baskı, Ankara 1989, (C. I).

KÜÇÜKAŞCI, Mustafa Sabri, “*Safā*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İSAM, İstanbul 2008, (C. XXXV)

LEVEND, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997, (C. I).

MENGİ, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları Kaynak Eserler, 6. baskı, Ankara 2000.

MERMER, Ahmet, “*15. Yüzyılda Yazılmış Bilinmeyen Bir Nazıre Mecmūası ve Aydınlı Visālî'nin Bilinmeyen Şiirleri*”, Milli Folklor Dergisi, Sayı: 56, Ankara 2002.

Mevlānā Müzesi Yazmalar Kataloğu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1971.

Meydan Larousse Ansiklopedisi, *Hafı, Huffı Maddeleri*, (C. VIII, IX).

MORKOÇ, Yasemin, *Eğridirli Hacı Kemal, Cāmiü'n-nezāir*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2003, (C. I, II, III).

ONAY, Ahmet Talāt, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.

ÖVÜÇ, Ahmet, *Cāmiü'n-nezāir (32-152s)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul 1977.

ÖZÖNDER, Ahsen, *Pervāne Beg Nazīre Mecmuası (V 94b-143a)*, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara 1983.

ÖZTÜRKÇÜ, İbrahim, *Pervāne Bey Mecmū'ātu'n-nezāir (580b-603a)*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.

PARLATIR, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayıncılık, Ankara 2009.

PARMAKSIZ, Esra Güzide, *Pervāne Beg Nazīre Mecmū'ası (511b/534a) Transkriptli Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

PEHLİVAN, Mahmut, *Pervāne Beg Mecmū'ātu'n-nezāir(439b/464a)*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

PEREMECİ, Osman Nuri, *Edirne Tarihi*, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, İstanbul 1939.

Pervāne Bey, *Pervāne Beg Mecmū'ası*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat, 406.

SARI, Mevlüt, *el-Mezārid Arapça-Türkçe Lugāt*, Bahar Yayınevi, İstanbul 1989.

SOYER, İsmail Murat, *Pervāne Beg Nazire Mecmū'ası (366-b/391-a) Transkriptli ve Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

Şemseddin Sami, *Kāmūs-ı'l-A'lām*, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, (C. III).

Şemseddin Sami, *Kāmūs-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2005.

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; Ahmet Kartal, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergāh Yayınları, İstanbul 2004.

TAKU, Muazzez, *Kühü'l-Ahbār'daki Ālim ve Şairler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1937.

TAŞTAN, Erdoğan, *Pervāne Beg, Mecmū'ātu'n-nezāir (199b-230b) Transkripsiyon ve Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001.

TEKİN, Hıdır, *Mecmū'ātu'n-nezāir (Ali Emirî Efendi Manzūm) Transkripsiyon*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul 1975.

TOLASA, Harun, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.

TOPARLI, Recep, *Ahmet Vefik Paşa, Lehçe-i Osmānī*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

TUMAN, Nail, *Tuhfe-i Nā'ili*, MEB Türk Ansiklopedisi Kitaplığı Yayınları, Ankara 2001, (C. I).

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, *Haffi Maddesi*, Dergah Yayınları, İstanbul 1981, (C. IV).

Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, 34/ I, Ankara 1981.

UÇAN, Fahrettin, *Sehi Bey Tezkiresi (Heşt-Bihişt) Metin ve Lugat (s.1-73)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul 1975.

ULUDAĞ, Süleyman, “*Lāhūt maddesi*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İSAM, İstanbul 2008, (C. XXVII).

ÜNVER, İsmail, “*Bir Mahlasın Değişik Okunuşları Üzerine*”, Türkoloji Dergisi, Ankara 2003, (C. XVI).

ÜSTÜNER, Kaplan, *Divan Şiirinde Tasavvuf*, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007.

YARARBAŞ, Ertuğrul, *Pervâne Beg Mecmû'âsı (V. 237b/281a)*, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara 1983.

YÜKSEL, Mahmut, *Latîff Tezkiresinin İzahlı Umumi İndeksi(Şahıs, Eser ve Yer Adlarına Göre)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul 1970-71.

E. ÖZGEÇMİŞ

Sedanur Dinçer 1981 yılında Ankara'da doğdu. İlköğrenimini Haymana'da 12 Eylül İlköğretim okulunda, liseyi Ankara İncirli Lisesi'nde tamamladı. 2000 yılında

Kırıkkale Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 2004 yılında “ Nefî ve Sabî’tin Divanlarında Geçen Özel İsimler” adlı lisans teziyle bu bölümden dereceyle mezun oldu. 2006-2007 yıllarında Başkent Üniversitesi’nde tezsiz yüksek lisans yaptı. Kırıkkale’den mezun olduktan beri özel bir kurumda lise ve ilköğretim okullarına yönelik ders vermektedir.